

ÚJ KÖZNEVELÉS

ÉRTÉKTEREMTŐ OKTATÁSI TÁJÉKOZTATÓ HAVILAP

69. ÉVFOLYAM 10. SZÁM

Erkölcstan

Családi életre nevelés

Téli sportajánló

Nagy-Kálózy

Észter:

*„Szeretek
belefeledkezni
az ünnepi
készülődésbe”*

A hónap témája:

Ünnepi készülődés
Óvodai és osztálykarácsony

Juhász Gyula:
Karácsony felé

*Szép Tündérország támad föl szívemben
Ilyenkor decemberben.
A szeretetnek csillagára nézek,
Megszáll egy titkos, gyönyörű ígézet,
Ilyenkor decemberben.*

*...Bizalmas szívvel járom a világot,
S amit az élet vágott,
Beheggesztem a sebet a szívemben,
És hiszek újra égi szeretetben,
Ilyenkor decemberben.*

*...És valahol csak kételkedő beszédet
Hallok, szomorún nézek,
A kis Jézuská itt van a közelben,
Legyünk hát jobbak, s higgyünk rendületlen,
S ne csak így decemberben.*

ÚJ KÖZNEVELÉS

Értékmentő oktatási tájékoztató havilap

Az Emberi Erőforrások Minisztériuma
és az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet
havilapja,
elődje a Néptanítók Lapja (1868–1945)
Alapította: **Eötvös József**

Felelős kiadó:

Dr. Kaposi József

Szerkesztőbizottsági tagok:

Dr. Aczél Petra, Gloviczki Zoltán,
Horváth Vanda, Indri Gyula, Ötvös Zoltán

Tanácsadó testület:

Bagdy Emőke, Gáspár Mihály,
Lányi András, Lévai Balázs

Felelős szerkesztő:

Pálfi Erika

Főszerkesztő:

Balatoni Kinga

Tervezőszerkesztő:

Pattantyus Gergely

Olvasószerkesztő:

Gyimesné Szekeres Ágnes

Szerkesztőség:

Köznevelés Szerkesztősége

1055 Budapest, Szalay utca 10–14.

Telefon: 235-7276

Email: kozneveles@ofi.hu

Hirdetésfelvétel:

a szerkesztőség címén

Kiadja:

Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Nyomda:

Geopress Magazin- és Szaklap Kiadó Zrt.

Terjesztés:

Magyar Posta Zrt.

Előfizetés:

Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Az Új Köznevelés lapszámait
minden iskola egy példányban
ingyenesen megkapja.

További példányszámok rendelése,
illetve egyéb megrendelések esetén
egy lapszám ára **600 Ft.**

Címdalton: Nagy-Kálóczy Eszter
(Fotó: Szabó Ivett)

Fotók: Europress Fotóügynökség

*Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk
vissza. Meg nem rendelt cikkekért nem áll
módunkban honoráriumot fizetni.*

ISSN 2064-0625

A tizedik

Az iskolákban már a második félévben jártak, mikor az OFI kiadásában megjelent az első, magazinná formált Új Köznevelés. Azóta kicsengettek, majd be is, s mi ebben az évben utoljára küldjük el olvasóinknak az újságot. A lapot, amely a tanárokról és a tanároknak szól, tájékoztató, ötleteket ad, elgondolkodtat, szórakoztat és kikapcsol. A lapért dolgozó csapatnak – *Kinga, Gergely, Ágnes, Zsuzsanna, Anita, Tamás, Dani és Brigi* – minden hónap egy-egy újabb megmérettetés, kaland és kihívás, tanulás és eredmény.

Amikor belevágtunk, a megilletődöttség és a tettvágy volt bennünk a legnagyobb. Munkánkhoz száznegyvenöt évnyi hagyomány és az előző szerkesztők elhivatottsága adott példát. Első számunk címlapjára egy olimpikont kértünk fel, a tehetség, a szorgalom és a kitartás bemutatása volt a legfőbb mondandónk, ahogy akkor is, amikor Polgár Judit, Lackfi János, a Csík Zenekar, Lovász László vagy Pálkás József nyilatkozott újságíróinknak, vagy amikor iskolákat kerestünk fel, pedagógusokat és szülőket, fiatal tehetségeket faggattunk.

Megalapozott kommunikációs „mindentudást” *Aczél Petrától*, megfontoltságot és józanságot *Gloviczki Zoltántól* kaptunk. Az iskolai életéről és a pedagóguslélek rezdüléseiről *Ötvös Zoltántól*, az Új Köznevelést érintő aktuális információkról *Indri Gyulától* értesültünk. *Horváth Vandától*, az MTVA gyermek- és ifjúsági műsorok főszerkesztőjétől a hagyományok tiszteletéről, az értékmegőrzés és -teremtés fontosságáról tanultunk, amely testet ölt az M2 gyermekcsatornában, s abban az első díjban is, amelyet nemrég vehetett át a csatorna a világ egyik legnagyobb műhold-üzemeltető vállalatától. Gratulálunk!

Munkánkat számos olyan újságíró támogatta, akiknek keze nyomán olvasmányos publicisztikák és interjúk gazdagították lapunkat, és akiknek az iskolai történeésekről, a tanárokról, a gyermekeinkről és a jövőjükéről való írás és gondolkodás hivatásuk fontos része. *Balázs Géza, Csókás Adrienn, Csűrös Csilla, Gerner András, Gősi Lilla, Kuslits Szonja, Marton Árpád, Mizsei Bernadett, Rimányi Zita, Sallai Éva, Stöckert-Kozák Annamária, Tóth András*, és sok más közreműködő járult hozzá ahhoz, hogy lapunk az Önök kezébe visszakéredzken!

Számunkra ünnep a tizedik szám. Ünnep, mert a 2013. évi vállalásunkat teljesítettük, mert új reményekkel és új ötletekkel vághatunk neki a következő évnek. Ünnep, mert munkánkat elismerik és megbecsülik intézetünkben – ünnep, mert Önök olvasnak bennünket.

Miközben mi hónapról hónapra izgatottan dolgozunk azért, hogy az Önök kezébe olyan lapot juttassunk el, amelyet szívesen olvasnak, eközben Önök napról napra nevelik és tanítják gyermekeinket. Szerkesztőségünkben bölcsődés és óvoda, alsó tagozatos és felsős gyermekek szülei is dolgoznak. Egyikünk gyermeke épp hogy megszokott az óvodába, másikunké már a középiskolai felvételi miatt aggodalmaskodik. A közösségi létet, a szülői segítség nélküli cipő- és kesztyűhúzást, az olvasást és írást, a számolást, az énekkaros fellépést és a felvételi eredményeket Önöknek is köszönhetjük.

Önök tehát nemcsak lapunk elképzelt és megszólított szereplői, hanem mindennapjaink részesei, *Erzsi néni, Melitta néni, Judit néni, Kriszta néni* – akiknek egyetlen zöld pontja vagy hiányjele miatt oda az egész nap, de ha netán a piros pont mellé még azt is odaírják, hogy „Szép”, akkor garantáltan az egekig repül a jókedv.

Azt kérem, hadd ünnepeljünk Önökkel együtt gyermekeink bölcsődei, óvodai vagy osztálykarácsonyán, amely lehetőséget teremt arra, hogy megéljük: együtt lenni jó!

Pálfi Erika
felelős szerkesztő

TARTALOM

Pálfi Erika: A tizedik	1
------------------------------	---

AKTUÁLIS

ERKÖLCSTAN

Lányi András: A lelkiismereti döntés felelőssége	3
Kereszty Zsuzsa: „A csillagos ég felettem és az erkölcsi törvény bennem”	4
Erkölcstan a pedagógusok szemével	6

VAN ÚJ A NAT ALATT

CSALÁDI ÉLETRE NEVELÉS

Hortobágyiné dr. Nagy Ágnes: Teremtsünk jövőt a múltból! A családi életre nevelés pedagógiája	8
Benkő Ágota: Népesedési Kerekasztal. Életre szóló célok – harc a népességnövekedésért	10
Székely András: Minden madár társat választ... A Három Királyfi, Három Királylány Mozgalom	11
Kissné Murányi Andrea: Családi életre nevelés az iskolában	12

A HÓNAP TÉMÁJA: ÜNNEPI KÉSZÜLŐDÉS

CÍMOLDALON

Nagy-Kálózy Eszter: Szeretek belefeledkezni az ünnepi készülődésbe	14
--	----

LÉLEKBÚVÁR

Mi így várjuk Jézus születését	18
Meghitt napok az alsószolcai óvodában	21
K. Németh Margit: Ajándékhegyek helyett odafigyelés	22

VÉLEMÉNY

Azczél Petra: Csend a lelke mindennek	24
Balázs Géza: A nyelv ünnepi ruhája	25

A MI VILÁGUNK

Rév Livia: „Ne engedjétek, hogy az emberektől elvegyék a zenét!”	26
Egy évad a mélységben. Vigasztaló történetek egy tanár naplójából	29
Baranyi Károly: „A legfontosabb: érteni és szeretni a gyerekeket, és érteni a tudományt!”	32

AJÁNLÓ

Süppedő hóban, tükörjégen, frissen ropogó sípályákon – Test- és jellemfejlődés a téli szabadtéri sportokkal	34
Diákok az Akadémián	38
Diáktudósokat tüntettek ki. Beszámoló a XXXI. OTDK záróüléséről	39
Suli a város felett. Tanulás és játék, avagy múzeumpedagógia	41
Mit olvassunk a karácsonyfa alatt?	43
Programajánló	45
December.....	46
Jeles napok, ünnepnapok	48

A lelkiismereti döntés felelőssége

„Az iskola nem hagyhatja magára a gyereket erkölcsi problémáival. A mai bonyolult világban, globális és országos problémák között képmutatás volna a családra hárítani a fiatalok erkölcsi nevelését” – véli **Lányi András**, az ELTE Társadalomtudományi Karának oktatója. Az erkölcstanoktatás szerepéről, az új Nemzeti Alaptanterv (Nat) vonatkozó részeinek kidolgozásáról és az előzményekről kérdeztük.

Stöckert-Kozák Annamária

Az 1996-os Nemzeti alaptanterv már szól erkölcstanoktatásról, de csak a 2001-es kerettanterv biztosított helyet az általános iskola 7-8., és a gimnázium 11. évfolyamán az *Ember- és társadalomismeret, etika* című tantárgynak. Mi ezen a vonalon haladtunk tovább, a mostani Nat és az új kerettanterv – tartalmát tekintve – nem különbözik attól, amit 2001-ben egy kétéves bizottsági munka eredményeként összeállítottunk.

– Melyek voltak a Nat összeállításának fő szempontjai?

– Az etikaoktatás létjogosultságát és szükségességét nem az adja, hogy a fiatalságot meg kell tanítani a helyes viselkedés szabályaira. Ezeket ugyanis részben ismerik, részben mi sem ismerjük. Mi egy személy- és problémaközpontú tárgyat igyekeztünk kialakítani, ami arra a tapasztalatra épül, hogy a gyerekeknek (és szüleiknek) komoly erkölcsi problémáik vannak, melyek megoldásában segítségre szorulnak. Ha a mindennapok konfliktusai felől közelítjük meg az erkölcstant, akkor biztos, hogy érdekes és hasznos tárgyat tudunk bevezetni a köznevelésbe.

– Az erkölcsi kérdésekről hány éves kortól érdemes beszélni a gyerekekkel?

– Amikor már vitába tudnak szállni tanáraikkal! Erkölcsi fogalmakról, érvelésmódokról, a hagyomány értelméről komolyan beszélni szerintem a 11. évfolyamon lehet. Az általános iskolai erkölcstanoktatás feladata ennél sokkal gyakorlatiasabb: segítsen eligazodni a tanulóknak szűkebb és tágabb környezetükben, segítsen felismerni és szavakba önteni erkölcsi dilemmáikat. A Nat készítői nem számítottak rá, hogy a köznevelési törvény vitájának utolsó szakaszában egy módosító indítvány az általános iskola mind a nyolc évfolyamán kötelezően választhatóvá teszi az erkölcstant. Több szakember úgy gondolta, hogy ennél a korosztálynál a tantárgy keretében elsajátítható ismereteknél fontosabb az iskolai környezet minősége, az osztályközösségben szerzett tapasztalatok, a tanárok példája. A feladatot azonban meg kellett oldani, és úgy érzem, ez a kerettanterv készítőinek sikerült is.

– Miért 11. évfolyamon lenne érdemes elkezdni az erkölcstanoktatást? Ebben az életkorban már érdekli a tanulókat a téma?

– A gyakorlati életben felmerülő erkölcsi problémákkal az általános iskolás is találkozhat. Ahhoz azonban, hogy megalapozott kijelentéseket tegyenek az erkölcstan kérdéseiben úgy, ahogyan azt a síkidomokkal vagy a testek mozgásával kapcsolatban megköveteljük tőlük, még nem rendelkeznek megfelelő absztrakciós

Fotó: Nagy Gábor

készséggel, sem élettapasztalattal. A 11. évfolyamig mind a kettő rohamosan halmozódik, és a kritikai érzék is kifejlődik a gyerekekben, sőt, túlteng bennük, ami jót tesz az etikaoktatásnak. Az erkölcstanban az az érdekes, ami vitatható. Miért vitatható? Mert amikor döntünk, különféle értékek között választunk, és mindig többféle megoldás, többféle érvelés lehetséges. A konfliktus résztvevői általában már azt is másként értelmezik, hogy mi a probléma. Triviális példa erre az abortuszvita, ahol a magzati élet védelme és a nő saját testükhöz való jogának védelme áll szemközt egymással. Megalapozott álláspontot csak az tud kialakítani, aki vitapartnerének az érveit is érti. Ha pedig az erkölcsi döntés helyessége mindig vitatható, akkor az erkölcstan órán mindenekelőtt vitatkozni kell megtanulni.

– A Nat tartalmának kialakításakor nem volt vita? Hogy tudtak megállapodni a tartalmi elemekről?

– A 2001-es kerettantervhez nyúltunk vissza, amely koncentrikus körökben halad élethelyzetről élethelyzetre, a személyes kapcsolatoktól a szűkebb és tágabb közösségeken keresztül, a globális problémákig és a földi élővilág egészét érintő kérdésekig. Meg sem próbáltunk tehát eszmetörténeti szerkezetet adni az anyagnak. Természetesen a jó tankönyv úgy készül – és ezt a kerettanterv sugalmazza is –, hogy bizonyos pontokon elkerülhetetlenül szóba kerüljenek az erkölcsi gondolkodás történetének nagy alakjai és döntő fordulópontjai. A tanterv logikája azonban a mindennapi élet szerkezetét követi, és olyan kérdések körül forog, amelyekkel a tanulók maguk is találkozhattak.

– Az örök erkölcsi dilemmák mellett vannak újak is?

– Minden nemzedék másként éli meg a maga sorsát, de az etika nagy kérdései sorra megjelennek a hagyományban, és számunkra is roppant tanulságos, hogy az előttünk járók koronként milyen válaszokat adtak ezekre. Akadnak olyan témák is, amelyek először a ma élő emberiség számára jelentenek komoly erkölcsi kihívást, mint a tudomány és a technika fejlődésével felmerülő dilemmák, a környezet pusztítása, vagy a nem emberi lényekkel szemben fennálló erkölcsi kötelességeink. A Nat értelmében ezeknek is meg kell jelenniük az órákon.

– Hogy lehet a gyerekek számára értelmezhetővé tenni a bonyolult etikai kérdéseket?

– A tanárok felkészítése, valamint a tankönyvek és a hozzájuk készülő segédletek hivatottak ezt biztosítani. Az új tárgyat saj-

nos úgy vezették be, hogy azt nem előzte meg egy átfogó továbbképzési rendszer kialakítása, és az új tankönyvek, segédletek sem az ilyenkor nélkülözhetetlen műhelymunka, kutatás, tapasztalatcsere eredményeképpen születtek. Sajnos, a 60 órás kötelező továbbképzés jelenlegi formájában nem alkalmas arra, hogy megfelelő előképzettség nélkül biztos tudást nyújtson a pedagógusoknak. A humán tárgyak tanárait kétéves szakirányú továbbképzésen lehetne megfelelő módon felkészíteni. Úgy tudom, hogy az ELTE Filozófia Intézetében folyik egy ilyen továbbképzés akkreditációja, és egyes tanárképző főiskolákon is nyílt erre lehetőség. Hiányos felkészültségű pedagógusokkal ezzel szemben csak az új és sokak által vitatott tantárgy lejárását érhetjük el.

– Miért kérdéses a hittan és az erkölcstan egymás mellett való bevezetése?

– A hittan és az erkölcstan egymásnak nem alternatívája. Az újonnan bevezetett rendszeren ebben látom a legfőbb hibáját. Vétek a hívó és a nem hívó gyermekek között ilyen éles határvonalat húzni. Veszteségnek tartom, hogy a nem hívó családok gyermekei nem részesülnek vallási ismeretekben, amelyek az általános műveltség részét képezik. Legalább ekkora veszteség a hittant választó gyerekek számára, hogy ők pedig nem részesülnek abban a világi erkölcstanban, amit mindennapi életük igényei szerint igyekeztünk felépíteni.

Fotó: Nagy Gábor

Az erkölcs szavakkal nem tanítható. Sem a családban, sem az iskolában. Kizárólag mintakövetéssel fogadunk el, teszünk magunkévá értékeket, de csak akkor, ha olyan személy közvetíti, akivel érzelmileg azonosulni tudunk. Az iskolai erkölcstan oktatás kulcsa a módszerben rejlik. Kudarca van ítélve, ha az iskola erkölcsi szabályokat, tételeket pusztán verbálisan akar közvetíteni. Tevékenységeken keresztül lehet módot adni a gyerekeknek arra, hogy átéljenek helyzeteket, történeteket. Ennek eszköze mesék, történetek, versek, helyzetek átélése, vizuális megjelenítése lehet. Az erkölcstan foglalkozások lehetőségét adnak arra, hogy a gyerekek feltegyék az őket foglalkoztató kérdéseket, párban, csoportban megbeszéljenek, eljátszsanak élethelyzeteket, vitatkozzanak megoldási módokon. Ha a gyerek számára hiteles személy vezet a beszélgetéseket, a drámajátékot, vitát, olyan, aki hisz abban, amit tanít, akkor van esély az értékek közvetítésére, átadására – foglalja össze az erkölcstan mint tantárgy céljait Kereszty Zsuzsa.

– Semleges a világi erkölcstan? Annak kell lennie?

– Természetesen semlegesnek kell lennie, de kérdés, hogy mit értünk semlegességen. Az erkölcsi jó és rossz kérdéseivel foglalkozó tudásterületen elkerülhetetlen az állásfoglalás. De az, hogy elkötelezettségünket nem titkoljuk képmutató módon a tanulók előtt, még nem azt jelenti, hogy tudásunkkal vagy tekintélyünkkel visszaélve rájuk erőltessük a véleményünket. Éppen ellenkezőleg, a tanár feladata, hogy a tanulót az ő saját erkölcsi meggyőződésének kialakításában támogassa, és ehhez nyújtson szempontokat, érveket. Sem a kerettanterv, sem a tanár nem döntheti el helyettük, hogyan éljenek és mit tartsanak jónak. Ugyanakkor azt látjuk, hogy a XX. századi európai civilizációban meglepően széles az egyetértés az alapvető erkölcsi értékekkel kapcsolatban. Léteznek tehát értékelőbbségek, magatartásminták, erények, amelyeket a közvélemény elfogad. Érvelhetünk ezek mellett, bemutatathatunk jó gyakorlatokat és megtárgyalhatjuk az erkölcsi döntés feloldhatatlan nehézségeit. A személy erkölcsi méltósága azonban éppen ahhoz a különös képességéhez fűződik, hogy a jónak és a rossznak tudójaként maga dönt, és felel a döntéseirért. A gyerekeknek azt taníthatjuk meg, hogy a lelkiismereti döntés felelősségét nem háríthatja át senkire. Az erkölcstanoktatás végül is arra való, hogy a gyerek, kikerülve az iskolából, szembe tudjon nézni a saját problémáival, és meg tudja érteni a másokét.

„A csillagos ég felettem és az erkölcsi törvény bennem”

2013 szeptemberétől felmenő rendszerben indult el az általános iskolák első, ötödik és a hatosztályos gimnáziumok hetedik évfolyamán az erkölcstan oktatás. Mi a szerepe a tantárgynak? Hogy lehet tanítani? Erről kérdeztük Kereszty Zsuzsát, a kerettanterv egyik szakmai lektorát.

Stöckert-Kozák Annamária

– Mi jellemzi a kerettantervet?

– A kerettantervben hat nagy témakör szerepel: „Én magam”; „Én és a társaim”; „Én és szűkebb közösségeim”; „Én és tágabb közösségeim”; „Én és a környezetem”; Én és a mindenség”. A témakörök tartalma spirálisan épül, azonos, illetve hasonló kérdésköröket újra és újra feldolgoznak a diákok. Örömmre a kerettanterv ideológiamentes, szakszerű. Módot ad arra, hogy egy tantárgyba, az erkölcstanba sűrűsödjének embertani, társadalomismereti, erkölcsi kérdéskörök, és a vallásismeret is jelen legyen benne. Szerkesztési újdonság, hogy a kerettanterv nem tanítandó tételeket, hanem szinte kizárólag kérdéseket fogalmaz meg. Ha az érdekelt pedagógusok átérzik, hogy multidiszciplináris tantárgyról van szó, megszerzik a tanításához szükséges tudást és jártasságot, megfelelő módszereket alkalmaznak, elsősorban pedig hisznek abban, amit tanítanak, akkor az iskolai erkölcstanoktatás eredményes lehet.

– A kerettanterv kialakításakor milyen szempontokat vettek figyelembe?

– A legfontosabb a gyerekek fejlődési állapotának figyelembevétele volt. Ezt sikerült érvényesíteni, tehát ugyanazzal a témával a gyerekek visszatérően, adott fejlődési állapotuknak megfelelően találkoznak tanulmányaik során. Ezért a témákat úgy kellett megfogalmazni, hogy értelmezhető legyen a hatévesnek és a tizenégy évesnek is. A fejlődéslélektani szempontok érvényesülése mellett a multidiszciplinaritás megjelenése volt alapvető.

– A feltételek rendelkezésre állnak?

– Lehetetlen, hogy ezeknek a feltételeknek megfeleljen az a pedagógus, aki érdemi képzésben nem vesz részt. A szükséges tudást 60 órás tanfolyamon nem lehet elsajátítani; holott most ennyi idő áll rendelkezésre a felkészítésre. A multidiszciplináris képzés megfelelő forrása lehet a veszprémi Pannon Egyetemen működő Antropológia és Etika Tanszék, amelyet a témakör avatott szakértője, Kamarás István vallásszociológus alapított. Itt a bölcsész alapképzés után föl lehet venni két féléves erkölcs-tan-tanári szakirányú képzést. Remélem, hogy a tanítók számára korábbi szakmai otthonom, az ELTE Tanítóképző Kara is indít hasonlót. A tanítók, tanárok hiányos felkészítésén túl alapprobléma még az akkreditált könyvek, munkafüzetek közti jelentős minőségi különbség. Van olyan tankönyv, amely az etikát az etikettel téveszti össze, elsősorban illetant tartalmaz, közvetít; tevékenységekre a szükségesnél sokkal kevésbé indít. Megfelelő feltételekkel van esélye az iskolai erkölcsstannak, ám ezek a feltételek még nem állnak rendelkezésre.

– Hittan vagy erkölcsstan? Alternatívája lehet a kettő egy másnak?

– Nem célravezető, hogy az erkölcsstan a hittan alternatívája. Minden gyerekeknek, így annak is, akinek a szülei gyakorolják a vallásukat, óriási szüksége volna az erkölcsstannra. Hiszen ez társadalomismeret, vallásismeret, erkölcsstan és emberismeret együtt. A hittan csak részben öleli fel ezeket a témákat. Aki csak hittanóra jár, más kultúrák erkölcsi felfogásával, más vallások világlátásával nem fog találkozni. Szerintem az lenne a kívánatos, ha minden gyermek részt venne az erkölcsstan foglalkozásokon, hittant pedig a gyülekezetekben tanulna.

A hittan és az erkölcsstan közötti választás azért is problematikus, mert így az erkölcsstan órákon (a legtöbb esetben) nincsenek együtt az osztályok. A szabályalkotás témakörét például – amely az erkölcsstan egyik lényeges eleme – naponta együtt élő gyerekek csoportjaival, az osztályokkal lehet érdemben feldolgozni, nem pedig heti 45 percen együtt tanuló, többnyire különböző osztályokba járó gyerekek csoportjával. Az osztály szabályaitól el lehet jutni a Gyermeki Jogok Egyezményének adott korosztályban releváns elemeiig, az igazságosan mérlegelő római Justitia istennőig, napjaink társadalmának jogalkotásáig.

– A gyermekeket mennyire foglalkoztatják az erkölcsstan témái?

– Ha a hat-hétéves évente találkozik például az „Én és a mindenség” témakörével, a csillagokról, a világ keletkezéséről hallgat mesét, majd ennek történéseit eljátssza, közben spirituális intelligenciáját is mozgósítja. *(A spirituális intelligencia velünk született képesség, amely akkor lép működésbe, ha az élet végső kérdéseivel foglalkozunk; például: Miért vagyunk a világon? Mi az élet értelme. A homloklebeny aktivitásával jár együtt; műkö-*

désének intenzitása mérhető. – A Szerk.). Erre az intelligenciafaktorra nagy szüksége lesz ahhoz, hogy érett, kialakult személyiségű felnőtté váljon, igénye legyen arra, hogy cselekedeteit mérlegelje, önmagán, érzésein dolgozzon.

Ha a gyerek azt érzi, hogy úgy kell felelnie egy kérdésre, ahogy például matematikaórán, választát pedig osztályozzák, akkor nem valószínű, hogy spontán kérdéseket fog feltenni. Ha a gyerekek tudják, hogy nem kapnak osztályzatot, akkor egy idő után a zárkózottabbak is megnyílnak. A tanterv készítői hosszan érveltek annak érdekében, hogy ebben a tantárgyban ne legyen osztályzás; ezt nem sikerült elérniük. A kerettanterv azonban azt írja elő, hogy nem a gyerekek válaszainak tartalmát, hanem aktivitásuk mértékét, részvételük intenzitását kell osztályozni. Ez a megközelítés a legelfogadhatóbb, bár lehet olyan szemlélődő gyerek, aki többet épít a tudásába, gondolkodásába ugyanabból a témakörből, mint a minden tevékenységben résztvevő, aktív társa.

– A kerettanterv kérdéseket fogalmaz meg. Ad fogódzót is ahhoz, hogy mi a jó válasz?

– Benne élünk az európai kultúrában, az ősi hagyományok segítenek. Függetlenül attól, hogy valaki hívő vagy ateista, a zsidó-keresztény kultúrára (persze a görög-rómaiakra is) épülő európai kultúrában például a négyezer éves Tízparancsolat mindenki számára jelenthet eligazodási, de legalább viszonyítási pontot. *A Gönczöl Enikővel* közösen írt munkatankönyv megalkotásánál egyrészt igyekeztünk figyelembe venni a korábbi kezdeményezéseket (gyermekfilozófia-program, NAT 1995 társadalomismeret fejezet, embertan tantárgy, szociális kompetencia projekt); másrészt a kanti gondolatból indultunk ki. Abból, hogy „két dolog tölt el csodálattal, a csillagos ég felettem és az erkölcsi törvény bennem”. Próbáltuk a bennünk élő erkölcsi törvényt a gyerekek számára érthetően megfogalmazni, így találtunk rá a „belső hang” kifejezésre. Az egy-egy témát lezáró „Töprengő” című oldalakon megkérdezzük tőlük: Mit mond a belső hangod? Meggyőződöttünk róla, hogy igenis értik, ismerik kevésbé iskolázott családban nevelkedő hat-hétévesek is a saját belső hangjukat. („Például akkor szólal meg, amikor gilisztát ölök” – mondta egy hétéves fiú. A „Kinek a hangján szólal meg?” – kérdésre például ilyen válaszok születtek: „anyámén”, „az anyémén”.) A szocializáció során valamilyen erkölcsi szabályrendszer és az ehhez való igazodás kialakul az emberben. Az erkölcsstan foglalkozásokon a tantervben megfogalmazott kérdésekről és a saját kérdéseikről beszélgetnek, vitatkoznak a diákok, a Jó és a Rossz szerepét játsszák el, élük át. Hogy mit szűr le ebből a gyerek, mi épül a személyiségébe, nem tudhatjuk. Az értékszocializáció életünk végéig tartó folyamat.

– Milyen szerepe, küldetése van az iskolai erkölcsstannak?

– Ha a tanítási órák alatt csak a társaim hátát látom, mert az órák nagyrészt frontálisak, nincs kooperatív munka, akkor gyerekként nehezen fogom például az együttműködés lényegét megérteni. Vagyis az iskolai élet egésze nevel jobban vagy kevésbé megértővé, segítővé, „erkölcsössé”. Értékeket kedvező esetben az iskola egész működése, elsősorban a tanítók, tanárok személyisége közvetít. Az erkölcsstan foglalkozások tevékenységei segíthetnek a gyerekeknek átélni, benne tudatosítani, hogy mi jó neki, másnak, a családjának, az osztályának, tágabb környezetének, és mi nem az. Segíthetnek szintetizálni azt, amilyen élményekkel, tapasztalatokkal otthon és az iskolában találkozik.

Erkölcstan

Stöckert-Kozák Annamária

Az erkölcstan iskolai oktatásának tapasztalatairól tartott megbeszélést **Hoffmann Rózsa** köznevelésért felelős államtitkár az ország több pontjáról érkező pedagógusokkal.

A novemberi találkozón résztvettek közül három oktatót kérdeztünk tapasztalataikról.

Lovassné Boros Viktória, a töltéstavai Fiáth János Általános Iskola tanítója:

– A mi iskolánkban minden elsős kisgyermek részt vesz az erkölcstan órákon. A hittant ugyanis az egyházak délután tartják, ahová fakultatív jelleggel járnak a gyerekek.

– **Milyen fogadtatása volt az erkölcstan iskolai oktatásának a szülők részéről? Önnek mennyire jelentett kihívást a felkészülés?**

– Nálunk a szülők pozitívan fogadták az erkölcstan órák bevezetését, amit egy előzetes szülői értekezleten ismerhettek meg. Én ugyancsak örültem a tantárgynak, ugyanis napközben rengeteg probléma adódik, amit meg kellene beszélnünk. Mivel az alsó tagozatban nincs osztályfőnöki óra, ezek megoldására mindig valamelyik órából kellett egy kicsit elcsípni. Most az erkölcstan órán a tantárgyi témákhoz kapcsolódva nagyon jól meg lehet beszélni az éppen aktuális problémát is. A máshol tanultakat is tudom használni az órán, hiszen sokat bábozunk, szituációs és drámajátékokat játszunk.

Révész Tamás, az Egri Kemény Ferenc Sportiskolai Általános Iskola tanítója:

– Örömmel hallottam az országos adatokat, miszerint az érintett diákok több mint 50 százaléka a hittant választotta, miközben a vallásukat gyakorlók száma 15-20 százalékra tehető. A mi iskolánkban a diákok 80 százaléka erkölcstan órára jár.

– **Miként értékeli az iskola, szükség van az erkölcstan oktatására?**

– Az elmúlt években többször is arról beszélgettünk a kollégákkal, hogy a tanórának egyre nagyobb részét kell olyan dolgokra fordítani, ami nem kifejezetten a tárgyhoz kapcsolódik, mert általános, morális kérdések merülnek fel. Érzékeljük, hogy baj van, sok gyermeknél már az alapok sincsenek meg, amit otthonról kellene hozni. Így a tanórákon alapvető erkölcsi kérdésekkel kell foglalkoznunk. Az erkölcstan bevezetésével van egy olyan óra, ahol csak erről tudunk kötetlenül, jó hangulatban beszélgetni a gyerekekkel.

– **Mennyire érezte elégségesnek a tanfolyamot? Fel tudta készíteni a tantárgy oktatására? Kapott elég segítséget, támpontokat?**

– Ahhoz, hogy elkezdjük a munkát, elég volt a 60 órás tanfolyam. Ötödik osztályosoknak tanítom az erkölcstant, de hogy egészen nyolcadik évfolyamig színvonalas legyen az oktatás,

– **A gyerekeket mennyire kötik le az órán felmerülő kérdések?**

– Nagyon érdeklődőek, szeretnek mesélni. Persze a tantárgy témái is – család, iskola, milyen vagyok, a közösségben elfoglalt helyem – közel állnak hozzájuk. Sokszor olyat is elmondanak, amit máskor nem tennének meg, hiszen nem tartozik a családon kívül senkire. Jobban és könnyebben megnyílnak, mert ezen az órán kötetlenebb a légkör. Gyakran nem is a padnál ülünk, hanem a szőnyegen, vagy körberakjuk a székeket.

– **Miként készül fel az órára? Milyen eszközöket tud igénybe venni?**

– A beszélgetések mellett játszunk, rajzolunk, feladatokat oldunk meg. Nem ragaszkodom a tankönyvhöz, van füzetünk, feladatlapokat készítük, ami kicsit hosszabb felkészülést igényel. Mivel a gyerekek még nem tudnak írni, sokszor rajzokat készítünk egy-egy téma kapcsán. Bábokat is használunk.

– **Hogyan tudja értékelni a gyermekek órai teljesítményét?**

– Erkölcstan órán szerintem nem lehet osztályozni. Hajlok arra, hogy csak az órán való részvételt regisztráljuk. Természetesen piros pontot, matricát lehet szerezni, de ez inkább a motivációt szolgálja. Számomra az óra akkor értékes, ha a gyerekek jól érzik magukat, és a tapasztalatokat hasznosítani tudják.

a pedagógusok szemével

szükség lenne egy mélyebb képzésre is. Ugyanakkor ennek a tantárgynak voltak előzményei, így nem voltunk teljesen tájékozatlanok. Az osztályfőnöki óra tanmenetébe eleve be kellett építeni az erkölcstanhoz kapcsolódó kérdéseket.

– A szülőktől milyen visszajelzések érkeztek?

– Először mindenki tanácstalan volt, tartottak tőle, hogy az iskolában helyettük akarják megmondani, hogy mi a jó, mi a rossz, de jellemzően a szülők is úgy gondolták, hogy jó és hasznos dolog lesz ez az óra, hiszen ismerik a tanárokat, megbíznak bennük. Ugyanakkor mindenki érzi erkölcsileg elbizonytalanodott világunkban, hogy nem tudunk eleget beszélni ezekről a problémákról. A gyerekeimen látom, hogy bármit csinálók, a számítógép előtt ülve óhatatlanul is rengeteg olyan információ jut el hozzájuk, amit nem szeretnék. Ilyenkor utólag kell helyükre tenni a dolgokat. A szülők is érzik, hogy óriási a veszély, és igenis kell időt és energiát fordítani arra, hogy a gyerekeket felvértezzük.

– Sportiskolában tanít, ez jelent-e bármiféle különbséget?

– Speciális tanterve van az általam tanított sportosztálynak, de ez az erkölcstant nem érinti. Nemrégiben felmerült, hogy 7–8. évfolyamon a sporterkölcs is megjelenhetne a tantárgyban. Erre még nincsen kidolgozott metódus, jó lenne most elkészíteni. A sportolók ugyanis jobban szembesülnek bizonyos problémákkal, ilyen például a dopping kérdése.

– Kapcsolatban áll más iskolák erkölcstan tanáraival? Ön szerint az oktatást mennyiben segítené egyfajta műhelymunka?

– Más iskolák tanáraival nincs kapcsolat. A köznevelésért felelős államtitkárral folytatott megbeszélés során felmerült, hogy érdemes lenne egy hálózatot kialakítani. A munkaközösségek, az összejövetelek alkalmasak lennének ötletelésre, véleménycserére. A találkozón emellett az is felvetődött, hogy első osztályban talán nincs is szükség tankönyvre. Így mindenképpen hasznos lenne, ha az alkalmazott módszereket, eszközöket meg tudnánk osztani egymással.

– Hogy látja, milyen jövője lehet ennek a tantárgynak?

– Nagyon hasznosnak tartanám, ha nyolcadik osztályig felmenő rendszerben bevezetnék, és ebben a formában megmaradna. Szerintem a gyerekekre hatással vannak az erkölcstan tantárgy témái és azok feldolgozása. Talán még a kamaszkort is könnyebb lesz átvészelnünk, ha a problémáikat – ilyen közegetben – egymással és egy felnőttel meg tudják beszélni. Úgy érzem, hogy viselkedésükben, egymáshoz való viszonyukban és a mindennapi életben felmerülő problémákhoz való hozzáállásukban pozitív változást jelentene.

Csepányi-Istók Zoltán, a Salgótarjáni Általános Iskola és Kollégium Beszterce-lakótelepi Tagiskola oktatója:

– Nálunk párhuzamosan vannak az erkölcstan- és a hittanórák. Az érintett diákok túlnyomó többsége, 80-90 százaléka erkölcstan-óra jár. A tanórák megszervezésénél nem merült fel nehézség: az iskola elkészítette az órarendet, amihez alkalmazkodtak a hitoktatók is. A szülők részéről sem tapasztaltunk ellenérzést, annak ellenére, hogy nagyon sok hamis információ lengte körül a tantárgyat.

– Kik tanítják az erkölcstant?

– Az első osztályosoknak a tanítók tartják az erkölcstan órákat, hiszen a törvény rendelkezése szerint alsós tanító taníthat erkölcstant. Felsőben már elvárás az oktatóval szemben, hogy legyen etikatanári végzettsége: ennek hiányában egy hatvanórás továbbképzésen készítették fel a pedagógusokat. Salgótarjában ezt a Pedagógiai Intézet szervezte meg. Én önként vállaltam a képzést, mert történelem és népművelő szakos tanárként közelállónak érzem magamhoz ezt a tárgyat. A továbbképzés csak átmenetileg elég, később egy két éves képzést is el kell majd végeznünk, hogy taníthassuk az erkölcstant.

– A felkészülés során ütköztek-e nehézségbe a pedagógusok? Ha igen, hogy sikerült ezeket megoldani?

– A találkozó előtt több kollégámtól is érdeklődtem. Egységes a véleményem, hogy az oktatás zökkenőmentesen zajlik, és nagyon nagy szükség van az erkölcstan órára. Ezt magam is tapasztalom. Van miről beszélni, ha a 45 perces óra végén is van még két tanuló, aki nem érti, hogy miért kell a pénztárosnőnek visszaadni a pénzt, ha több visszajárót ad, mint amennyi járna.

– A gyerekek hogy érzik magukat az órákon?

– Hitelesebb lenne, ha erről a gyerekek beszélnének. Én úgy látom, hogy szeretik az órát. Örülnek neki, hogy olyan dolgokról beszélgetünk, amiről máshol nem tudnak. Otthon sokszor erre nincs kellő idő, vagy rosszabb esetben nem érdekli a szülőt. Pedig a gyerekek annyira szeretnék magukból kibeszélni dolgokat! Ezen az órán erre van lehetőség. Mindenkit meghallgatunk, és nem csak tíz percben osztályfőnöki órán, az adminisztráció elvégzése után. Az általam ismert erkölcstan oktatók az óra legnagyobb előnyét abban látják, hogy van 45 perc komoly témákkal foglalkozni.

– Milyen szerepe van a pedagógus személyiségének, példamutatójának a tantárgy oktatásában?

– Ennél a tárgynál elsősorban nem a tanár tárgyi tudása a mérvadó. Egyszerűen szeretni kell a gyerekeket, ez a legfontosabb. Hiteles, ha a tanár a saját életéből hoz fel példákat. A saját történetek jobban is érdeklik a diákokat. Ezek az órák segítik elmélyíteni a gyerekekkel való kapcsolatot is. Mindegyik ötödikes osztályban tanítok történelmet, sok órám van, de az erkölcstanórán lehet a legközelebb kerülni a gyerekekhez.

Teremtsünk jövőt a múltból!

A családi életre nevelés pedagógiája

Hortobágyiné dr. Nagy Ágnes orvos, a családi életre nevelés (CSÉN) iskolai bevezetésének úttörője, aki több mint két évtizede népszerűsíti a természetes családtervezést, gyakorlati példákkal tanítja a gyerekeket az élet nehézségeinek leküzdésére, és képzéseket tart azoknak a pedagógusoknak és más szakembereknek, akik a mindennapok során is szeretnék a családi életre nevelést az órák részévé tenni. Férjével és munkatársaival együtt folyamatosan járja az országot, tanít és előadásokat tart. Két város között értük utol: Gyöngyösről utazott haza, Kecskemétre, miután munkatársaival együtt kétszáz gyereknek mesélt az élet hús-vér valóságáról.

Kuslits Szonja

– A gyerekek számára, akikkel ma beszélt, még távoli álom a házasság és a családalapítás, ebben a korban egész más érdekli őket. Mégis nagy figyelemmel hallgatták a szavait. Mi a titka?

– Nem egyedül vezetem ezeket a család-órákat, hanem mindig párban tanítunk a férjemmel vagy a munkatársaimmal. Most is háromszor két órát tartottunk két iskolában. A lényeg, hogy mindig olyan témát viszünk, amire fogékonyak a fiatalok, és a saját tapasztalatainkat osztjuk meg velük.

A kilenc-tizedikes osztályoknál például nagyon is aktuálisak a szerelmet érintő kérdések, ezért oda most éppen ezt a témát vittük. Mikor arról gondolkodunk közösen, hogy mi kell az igazi szerelemhez, hogy találom meg a párom, vagy milyen egy jó házasság, akkor persze, hogy figyelnek, hiszen számukra is hasznos lehet megtudni, hogy mi hogyan oldjuk meg a konfliktusainkat, vagy milyen élettapasztalataink vannak. Mindig hozunk személyes példákat is. Olyan nehézségeket mesélünk el, amik komoly törést eredményezhetnek egy ember életében, de nem lehetetlen átvészélni.

Fontos, hogy nem csupán egy alkalommal beszélgetünk velük. Most összesen hat órát tartottunk, melyeken ott volt az osztályfőnök, de adott esetben azok a pedagógusok is hospitálnak, akik korábban részt vettek a családi életre nevelés képzésünkön, vagy éppen most végzik azt. Természetesen az érdeklődő szakembereket is szívesen látjuk.

– Évek óta foglalkozik iskolás gyerekekkel. Az eddigi tapasztalatok alapján mit gondol, mennyire tudatosak a fiatalok a családtervezést illetően?

– Annyira még nem jellemző, hogy évekig tudatosan készüljenek és tervezniük az életüket. Ehhez még időre van szükség. Az a benyomásom, hogy ebben a teljesítményorientált világban inkább az a fontos, hogy legyen egy fiatalnak egy-két diplomája, aztán állása; hogy keressen minél gyorsabban minél több pénzt. Nem a fiatalokat hibáztatom ezért, mert ez a fajta logika annyira átszövi a mindennapjaikat, hogy szinte kicsúszik a kezükből az irányítás.

– Hogyan lehet elérni, hogy ez a teljesítményorientált szemlélet megváltozzon, és családbarát gondolkodás vegye át a helyét?

– Manapság az iskolarendszerben már nem közoktatásról, hanem köznevelésről beszélhetünk, ami fontos különbség. Régen a fiatalok a felmenőiktől vették át azokat a mintákat, amelyek alapján elsajátították, hogyan jó közösségben élni, de mára ez jócskán megkopott. Növekszik a válások, és csökken az egy fedél alatt élő, többgenerációs családok száma, ami hátrányosan érinti a tudatos családi életre készülést.

Az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet (OFI) felkérését követően kidolgoztuk a Családi életre nevelés (CSÉN) kerettantervet, mely 2013-tól része a Nat-nak, mint fejlesztő tananyag. Célunk, hogy a felkészülés a családi életre ugyanolyan alap legyen, ahogy egy gyerek a történelmet vagy a matematikát tanulja, vagyis már az általános iskolában hozzáférhető legyen az a tudás, mely erre készíti fel a gyerekeket. Így kialakulhat egy szemléletváltás, és megváltozhat a mai teljesítményközpontú értékrend is.

– Hogyan zajlik ez a gyakorlatban, kik és milyen keretek között taníthatják a családi életre nevelést?

– A CSÉN jelenleg nem kötelező tantárgy, az iskolák azonban dönthetnek úgy, hogy a tíz százalékos szabadon választható keretüket a CSÉN oktatásával töltik ki. Éppen ezért lényeges, hogy legyen egy hozzáférhető és átgondolt kerettanterv. Ugyanakkor, ha nem ezt a tárgyat választják, akkor is lehetőség van a beépítésére, például az etika, az erkölcsstan és az életvitel tárgyakon belül, vagy az osztályfőnöki órákon.

Emellett a pedagógusokat arra biztatjuk, hogy más tantárgyak esetében is mutassák be a család értékét hangsúlyozó elemeket. Például a magyar- vagy a történelemórán úgy dolgozzák fel az anyagot, hogy a gyerekek pozitív példákat lássanak. Mikor egy, az ország számára jelentős és sikeres királyról tanulnak, akkor be lehet mutatni a családi háttérét, gyerekeivel való kapcsolatát is. A lényeg a példaképpálítás, hogy a gyerekek más mintákat is megismerjenek.

De ugyanilyen fontos a konfliktuskezelési módok bemutatása is, mert abból is sok minden leszűrhető a saját életükre vonatkoztatva. Egy irodalomórán, a szerelmes versek elemzésekor például kifejezetten hasznos lehet, ha arról kezdenek el együtt gondolkodni, hogy egy költő – a vers és a tények alapján – hogyan kezelte az érzéseit, milyen módon próbálta megoldani a kapcsolat során felmerülő problémákat. A gyerekek így nem „megtanulják” a családot, hanem alternatívákat látnak. Ez elősegíti azt, hogy a saját életük minél harmonikusabb legyen, hiszen fejleszti azokat a készségeket, melyek elengedhetetlenek a kiegyensúlyozott együttéléshez. Sok gyerek esetében ugyanis nincs megfelelő minta, és nem is foglalkoznak a család szerepével. Az álom az, hogy ezek a tantárgyak olyanokká váljanak, ahol a gyerekek a mindennapi életet segítő, ahhoz szükséges tudást is nyernek az általános műveltség mellett.

– A fogadtatás azonban korántsem volt álomszerű, kemény kritikákat kapott az új Nat, mind a pedagógusoktól, mind a szülőktől, a média az erkölcsstan és az etika tantárgyakkal szembeni ellenvéleményektől volt hangos. Mi lehet ennek az oka?

– Azt hiszem, az ismerethiány lehet a legfőbb ok, mivel még nem forrott ki az egész rendszer, hiszen teljesen friss változásokról beszélünk. Ahogy említettem, célok és álmok vannak, de most alakul ki az, hogy ez a rendszer miként tud általánossá válni. Hangsúlyoznám, hogy úton vagyunk afelé, hogy nagyobb szerepe legyen a CSÉN-nek az oktatásban, de ez még sokak számára ismeretlen terep, hiszen ez egy mintaprogram. Példákat mutatunk arra, hogyan lehet ezt eredményesen működtetni. Ehhez persze megfelelő szemléletű szakemberek kellene, akik tudják ezeket a tárgyakat tanítani, és képviselik ezt a szemléletű pedagógiát. Ezért is fontos az akkreditált képzésünk, ahol erre készítjük fel a jelentkezőket.

– Milyen egy CSÉN-képzés, és kik jelentkezhetnek?

– A Károli Gáspár Református Egyetem 2012-ben adta be az igényt, és ez év szeptemberében el is fogadták a 40 órás CSÉN-akkreditációt; ezt követően, 2013 januárjában indult az első képzés Gyöngyösön, 38 fő számára. Főleg pedagógusok, védőnők, szociális munkások és szociálpedagógusok keresnek meg minket. A feladatunk, hogy felkészítsük őket a fiataloknak szóló CSÉN-órák tartására. A képzés része a konfliktuskezelési, az önismereti, a szexualitás, a veszélyek és devianciák, illetve a veszteségek kezelésének modulja is. Szakmai anyagokat, könyveket, módszertani DVD-eket is biztosítunk, melyekkel a pedagógusok a későbbiekben készülhetnek az órákra.

Fókuszban a család

Hortobágyiné dr. Nagy Ágnes orvos, a Népesedési Kerekasztal CSÉN Köznevelési Munkacsoportjának vezetője, a Kecskemét-Széchenyivárosi Közösségépítő Egyesület szakmai felelőse, aki huszonhárom éve népszerűsíti a természetes családtervezést. Kezdetektől részt vesz a „Boldogabb családokért” program létrehozásában és népszerűsítésében, melynek célja, hogy egyre tudatosabbak legyenek a fiatalok a párkeresést és a gyermekvállalást illetően. A gyakorlatorientált, nem formális pedagógia eszköztárának elemeit tartalmazó program évek óta országos modellként, mintaprogramként szolgál. A kecskeméti egyesület 2011-től dolgozik együtt a Népesedési Kerekasztallal, és részt vesz a CSÉN Képzési és CSÉN Köznevelési Munkacsoport munkájában is. Az OFI 2013-ban felkérte az egyesületet a CSÉN kerettanterv kidolgozásának koordinálására, mely 2013 szeptemberétől része a Nat-nak. A gyerekek mellett a csoport 2001–2011-ig a Sapientia Főiskolán, majd 2013 januárjától a Károli Gáspár Református Egyetemen felnőtteket is képez CSÉN-órák tartására és a CSÉN oktatására egy 40 órás akkreditált kurzuson.

– Ezek szerint ez egy nagyon specifikus képzés. Mennyire helyhez kötött?

– A képzés az országban több helyen is elérhető, átlagosan huszonöt-harminc jelentkező szükséges az induláshoz. A CSÉN témában Budapesten egy elég komoly közösséggel dolgozunk együtt, Sárospatakon és Szegeden is van központunk, Baján pedig most indult egy csapat. Természetesen Kecskemét városát sem szabad kihagyni, ami legrégebbi centrumunk, és a CSÉN „mintavárosa”. Szeretnénk, hogy a Károli Gáspár Református Egyetemtől minél hamarabb más felsőoktatási intézmények is átvegyék a képzést, és egyre több pedagógus alkalmazza majd a módszereinket.

– A CSÉN-képzés mellett a „Boldogabb családokért” program részeként is oktatnak pedagógusokat.

– Igen, ez lényegében alapja a CSÉN-képzésnek, a Kecskemét-Széchenyivárosi Közösségépítő Egyesület 1999-től foglalkozik programszerűen a témával, melynek 2000-ben – a Magyar Katolikus Püspöki Kar 1999 karácsonyán kiadott „A boldogabb családokért!” című körlevele nyomán – a „Boldogabb családokért” nevet adtuk.

Már 1993 óta járjuk az iskolákat. Osztályfőnöki órákon párokban beszélünk a családi életéről. Ezek az alkalmak a „családóra” nevet viselik, mely azóta is része a munkánknak. Több évig, általában négy-nyolc évig dolgozunk a gyerekekkel, akikkel havonta találkozunk. Van köztünk pedagógus, orvos, biológus, szociálpedagógus, pszichológus, mentálhigiénés szakember, könyvtáros, hitoktató és hittanár is. A szakembereknek szóló CSÉN-képzésen ilyen CSÉN-órák tartására is tréningezzük az érdeklődőket. Szeretnénk, ha egyre több munkatársunk lenne, mert az a tapasztalatunk, hogy egyre nagyobb az igény arra, hogy ilyen módon is megszólítsuk a fiatalokat.

Népesedési Kerekasztal

Életre szóló célok – harc a népességnövekedésért

A magyar párok nagy része több gyereket tervez, mint ahány valóban megszületik. A Népesedési Kerekasztal szakmai testületének tagjai azt vizsgálják, miért nem születnek meg végül ezek a kívánt gyerekek, és hogyan lehetne megoldást találni a kialakult helyzetre. Legfontosabb javaslataik között van a rugalmas munkaidő és a gyermekgondozási hálózat átalakítása, a családbarát munkahelyek és felsőoktatási intézmények támogatása is.

***Benkő Ágota**, a kerekasztal koordinátora interjúnkban leszögezte: a pozitív intézkedések mindig hosszú távon hatnak, és a társadalom közös érdeke a népességfogyás tendenciájának csökkentése.*

Kuslits Szonja

– **A Népesedési Kerekasztal az egész ország számára fontos kérdésekre igyekszik válaszokat találni. Honnan indult a kezdeményezés, és hol tartanak most?**

– A kerekasztal ötlete *Kopp Máriától* származik, aki 2009 nyaráról szorgalmazta a közös munkát a kedvezőtlen demográfiai helyzet miatt. 2009 októberében aztán *Pálinkás József*, a Magyar Tudományos Akadémia elnöke hivatalosan is létrehozta a Népesedési Kerekasztalt. A cél a széleskörű társadalmi együttműködés, ezáltal a demográfiai helyzet javítása, hogy a tervezett gyerekek valóban megszülessenek. Azt kutatjuk, hogy milyen akadályokba ütközhet a kívánt gyermekek megszületése, és javaslatokat teszünk a döntéshozók számára a nehézségek megoldására.

– **Milyen szempontból nézik ezt az összetett helyzetet?**

– Több oldalról kell vizsgálni a problémát: egyrészt fontosak a szociális szempontok, a lakáskérdés, másrészt nem szabad figyelmen kívül hagyni a munka és a család összeegyeztetésének nehézségeit, a napközbeni gyermekellátás problémáit és az értékrendbeli kérdéseket sem. Ezek a szempontok mind részei a kerekasztal munkájának. – A teljesebb rálátás érdekében több civil szervezettel, tudományos és kormányzati intézménnyel dolgozunk együtt.

– **Kikből áll a Népesedési Kerekasztal? Hogyan zajlik a szakmai munka?**

– A kerekasztal egy önkéntes szakmai testület. A szakértők több területről érkeznek, így szélesebb spektrumon folyik a diskurzus, és a különböző területek kutatói együtt gondolkodhatnak, ami sokkal sikeresebb munkát eredményez. Elsőként mindig az adott terület szakértői ülnek össze egy munkacsoportba, kidolgoznak egy javaslatot, amit aztán a teljes kerekasztal megvitát.

– **Hány aktív taggal rendelkezik a kerekasztal?**

– Rendszeresen körülbelül húszan tartunk ülést, de ez témától is függ. Több taggal rendelkezünk, de mivel nagyon változatos, hogy ki milyen területen kompetens, nincs minden alkalommal mindenki jelen. Havi egy alkalommal mindenképp találkozunk megvitatni az aktuális témákat.

– **Milyen kutatási módszereket alkalmaznak, egyáltalán mely tudományterületeket érintik a közös munka során?**

– Mindenkinek van saját kutatási területe, kompetenciája. Amikor felmerül egy vizsgálendő nehézség – legutóbb a lakáskérdés –, akkor részletesen áttekintjük, hogyan lehetne javítani a jelenlegi helyzeten. Érdekes meggyőződni róla, hogy a meglévő rendeletek meghozták-e a kívánt eredményt. Amennyiben nem, fel kell tárnunk, hogyan lehetne módosítani, az igényekhez igazítva frissíteni azokat. A kormány például most újra bevezette a szocpolt és a fél szocpolt, azonban ezt is érdemes lenne kiterjeszteni például a használt lakás vásárlására is, valamint szélesíteni a hozzáférhetőséget, mert az adatok szerint csak nagyon kevesen jutottak hozzá.

– **Egy ilyen folyamat során kiemelten fontos az aktuális kormánnyal való közös munka. Mennyiben köteleződnék el politikai irányok felé?**

– Mi szakmai testület lévén kizárólag javaslatokat dolgozunk ki a politikai döntéshozók számára. Az már az ő joguk és felelősségük, hogy ezeket a tanácsokat megfogadják-e vagy sem.

– **Hogyan zajlik a javaslattétel, a kommunikáció?**

– Amennyiben a döntéshozó nyitott a kommunikációra, kérdéseket intéz a kerekasztalhoz. További közös gondolkodás kezdődik, és ha helyesnek ítélik az érveinket és az eredményeinket, beépíthetik egy új rendelet tervezetébe. Persze ez kétesélyes történet, az is előfordul, hogy nem tartják aktuálisnak a javaslatokat, és figyelmen kívül hagyják azokat, vagy éppen nem azt az intézkedést tartják a legfontosabbnak. De mint mondtam, ezt eldönteni a mindenkori döntéshozó joga és felelőssége.

– **Mit lehet tudni a jelenleg aktuális témákról?**

– A következő alkalommal szó lesz a 2014-es EU-s költségvetéséről, és megvizsgáljuk az operatív programokban rejlő lehetőségeket a családbarát intézkedésekhez. Az utóbbi években sokat változtak a szabályok, ideje lenne konszenzust kötni népesedési kérdésekben, és nem parlamenti ciklusonként változtatni, mert ez bizonytalanságot eredményez, ami csökkenti a gyermekvállalási hajlandóságot. Leginkább az állandóság iránti igény az, ami folyamatosan napirenden van.

Minden madár társat választ...

A Három Királyfi, Három Királynő Mozgalom 2009-ben, Dr. Kopp Mária lelkiismeretes és elkötelezett munkájának eredményeként jött létre azzal a céllal, hogy növelje a családalapítási hajlandóságot, ezzel pedig megállítsa az egyre nagyobb népességfogyást. Örökségét lánya, Skrabski Fruzsina, és Székely András, a mozgalom vezetője viszik tovább. Székely András a mozgalom céljairól, a családtervezésről és párkereső esetekről is mesélt.

Kuslits Szonja

Fotó: Molnár Attila

– **A kezdetektől együtt dolgozott Kopp Máriával. Sikeresen folytatni az általa elkezdett munkát?**

– Természetesen igyekszünk az általa mutatott úton járni, az ő elképzeléseit továbbvinni. Az utóbbi néhány évben sikerült a mozgalmat széles körben ismertté tenni, több rendezvényen is jelen voltunk, és egyre bővül a kapcsolati tőkénk. A témában lassan ismert és elismert tényezők leszünk. A cél természetesen a kívánt gyermekek megszületése, ezzel a társadalom elöregedésének megállítása. A Népesedési Kerekasztallal együtt indultunk, de mára a Kerekasztal inkább a szakmai, szakpolitikai irányt képviseli, mi pedig a közgondolkodás átalakítását, a gyermekvállalással, családdal kapcsolatos témákról való folyamatos kommunikációt.

– **Hogyan zajlik egy ilyen közgondolkodást elindító folyamat?**

– Példaként Franciaországot tudom említeni, ahol tényleg sok gyerek születik, éppen azért, mert pártpolitikai szempontok nem írják felül a gyermekvállalással, családokkal kapcsolatos szempontokat. A mozgalmunk is ezt a hozzáállást szeretné népszerűsíteni. Kiemelten fontos eredményünk, hogy az összes frakció aláírta azt a nyilatkozatot, amelyben vállalják, hogy támogatják a gyermekvállalást és a mozgalom által képviselt családbarát értékeket. Büszkék vagyunk rá, hogy sikerült olyan egyetértést elérni, melyre csak nagyon ritkán van példa a pártok között.

– **A pártok között tehát sikerült egyetértést elérni. Mi a helyzet az egyházakkal?**

– Hivatalos kapcsolat, megállapodás nincs egy egyházzal sem, de természetesen a mi céljaink sok szempontból megegyeznek az övéikkel. A különböző rendezvényeinken is megjelennek egyházhoz kötődő személyek, és mi is részt veszünk olyan eseményeken, amelyeket valamely felekezet rendez, de ideológiailag igyekszünk függetlenek maradni. Nem célunk különbséget tenni az emberek között sem vallási, sem politikai elköteleződés miatt. Hisszük, hogy a tervezett gyermekek megszületése olyan össznemzeti kérdés, melyben lényegtelen, hogy ki, milyen politikai vagy vallási nézeteket vall.

– **Együtt dolgoznak a Népesedési Kerekasztallal, ami inkább a szakmai irányt képviseli, de emellett a Végeken Alapítvány és a Sajtókerekasztal is része a mozgalomnak. Milyen munkamegosztás zajlik a szervezetek között?**

– A Népesedési Kerekasztal tőlünk függetlenül dolgozik, ők konkrét törvényjavaslatok elkészítésében vesznek részt. A Végeken Alapítvány a jogi háttérrel biztosítja, a mozgalom operatív szerve. Ők intézik a pályázatokat és a szerződéseket. A céljuk elsősorban a magyar emberek lelkiállapotának javítása és az egészségmegőrzés. A Sajtókerekasztal célja pedig a nagyobb médiatámogatás elérése, hogy pozitív képet mutassanak a gyermekvállalásról.

– **A Három Királyfi, Három Királynő Mozgalomnak milyen, a családtervezést, gyermekvállalási hajlandóságot támogató programjai voltak idén?**

– Két előadássorozat is volt a Semmelweis Egyetemen, tavasszal és ősszel, *Család és karrier?* címmel, melyen legutóbb például *Aczél Petra* és *Pilling János* egyetemi docensek tartottak előadást a család jelenlegi szerepéről, a karrierrel való összeegyeztetéséről, a párok közötti sikeres kommunikációról. Emellett több konferenciát is szerveztünk a kérdéskörben, tartottunk családi hétvégéket, népszerűsítjük a családbarát munkahelyek létrehozásának ügyét, és 2012-ben, illetve 2013-ban is kiadtuk az Apa-füzetet, ami segíti az apukákat a változásokhoz való alkalmazkodásban és a korai apa-gyermek kapcsolat kialakításában. Fontos tudatosítani, hogy a gyermeknevelés közös felelősség és feladat, nem kizárólag az anya szerepe.

– **Mindezek mellett a mozgalom aktívan segíti a párkeresést is.**

– Így van, fontosnak tartjuk, hogy találkozzanak és egymásra találjanak azok a fiatalok, akiknek a célja, hogy legyen családjuk, gyerekeik, de a mindennapokban nincs lehetőségük az ismerkedésre. Borkóstolókat, teaházakat szerveztünk, december 7-én pedig a Pál Feri Csoporttal együtt rendezzük az első, nagyobb lélegzetű társkereső estünket is.

– **Mennyire nyitottak egy ilyen eseményre a fiatalok?**

– Eddig elég jó tapasztalataink vannak, sokan eljönnek, és mindig jó hangulatban telik egy ilyen rendezvény. Úgy látom, hogy van rá kereslet, azt azonban még korai megjósolni, hogy hány sikeres, családalapításra kész kapcsolat születik egy ilyen rendezvényen. A fogadtatás mindenképpen pozitív.

A mozgalomról bővebben: www.haromkiralyfi.hu

Családi életre nevelés az iskolában

*Minden megnyilvánulásunkban hitelesnek kell lennünk, hiszen a pedagógus egész életével példa a gyerekek előtt – véli a sárospataki Szent Erzsébet Katolikus Általános Iskola igazgatója. **Kíssné Murányi Andrea** szerint rendkívül hasznos volt, hogy bekerült a Nat-ba a családi életre nevelés, hiszen ennek keretében könnyebben megnyílnak a gyerekek, és a „családórákon” kialakult kapcsolat jó hatással van a mindennapi iskolai élet egyéb területeire is.*

Mizsei Bernadett

– Hogyan indult a Szent Erzsébet Katolikus Általános Iskolában a családi életre nevelés? Milyen pozitív tapasztalatokat szereztek?

– A fiatalokat nagyon sokféle hatás éri napjainkban, ezért, ha segíteni szeretnénk őket a harmonikus családi élet felé, nekünk is több oldalról kell közelednünk feléjük. Ennek egyik lehetséges útja a családi életre nevelés megjelenése az iskolában. A Kecskemét-Széchenyivárosi Közösségépítő Egyesület család-munkacsoportjának a tagjai látogattak el iskolánk felső tagozatos tanulóihoz, hogy Családi életre nevelés címmel „családórákat” tartsanak. Az osztályfőnöki órák kereteiben megvalósuló foglalkozásokon a tanulók képzett személyek segítségével, életkori sajátosságainak megfelelően kapnak bevezetést az önismeret, a jellemnevelés, a serdülőkor, a szerelem, a párválasztás, a házasságra való felkészülés kérdéseibe. A „családórákon” könnyebben megnyílnak a gyerekek, és sok új információt tudunk meg egymásról (tanuló – tanuló, pedagógus – tanuló). Ezáltal mélyebb érzések kerülnek felszínre, és teljesebb képet tudunk alkotni a gyerekekről, családjukról, és esetleg jobban megértjük a megnyilatkozásait, viselkedésüket. Bátrabban fordulnak a pedagógusokhoz kérdéseikkel, már néhány alkalom után. Az itt kialakult jó kapcsolat pozitív hatással van a mindennapi iskolai élet egyéb területeire is.

– Heti hány órában foglalkoznak ezzel?

– Az előző tanévben kezdtük a felső tagozaton, havonta egy osztályfőnöki órán vezettük be a „családórákat”. A plébániai nyári napköziben szerzett kétéves tapasztalat alapján – ahol 6–16 éves korosztállyal foglalkoztunk – indítottuk el a foglalkozásokat az alsó tagozatban is, havi egy órában, az idej tanévtől. Az órákat mindig két pedagógus vezeti, ezt a formát tartjuk igazán hatékonynak.

– Hogyan fogadták a diákok, hogy foglalkoznak a a családi életre nevelés témájával?

– Igénylik, várják a „családórákat”. Sajátos módszerei által válik élményszerűvé a gyerekek számára.

– Melyek a családi életre nevelés főbb irányelvei?

– Megfelelő szintű önismeret, pozitív jellemformálás, önnevelés, egészséges személyiség kialakítása, családmodellek bemutatása.

– Milyen szinten kell az iskolának átvállalni azt, amit a szülőknek kellene megtanítani a gyermeknek?

– Az értékadó normákat közösen kellene megalapozni, és megteremteni a családdal együtt, viszont az a tapasztalat, hogy nagyon sok esetben az iskolára hárul ez a feladat. Gyakran az alapvető ismeretekkel kell kezdenünk a munkát. Emellett egyre több a csonka család, ahol egyrészt hiányzik valamelyik szülői minta, de a meglévő sem klasszikus, hiszen tartalmaz olyan szerep-elemeket is, amelyek általános esetben a másik fél repertoárjába tartoznak. Ez megnehezíti a gyermek számára a nemi szerepekkel való azonosulást. Ezért, ha megoldható, arra törekszünk, hogy női és férfi csoportvezető is közreműködjön a „családórai” munkában.

– Ha egy szülő nem foglalkozik, vagy valamilyen okból kifolyólag nem tud eleget törődni azzal, hogy felkészítse az életre a gyermekét, képes pótolni egy iskola az elmaradt odafigyelést?

– Az iskola segítséget nyújthat ebben, irányt mutathat, de a családból hiányzó értékeket nem pótolhatja. Csak remélhetjük, hogy ilyen esetekben az iskolában hallottak, tapasztaltak hatással lehetnek a család életére, szokásaira. Természetesen nem arról van szó, hogy a gyermek mutatkozik otthon nevelő szerepben, de viselkedésével, ismereteinek, tapasztalatainak átadásával elgondolkodásra készítheti családtagjait, formálhatja gondolkodásukat.

– Elvárható egyáltalán teljes mértékben a szülőtől, hogy mindenre felkészítse a gyermekét, vagy szakemberekre van szükség? Mi az oka annak, ha egy szülő nem képes ezt a feladatot betölteni? Nem tartják fontosnak, nem félnek, esetleg elfoglaltak?

– Tulajdonképpen a probléma gyökere ott van, hogy tanulóink közül sokan már kisgyermek korban nem kapják meg a törődést, a társas kapcsolat alapjait (szeretet, helyes-helytelen viselkedés, együttélési szabályok, tiszteletadás, egymáshoz alkalmazkodás), amivel elindulhatnak. Manapság az is tapasztalható, hogy maga a szülő sem kapta meg annak idején ezeket a nevelő hatásokat. Célszerű a munka kezdeti fázisában olyan nagy tapasztalattal rendelkező, mintát adó szakemberek bevonása, akik már régóta foglalkoznak az ismeretterjesztéssel. Ezt követően már azok a pedagógusok is meg tudják oldani a feladatot, akik erre speciális képzésben részesültek. Fontos ez azért is,

mert ők vannak napi kapcsolatban a gyerekekkel. Iskolánk 10 pedagógusa vett részt a „Boldogabb családokért” Családi Életre Nevelés 20 órás módszertani bemutatón. Programunk jelenleg az ő vezetésükkel, az osztályfőnökökkel együtt folytatódik.

– Mit jelent pontosan a családi életre való alkalmasság?

– Családon belül a szülők adják át a gyerekeknek a mintát (szerepet, őszinteséget, elfogadást). Igazából a minták átvétele, interiorizálása által válik valaki képessé arra, hogy hasznos és tartalmas családi életet éljen. Ezért nagyon fontos a minták minősége. Tudjuk, hogy ez az átadás-átvétel a családon belül jórészt tudattalanul, nem előre eltervezett formában zajlik. A szülő néha nem is sejti, hogy bizonyos élethelyzetben modellt ad gyermekének – legyen ez egy kellemes élményt nyújtó közös program, vagy egy súlyos feszültségekkel teli konfliktushelyzet megoldása. Ennek a folyamatnak a tudatosítása is fontos feladatunk a szülővel történő együttműködésben.

– A családi életre nevelésen belül milyen arányban oszlik meg a nemiség témaköre és az érzelmi kultúra alakítása?

– A szerelmi élettel kapcsolatos „családórákat” (nemi érettség, védekezési módok) külsős előadók, dr. Hortobágyiné Nagy Ágnes és munkatársai vállalták fel a 6–8. osztályokban. Mi az érzelmi kultúra alakításában vettünk részt. Az ideitől azonban a feladatok teljes spektrumát el kell látnunk, ami nagy kihívás számunkra, és igen alapos felkészülést kíván meg azoktól, akik ezt vállalják.

– Milyen átalakuláson ment keresztül a családi életre nevelés a rendszerváltozás óta?

– A rendszerváltás előtt direkt módon nem volt ilyen, mert a legtöbb gyermek teljes családban nőtt fel, és érzésünk szerint a klasszikus értékek nem voltak ennyire sérülékenyek, mint manapság. A felgyorsult világ, a mai társadalom termelte ki ezt az új, fellazult helyzetet. Ezért éri a pedagógustársadalom, hogy ezzel a témával foglalkozni, mert nincs megfelelő, közvetlen kapcsolat szülő és gyerekek között.

– Mikor kell elkezdni a lelki és a testi nevelést? Bizonyára idomulni kell a pedagógusoknak ahhoz a tényhez, hogy a mai fiatalok korán kezdenek szexuális életet élni, amelyhez sok esetben lelki érettség és tudás még nem társul.

– A gyermek megszületésével kezdődik el a testi és a lelki nevelés. A gyerekek koncentrikus módon, életkori sajátosságaikhoz mérten kapják meg a fejlettségi szintjüknek megfelelő információkat. Figyelembe kell vennünk a sokat emlegetett akcelerációs folyamatot, és számolnunk kell a média sokszor kedvezőtlen hatásaival is.

– Milyen módszerei vannak arra, hogy a kamaszok komolyan vegyék, amiket mond, és ne váljanak ezek a rendkívül fontos témák nevetség tárgyává?

– Alap a jó kapcsolat a gyerekekkel, valamint, hogy minden megnyilvánulásunkban hitelesek legyünk, hiszen a pedagógus egész életével példa a gyerekek előtt.

– Melyik a legnehezebb része a családi életre nevelésnek egy pedagógus számára?

– A nemiség, a szexuális életre nevelés. Legcélravezetőbb a fiúkkal és a lányokkal külön feldolgozni a témát, úgy bátrabban megnyilatkoznak, és mernek kérdezni.

– Milyen hatása lehet az iskolai nevelésnek, ha a gyerekek mást látnak a környezetükben, a médiában, esetleg még otthon is?

– Megzavarhatja őket a sok különböző tartalmú információ, így előfordul, hogy rosszul döntenek. Különösen, ha kortársaiktól kérnek tanácsot, és nem a felnőtt bizalmasaiktól. Ezért szeretnénk biztos támaszt jelenteni számukra, hogy érezzék: hozzánk bármikor fordulhatnak információért, akár a legkényesebb témákban is.

– A szakembereken kívül milyen külső segítséget vonnak be a családi életre nevelésbe?

– A kollégák a továbbképzéseken kapott segédanyagokat használják fel tankönyv, DVD, ajánlott irodalmak, filmek formájában.

– Milyen hibákat véthet egy pedagógus a nevelés során?

– Fontos, hogy ne minősítsük a tanulók őszinte megnyilvánulásait. Alapvető, hogy megfelelő pedagógiai tapintattal forduljunk a gyermekek felé.

– Mennyire befolyásolja a pedagógus személye a nevelés sikerességét?

– Teljes mértékben. A gyermeknek is éreznie kell a pedagógus szakma iránti alázatát, és a gyermek iránti szeretetét.

Nagy-Kálózy Eszter

Kislányként sokszor hallottam, egy nőnek el kell döntenie, mi a fontos, a család, vagy a szakmai siker. Olyan hivatás esetében ez különösen igaz, mint a színészet, ami teljes embert kíván. Mégis vannak ellenpéldák, mint Nagy-Kálózy Eszter is, aki bebizonyította, mindkettőt meg lehet élni, ha az ember igazán akarja. Eszter huszonhárom éve él boldog házasságban Rudolf Péter színésszel, két közös és egy előző házasságban született gyermeket neveltek fel.

Meggyes Krisztina

Fotók: Szabó Ivett

– Már az interjú egyeztetésénél egyértelművé vált, hogy Péterrel mindketten nagyon elfoglaltak. Hogy tudnak ennek ellenére családként működni?

– Az utóbbi években gyakran próbáltunk együtt, így a nap nagy része közösen telt. Ez mostantól másképp lesz, leszerződtem a Nemzeti Színházhoz, Péter maradt szabadúszó. Nemrég forgattuk a *Kossuthkifli* című filmet, amiben én játszom az egyik főszerepet, így a nyarat is együtt tölthettük. A gyerekeink már felnőttek, ami természetesen könnyebbséget jelent. Ugyanakkor nagyon hiányozott, hogy nem tudunk igazi családi életet élni, napokig csak egy reggeli vagy egy esti puszi volt. Mindig várom a nyugodtabb időszakot, amikor újra feleség és anya lehetek.

– Vannak olyan apró gesztusok, trükkök, amik segítenek abban, hogy egy-egy sűrűbb időszakon könnyebben túljussanak?

– Ilyenkor mindig rohanok, mert úgy érzem, az én feladatomban meleg ételt biztosítani a családnak. Főzni sajnos sokszor nincs időm, de ha van egy szabad fél órámmal, elmegyek és veszek valamit, hogy amikor hazaérnek a többiek, legyen étel az asztalon. Fontos számomra, hogy ezt megteremtsem nekik nap mint nap.

– Az különösen nehéz lehet, hogy mindketten ennyire elfoglaltak...

– Természetesen húsz év alatt voltak nehéz időszakok, amikor azt éreztem, egyedül állok a világban, kicsúszik a lábam alól a talaj, a rohanásban megszűnök létezni, mint ember, mint nő, mint feleség. Aztán mindig rájövök, hogy az én talajom az, hogy van családom. Ha ők nem lennének, akkor csinálhatnék bármit, valószínűleg nem tudnék egész lenni, nem tudnék az lenni, aki vagyok.

– Gyakran mondják, hogy – főleg nőként – az embernek előbb-utóbb el kell döntenie, hogy a karriert vagy a családot választja.

– Mindig sok gyereket szerettem volna, végül úgy alakult, hogy csak három lett. Ugyanakkor azt is tudtam, hogy színésznő szeretnék lenni. De ha a szakmámban nem értek volna sikerek, sokkal kevésbé éltem volna meg kudarcnak, mintha nem lennék anya. Szerencsére úgy alakult, hogy mindig volt munkám, és amikor dolgozom, akkor azt megszállottan teszem. Szeretem, amit csinállok, és nagyon izgat még a mai napig is. Úgy érzem, a két szerep: anya és színésznő erősíti egymást, miközben függetleníteni is tudom őket.

– **Az, hogy Péterrel együtt dolgoznak, nem okoz nehézséget? Sok kapcsolat megromlik, ha a felek munkatársak is egyben.**

– Nálunk ez egyáltalán nem így történt. Talán azért, mert mindkettőnkben van bizalom és tisztelet a másik iránt. Azt mondják, hogy a színészházasságok nem tudnak sokáig megmaradni. Én azt érzem, hogy kevésbé tudnék egy vegyes kapcsolatban működni, mert nem értenék egymást. Az ember kiáll a színpadra, és ott tényleg szinte meztelen lesz, át kell lépni a gátlásainkat, a szorongásainkat, a félelmeinket. Ezek nap mint nap felmerülő kétségek. A folyamatos „kitettségek” olyan felfokozott állapot, amivel nem tudom, egy másik emberrel együtt tudna-e élni.

– **Hogyan tudnak együttműködni Péterrel, mikor rendező-színész felállásban dolgoznak? Hiszen ekkor az egyenrangú társ szerepből hirtelen főnök-beosztott viszonyba kerülnek.**

– Ez legutóbb idén nyáron, a Kossuthkifli forgatásán fordult elő. Könnyen együtt tudunk működni, hiszen már volt tapasztalatunk arról, hogyan dolgozunk együtt. Az első közös munkánk, ahol Péter nemcsak színészként, hanem rendezőként is jelen volt, az És Rómeó és Júlia című darab. Akkor jöttünk rá, hogy tudunk együtt gondolkodni, játszani, és inspiráljuk egymást, ami szerintem nagyon fontos. Aztán a későbbiekben Péter már inkább rendezett, én pedig színészként vettem részt a produkciókban. Nagyon megbízom benne, soha nem hagy cserben, amikor a színpadon állok. Ha nem tudok, vagy nem értek valamit, akkor addig próbálunk, míg meg nem születik bennem a szerep. Annyira ismer, mint senkit a pályán, tudja, hogyan működöm, és nagyon élvezem, amikor a szerephez felépít belőlem egy másik embert. Szeretek karaktereket játszani, például a Kossuthkifliben alakított figurám is nagyon különbözőt tőlem. Péter ötlete volt, hogy eljátsszam. Ez egy arisztokratikus, de idős, csúnya, púpos, nagyorrú vénkisasszony. Azt mondta, számára az arisztokratikus kisugárzást én annyira hordozom, hogy minden külső jegy ellenére szeretné, ha én játszánám a karaktert. Nagyon sokáig hadakoztam ellene, de győzködött, hogy próbáljuk meg. Végül is nagyon örülök neki, hogy rábeszélte.

– **A színház nevelő hatása mennyire fontos az Ön számára?**

– Nagyon fontos, hiszen egy Csehov vagy egy Dosztojevszkij darabban olyan mondatok hangzanak el, amik igazán hozzám tudnak szólni, vagy adott esetben segítséget tudnak nyújtani egy morális kérdésben. Az utóbbi pár évtizedben ez kissé felhígult, kevesebb olyan előadást játszunk, ami az emberiség nagy kérdéseit boncolgatja. Az olvasás sem része többé az emberek mindennapjainak, a filmeknél is elsősorban a könnyebb műfajok kerültek előtérbe. Néha az embernek szüksége van arra is, hogy komolyan beszéljünk. A színháznak a szórakoztatáson túl mindenképp van nevelő hatása, és nemcsak az elhangzó mondatok miatt. A jelenben létezik, és az érzelmeket közvetlenül megélni magával ragadó élmény lehet. Egy katartikus előadás után biztos, hogy megmozdul valami az emberekben, és ez már önmagában nevelő hatású. Meglátásom szerint ilyen szempontból a színház az egyedüli műfaj, ami pótolhatatlan.

– **Melyik volt az az előadás, ami valamiért különösen sokat adott Önnek?**

– Rengeteget kaptam az És Rómeó és Júliától, hiszen ezt tizen-négy éven át játszottuk. Ez alatt az időszak alatt magánember-

ként is sok élmény ért, ami az előadáson is tükröződik. A Művész Színházban töltött éveket is nagyon élveztem, könnyedebb és komoly előadásokat egyaránt játszottunk. Ekkor azt éreztem, hogy a helyemen vagyok, azt csinálom, ami igazán belőlem fakad.

„Nagyon fontos volt az a pedagógus, akire rábíztuk a gyerekeket, főleg az első tanító néni vagy tanító bácsi. Leginkább az érdekelt, hogy azt a személyt lássam benne, aki a gyerekeknek jót tesz, hiszen mindegyiknek másra van szüksége.”

– **Hogyan boldogultak a gyerekneveléssel a sok munka mellett?**

– Természetesen a nagymamák sokat segítettek, és mindig volt bébiszitterünk is, aki jött, ha épp nem volt családi segítség, az estét nem tudtuk másképp megoldani. De annak ellenére, hogy mi színészek vagyunk, és este dolgozunk, fontosnak tartottuk, hogy felkeljünk a gyerekekkel reggel, uzsonnát készítettünk nekik, mint egy normális család. Megpróbáltunk mindent megtenni értük, amit csak lehetett. Esténként az előadásokon mindenképp ott kellett lennem, hiszen ez a másik életem, de minden mást igyekeztünk nekik megadni. Próbák között rohantunk haza, elmentünk értük az óvodába, játszottunk velük. ▶

Névjegy: Nagy-Kálózy Eszter

Született: Gyöngyös, 1966. január 25.

Család:

férj: Rudolf Péter,

gyermek: Flóra (1987), Olivér (1991) és Szonja (1994)

Iskola: Színház- és Filmművészeti Főiskola

Főbb szerepek:

Csehov: Cseresznyés kert – Anya;

William Shakespeare: És Rómeó és Júlia;

Eszter hagyatéka: Eszter

Díjak: Jászai Mari-díjas,

Príma-díjas,

Érdemes művész

*„Az én talajom az,
hogy van családom.
Ha ők nem lennének,
akkor csinálhatnék
bármit, valószínűleg
nem tudnék egész
lenni, nem tudnék
az lenni,
aki vagyok.”*

– A családban hogy alakulnak a szerepek, ki milyen részt vállalt a gyerekevelésből?

– Péter olyan apuka, aki részt akar venni a gyerekek életében, de nemcsak a beszélgetésekben, amikor már nagyobbak, hanem a legelső pillanattól. Fürdetett, pelenkázott, etetett, ez nem volt kérdés, nem is kellett erről beszélnünk. De nem is tudtam volna folytatni a pályát, ha nem így áll hozzá. Természetes volt, hogy ezt ketten csináljuk.

– Három gyermeke van. Változott, hogy hogyan neveli őket, ahogy egyre több tapasztalata lett anyaként?

– Mindenképpen, hiszen Flóra huszonegy éves koromban született, még nagyon gyerek voltam. Akkor persze ezt nem így éreztem, azt gondoltam, hogy érett vagyok és babát szeretnék. Visszanézve úgy látom, inkább együtt nőttünk fel, néha nem is az anyukája voltam, hanem egy barátnő, aminek van sok pozitívuma, de nehézségeket is okozott. Később, amikor már hárman voltak, sokkal jobban éreztem, hogy mi a feladat, hogy mekkora felelősség anyának lenni.

– Volt olyan értékrend, vagy gondolkodásmód, amit mindenképpen át szeretett volna adni a gyerekeknek?

– Bennem működik egy nagyon erős megfelelési kényszer, őket megpróbáltam ennek az ellentétére tanítani, hogy ne a mások véleményére figyeljenek, úgy sosem találják meg a boldogságukat. Nem az volt a legfontosabb, hogy milyen jegyet kapnak az iskolában, hanem, hogy a kitűzött célért mindent megtegyenek, hogy tudják, merre tartanak az életben. Ennek ellenére azt gon-

dolom, mégis van bennük szorongás. Valószínűleg annyira érzékenyek ők maguk is, mint mi, vagy talán még inkább, és ebből fakad az állandó önmarcangolás.

– Mi volt a legfontosabb szempont, mikor iskolát választottak a gyerekeknek?

– Nagyon fontos volt az a pedagógus, akire rábíztuk a gyerekeket, főleg az első tanító néni vagy tanító bácsi. Leginkább az érdekelt, hogy azt a személyt lássam benne, aki a gyermeknek jól tesz, hiszen mindegyiknek másra van szüksége. Mindhárman ugyanott kezdtek, de aztán mentek a maguk útján, ahogy jónak látták, gimnáziumot már ők választottak.

– Hogyan reagáltak, mikor világossá vált, hogy a gyerekek is a művészet irányába indulnak el?

– Ha megtalálják a saját útjukat, azt, amiben tehetségük van, amiben ki tudnak teljesedni, akkor bármilyen szakmát választhatnak az életben. Támogatom őket, én soha nem beszélném le őket semmiről. Nyilván látják, hogy a művészet tud nehéz is lenni, ezt megélni minden nap néha nagyon terhes és kimerítő. Ennek ellenére ők ebbe nőttek bele, és szerintem ezután nagyon nehéz egészen más felé elindulni. Arra mindig vigyáztam, hogy a színház ne legyen a mindennapi életük része, nem akartam, hogy a büfében éljenek, de nagyon sok előadást láttak, és nagyon szerettek színházba járni. Mindig azt mondtam, ha már ezt szeretik, én boldog vagyok.

– **Ismert ember gyermekének lenni nem mindig könnyű. Igyekeztek őket megvédeni ettől a helyzettől?**

– Hétköznapien élünk. Számomra természetes, hogy amint kilépek a színházból, elsősorban anya és feleség vagyok. Örülök annak, ha nem ismernek fel az utcán, amikor el lehet bújni a kutató szemek elől. Szerintem ezt jól kezeltük, nem éltük meg feltűnően a népszerűségünket. Péter is szeret családapá lenni, hétköznapi emberként létezni. A gyerekeket a mai napig nagyon frusztrálja az, ha miattunk keresik meg, vagy miattunk kérik fel valamire őket. Ezt lehetetlen kivédeni, amíg mi a pályán vagyunk, ezzel ők küszködni fognak. Keményen harcolnak azért, hogy saját magukért fogadják el őket, és ne a szüleik miatt. Lehet, hogy ezért is mentek külföldre. A nagylányom Montrealban végzett az ottani színiakadémián, és úgy döntött, ott kezdi el a pályafutását. A fiam zenész, a Konzervatóriumban tanult gitár szakon, és úgy érezte, hogy legszívesebben a könnyűzene felé indulna el. Londonban talált is egy iskolát, most már második éve jár oda. Nem tudjuk még, hogyan alakul az élete, de egyelőre kint él. Bennük van, hogy nekik el kell menni ahhoz, hogy a saját lábukra tudjanak állni, és saját magukért értékeljék őket. Ez az ő nehézségük, amivel szembe kell nézniük.

– **Anyaként milyen szívvel tudta elengedni ilyen messzire a gyerekeket?**

– Önző lennék, ha azért tartanám itt őket, mert engem boldoggá tesz a közelségük, és bármikor mellettük lehetek, amikor szükségük van rám. Szerintem ez nem helyes. Ha ő keresi magát, a boldogságát az életben, és ehhez el kell mennie, akkor nekem meg kell tanulnom elengedni őt. Nem az én életemet kell élniük, hanem a sajátjukat, ami lehet ilyen-olyan, kacskaringós, bármilyen, de ebbe én már nem szólhatok bele.

– **Most, hogy jönnek az ünnepek, azért haza tudnak jönni, együtt lesz a család?**

– A nagylányom nem tud hazajönni Montrealból. Ez egy nagyon fájdalmas pont nekem, de legalább telefonon próbálunk sokat beszélni. Tudom, hogy ezt nem szabad mondanom neki, mert őt is megviseli. Ha legalább Európában élne, egy fokkal könnyebb lenne a helyzet. Ugyanakkor, ha ő ott boldog, akkor örülnöm kell ennek, és meg kell tanulnom feldolgozni a hiányát. Remélhetőleg január végén haza tud jönni. Csak arra vágyom, hogy megölelhessem, ez nagyon hiányzik. Amikor nincsenek itt, és tudom, hogy valami bajuk van, egészségügyi, lelki, vagy bármilyen, akkor nem tudok mással foglalkozni. Azt érzem, hogy mennem kéne, és meg kéne oldanom valahogy, pedig már felnőttek, és nyilván megoldják. Nagyon erősen működik bennem az anyai ösztön.

– **A rohanás mellett lehet egyáltalán az ünnepre készülni?**

– Nagyon szeretek készülni, nekem fontosak az ünnepek. Arra mindig több energiát tudok összpontosítani, mint a hétköznapiakra. Szeretek belefeledkezni az ünnepi készülődésbe, és nehezen élem meg, amikor karácsony előtt is sokat dolgozom, akkor azt érzem, elveszik tőlem ezt az örömet. Élvezem, amikor az ünnep részletein gondolkodhatok, pedig általában képtelen vagyok előre tervezni. Péter mindig mondja nekem, hogy a következő napot sem tudom átlátni. Ez általában igaz, de a karácsony kivétel, szeretem minden részletét, a meghittséget, a családi hangulatot.

– **Ilyenkor visszaváltozik háziasszonnyá?**

– Pontosan, bevásárolok, felkészülök, kitalálom a világítást, főzök, bejglit sütök. Imádom sütni. Szeretek csomagolni, apró ajándékokat megtalálni. Számunkra azért is van nagy jelentősége egy-egy ünnepnek, mert a hétköznapiainkból hiányoznak a meghitt esték. Pont ezért figyeltünk arra, amikor a gyerekek kisebbek voltak, hogy legalább a reggelinél együtt legyünk. Úgy zajlott ez nálunk, mint más családban egy közös vacsora.

– **A hétköznapiokban mi az a program, amit szívesen csinálnak együtt, ami összehozza a családot?**

– Számunkra az Őrség jelent biztos pontot, ahova el tudunk vonulni a hétköznapiok elől. Van a hegyekben egy kis házunk, ott tudok igazán kismulni, kipihegni magam, nézni a tájat, és átmosódni a levegőtől. Szeretem azokat az embereket, akik ott élnek. Ez egy idillikus falusi környezet, teljesen más időszámítással, mint Budapesten. Azt érzem, hogy ott egyszerűen megáll az idő. A gyerekeim is nagyon szeretik, mindenki oda vágyik, amikor itt befejeződik a munka.

Mi így várjuk Jézus születését

Lengyelne Gulyas Krisztina

Második otthonunk, a *Székely József Református Általános Iskola* egy Pest megyei nagyközségben, Szentmártonkátán, a református és a katolikus templom ölelésében található. Tanári karunk jelenleg 14 pedagógusból áll, 170 tanulónk van, minden évfolyamon egy osztály, így nagyon családias, segítő közösségben tanulunk-tanítunk, ahol mindenki ismer mindenkit, erős a közösség kohéziós ereje, és egy lelkes szülői csapat áll mögöttünk. Mi, az iskola tanárai kiemelt figyelemmel, gonddal készülünk az adventi időszakra: testnek, léleknek, szellemnek szóló programok sokaságát szervezzük a gyerekeknek.

Először is nagy gonddal feldíszítjük a tantermeket. Bár ősszel és tavasszal is alkalomhoz illő dekorációt kapnak a falak, úgy gondolom, a téli díszítés felülmúlja mindegyiket. A termekben sok-sok hópehely, hóemberek, adventi koszorú, fenyőág, az ablakokban vidám mikulások hangolják jókedvre a tanulásban megfáradt gyerekeket. A díszítésben élén járnak a tanító nénik, az alsósok termeibe tényleg öröm benézni ilyenkor! Persze azért a nagyok is kitesznek magukért egy kis biztatás után...

Ünnepi ráhangolódásunk az első adventi vasárnapkal kezdődik. Bár minden hétvégén járunk református istentiszteletre, ilyenkor nemcsak az alkalomhoz illő verseket adnak elő tanulóink a gyülekezet előtt, hanem egy-egy újabb gyertyát is meggyújtunk hatalmas adventi koszorúnkon. Ez a koszorú ezután az iskola folyosóját díszíti. Az elsős tanító nénink – lassan hagyományt teremtve – a szülőkkel együtt készül adventre, és az egyik apuka gitárkíséretével énekelnek karácsonyi dalokat a gyülekezetnek. Iskolánk jó és szoros kapcsolatot ápol a helyi óvodákkal. December hatodikán ezért mindig bábelőadással vagy színjátékkal kedveskedünk a kicsiknek, valamint minden ovis kap egy kis, tanulóink által készített „meglepi” ajándékot. Színjátékos csoportunk tagjai mindig nagy szeretettel készülnek ezekre az alkalmakra. Mikulás napján természetesen saját tanulóinkról sem feledkezünk meg: az alsósokhoz megérkezik a nagyszakállú (amint írtam, lelkes szülőink vannak...), és minden „jó” (esetleg kicsit rosszcsont) gyerek kap egy csomagot. A felsősök másképp ünnepelnek, saját osztályukban tartanak zenés-játékos zsűrdélutánt. De még a „felvilágosult” nagyokat is meg lehet lepni: tavaly a hatodikos osztályom ámulva-bámulva fogadta a csomagot, amit a modern öltözékű télapó egy frappáns jellemzés kísé-

retében adott át minden egyes diáknak. Ez a télapó még azt is tudta, kinek melyik tantárgyból kell javítania, kinek vannak gondok a magatartásával, így a csomag átadása előtt megígértette a gyerekekkel, hogy jobbak, szorgalmasabbak lesznek...

Igazgatónőnknek saját mikulása van, aki a felnőttekről sem feledkezik meg. Bár bokros teendőink közben nem mindig sikerül kifényesíteni a csizmáinkat, a jószívű „öreg” rendszeresen meglep bennünket egy-egy színházjeggyel, mert tudja, megérdekeljük, és mert tudja, hogy csapatépítésre is szükség van. Így december közepe táján a tanári kar beül egy kisbuszba, és meg sem állunk Budapestig, ahol többnyire valami vidám darabot nézünk meg.

December második hetében adventi kézműves délutánt szoktunk tartani. Ilyenkor üdvözlőlapokat rajzolunk-festünk-gyártunk, karácsonyi díszeket vágunk-hajtogatunk-ragasztunk, só-liszt gyurmából betlehemet formálunk, adventi koszorúkat

állítunk össze, kisebb ajándékokat ötlünk ki, valamint szülői segítséggel mézeskalácsot gyúrunk-sütünk-díszítünk. Közben zenét hallgatunk, jókat beszélgetünk a gyerekekkel, és észrevétlenül plántáljuk beléjük a „jobb adni, mint kapni” gondolatát. Az ilyen kötetlen, oldott hangulatú alkalmak nagyban hozzájárulnak a bizalmas, szeretetteljes, de tiszteleten alapuló tanár-diák kapcsolat erősítéséhez. Ilyenkor még azok a gyerekek is megnyílnak, akikből tanórákon alig lehet egy-egy szót kihúzni.

Miután sok-sok szép díszet készítettünk, egy rövid műsor kíséretében felállítjuk az iskola karácsonyfáját. Ennek méltó helye az iskola előtti, nemrég felújított, gondozott park, ahol a szülőkkel együtt örülünk a szépen pompázó, fényektől ragyogó fának. Majd az osztályok csillagszóró fényénél, karácsonyi dalokat énekelve hangolódnak az ünnepre.

Tanulóink rendszeresen részt vesznek az Országos Adventi Szavalóversenyen. Tavaly nagy-nagy örömeinkre és büszkeségünkre, egyik harmadikos tanulóink első helyezést ért el. Fejes Blanka így nyilatkozott az iskolaújságban a megmérettetés után: *„Szeretem ezeket a versenyeket, mert nagyon sok élménnyel gazdagodom, sőt barátságok is kötődnek ilyenkor. Mellesleg sokat tanulok is belőle. Mindenkit biztatni szeretnék, hogy próbáljátok ki, mert a versek megszépítik az életünket!”* Természetesen a sikeren felbuzdulva idén is indult a versenyen, amelyet korosztályában ismét megnyert.

Tavaly egy pályázat kezdeményezésére felelevenítettünk egy régi magyar népszokást, a betlehemezést. Színjátszó csoportunk tagjai és még néhány lelkes diák már hetek óta készülnek, tanulják a szövegüket, gyakorolják az énekeket, és jelmezeket, ruhákat válogatnak az angyaloknak, pásztoroknak, Józsefnek, Máriának, a napkeleti bölcseknek, hogy hamarosan elindulhassanak a faluban a pásztorjátékot előadni. Erre két délutánt is rá szoktunk áldozni, hogy mindenkire eljussanak, aki szívesen hallgatja őket. Örömmel várják a betlehemezőket az önkormányzat, a könyvtár, a posta, a hivatalok dolgozói is, de bekopogtatnak majd idősek ajtaján is, hogy elkántálják: *„Serkenj, lelkem, mély álmodból, vigyázz magadra/ Mert ma urad jött a világra, szép váltásodra./ Drága kincset hoz magával orvoslásodra.”*

A karácsonyi készülődést természetesen beépítjük a tanórákba is, és itt nem csak az osztályfőnöki órákra gondolok. Iskolánk tagja a hejőkeresztúri modellnek, amelynek keretein belül a komplex instrukciós programot – röviden KIP-et – alkalmazzuk. Ez egy csoportmunkára alapuló, nyílt végű feladatokat alkalmazó program, amely nagyban hozzájárul a tanulók kompetenciáinak fejlesztéséhez, erősíti az együttműködés képességét, differenciál. Mottója: *„Mindenki jó valamiben!”* Tanulóink nagyon szeretik ezeket az órákat, mert ilyenkor felborul a hagyományos órák rendje: játékos, de mégis komoly feladatokat oldanak meg együtt – némi munkajaj kíséretében –, egymást

tanítják, értékelik, így oldott hangulatban mélyül a tudásuk. Harmadik éve alkalmazzuk a módszert, aminek már kezdenek beérni a gyümölcsei. Minden tantárgyból vannak KIP-es óráink, de én ebben az adventi időszakban különösen szeretem az angol óráimon bevetni a csoportmunkát, és pl. jó alaposan körüljárni a karácsony és tél témakör szókincsét.

A reggeli áhítatok alatt léleekben egyre közelebb kerülünk Megváltónk születésének ünnepéhez, és a karácsony előtti utolsó napokban már így szól reggelente az ének: *„Adventi hírnök, friss fenyőág/ Lobog már négy kis gyertyaláng.”* Ekkorra elkészül diákönkormányzatunk lapja, a *Zsebcsillog* is. Az utolsó tanítási napon mi már nem tanulunk – eddig egy tanulóink sem reklamált még! –, hanem csendesnapot tartunk, mivel úgy érezzük, elérkezett az izgatott készülődés után a lecsillapodás-lelki felkészülés ideje. Ez a nap nagyon jól szokott telni. A meghívott vendégek, lelkészek, teológusok segítik az elmélyülést és a ráhangolódást az ünnepre, de vannak játékos, zenés, éneklős „feladatok” is. Én magam nagyon szeretem ezeket az alkalmakat, mert önfeledten együtt játszhatok a gyerekekkel, és így én is újra gyerek lehetek! Először jól kihangoskodjuk magunkat, aztán jön a csendesnap csendes része bibliai tanítással, énektanulással, beszélgetéssel.

Készülődésünk záróakkordja, a „csúcspdíz a fán”, a BETLEHEMI CSILLAG műsorunk. A betlehemi csillag elvezette a bölcseket a gyermek Jézushoz. Az a csillag örömet, szeretetet jelentett a bölcseknek. Nekünk is követni kell azt a csillagot. Műsorunkkal felidézük a régi ünnepek hangulatát, falusi karácsonyok betlehemesét, tiszta gyermekhangok csilingelő dallamait. Erre valóban nagy erővel készülünk már jóval előbb. Két műsort is tar-

Lélekbúvár

tunk: egyet az alsós gyerekekkel az ő szülei számára, majd egy másikat a felsősöknek. Tartalmas, versekkel, tánccal, színdarabbal tűzdelt műsorokat állítunk össze, amikben szerepelni szinte presztízkérdés: kérni sem kell a gyerekeket, önként és dalolva vállalják a szerepeket. Minden évben adunk elő egy angol nyelvű dalt is, amit kolléganőmmel tanítunk meg a gyerekeknek. Nagyon színvonalas és különleges eleme műsorunknak a csengetyűkórus és néptáncosaink előadása. Az évek során sok díszletet gyártottunk, rengeteg jelmezt gyűjtöttünk össze, ilyenkor ezekkel rendezzük be a termet, illetve öltöztetjük fel a gyerekeket. Felállítjuk életnagyságú betlehemünket is az udvaron, a műsorra érkező szülőket pedig meleg teával, szaloncukorral kínáljuk. Mi, pedagógusok nagy titokban különszámmal szoktunk készülni: ilyenkor összeáll a tanári kórus és előadunk néhány magyar és egy angol nyelvű karácsonyi dalt. Minden túlzás nélkül állíthatom, hogy koncertjeink tapsviharral végződnek! A műsor fénypontja az ajándékosztás: a karácsonyfa alatt már ott sorakoznak az osztályok meglepetései – játékok, könyvek –, amiket igyekszünk a gyerekek valós vágyainak megfelelően kiválogatni az iskola alapítványának támogatásával. A csomagbontogatás után elénekeljük a *Csendes éjt*, majd szülők és gyerekek elindulnak haza. Iskolánk dolgozóinak azonban – szerencsére – még nem ér véget a nap: a vezetőség egy finom vacsorával és ajándékkal lep meg bennünket. Közös, több mint egy hónapnyi lázas készülődés, tanulóink lelkét megérintő ünnepi hangulat, érzés, vágy felkeltése után mi is hazamegyünk, hogy családjainkkal ünnepeljük az év legszentebb ünnepét, amely Simon András szerint: „Több, mint ismétlődő isteni születésnap, több mint csillogó ajándékok halmaza. Több mint 'szeretet-számlák' pazar kiegyenlítése, több mint ingyenc étkek ünnepi asztala... Ez maga a csendben születő Isten, a Szeretet teremtő jelenléte: Jézus Krisztus.”

De itt még nem ér véget az ünnep, hisz most kezdődik igazán. A gyülekezettel részt veszünk a karácsonyi istentiszteleteken, valamint szép hagyomány a gyermekek karácsonya, ami 24-én délután kerül megrendezésre, hogy amíg a fiatalok közösen ünnepi ruhát adnak a gyülekezeti fenyőfának, otthonaikba is megérkezessen a Megváltó.

Végül idézek néhány tanulóinktól, ők hogyan élik meg az adventi heteket iskolánkban:

Menyhárd Márk, 4. osztályos: Nekem decemberben a „Jön a mikulás” tetszik, és ezt várom a legjobban, mert Ő egy évben csak egyszer jön, és mindig hoz valami ajándékot. Az osztállyal együtt tanulunk karácsonyi dalokat, és elénekeljük ezeket közösen az iskola karácsonyfája alatt. Az adventi készülődés alatt nagyon jó, vidám a hangulatunk, mert ilyenkor készítünk pl. karácsonyi díszeket és megajándékozunk egymást.

Reichert Aletta, 8. osztályos: A kedvenc programjaim a karácsonyfa állítás az iskola előtti téren és a karácsonyi műsor. A kettő közül nem tudok választani! :) Idén is részt veszek mindkét rendezvényen az énekkarral és a csengősökkel, valamint a karácsonyi műsorban verset is mondok. Tavaly mesélő voltam. Majdnem minden nap volt próbánk a műsor előtt. Rengeteget készültünk rá az énekkarral is. Már hetekkel előtte gyakorolni kezdtük a csengőzést, és ahányszor szóba került, hogy mennyi idő van még hátra az előadásig, mindenkinek összeszorult a gyomra az izgalomtól. Nagyon vártuk/várjuk mindig a műsort!

Szerintem az adventi időszak hangulata nagyon jó, sokat tudunk beszélgetni a karácsonyról, miközben rajzolunk, vagy bármilyen dekorációt készítünk. Egyszer emlékszem, hogy egész hittanórán karácsonyi dalokat énekelünk. Azért az ünnepség közeledtével megérkezik az izgalom is! :)

Vincze-Pál Alexandra, 7. osztályos: A kedvenc programom, hát mi is lehetne más, mint a karácsonyi műsor! A sok készülődés, szereplés, ajándékozás és még sok izgalmas dolog. De előtte még jön a Mikulás! Erre készülünk is pár osztálytársammal az ovisoknak. Énekelünk, táncolunk, jeleneteket adunk elő. Én már alig várom. Az adventi időszakot nálunk mindenki szereti, hisz oly meghitt és csendes. Mikor kitesszük az ablakba a gyertyát, beszélgetünk és készülünk a karácsonyra – ez már a szeretetről szól.

Meghitt napok az alsózsolcai óvodában

A felnőttek számára is örömteli készülődés az advent, a kicsik életében pedig egy egészen varázslatos időszak kezdete. Takácsné Szabó Zsuzsanna intézményvezetőt arról kérdeztük, hogyan ünnepelnek a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei, alsózsolcai 2. számú Napköziotthonos Óvodában, s miként teszik igazán emlékezetessé a karácsonyt az ovisoknak.

Mizsei Bernadett

– Hogyan zajlanak a készülődés, ráhangolódás napjai?

– Ebben az időszakban különösen sokat beszélgetünk a gyerekekkel a szeretetről, a békességről, egymás segítségéről, ilyenkor meghittebbek a napok. Ebben az örömteli várakozásban sajátos hangulat költözik óvodánkba. Legfontosabb a lelkünk felkészítése, amely már az első adventi gyertyagyújtással megkezdődik. Az első gyertyagyújtás előtt elkészítjük nagy adventi koszorúkat, amelyet központi helyre, a zsbongóban helyezünk el, ezzel a szülők lelki felkészülését is szeretnénk segíteni. Kisebb koszorúkat is készítenek az óvónők a saját csoportjaikban, amelyek a csoportszobákat díszítik. Ez azért fontos, mert a csoportok életében így közvetlenül is jelen van a karácsonyvárás jelképe. A nap folyamán spontán éneklésbe, verselésbe kezdenek, így készülnek a karácsonyra. Pénteken délben gyújtjuk meg mindig a következő gyertyát, az óvónő közben elmeséli a gyertya üzenetét.

– Egyes gyerekeknél a Jézuska hozza az ajándékot, másnál az angyalok, de az is lehet, hogy megint mások nem keresztény vallásúak. Ezt nehéz áthidalni?

– Mivel nem egyházi fenntartású óvoda a miénk, így bármilyen vallású család gyermekének beiratkozására nyitott az intézmény, bárkit szívesen látunk, aki ezt az óvodát választja. Gyermekünk között vannak református, katolikus vagy éppen metodista vallásúak. A 2008. évi karácsonyi műsorunkat az alsózsolcai Metodista Egyház kórusának éneke zárta, de volt már a meghívott vendéglőadók között a miskolci Fényi Gyula Jezsuita Gimnázium kórusa vagy éppen a miskolci Lévy József Református Gimnázium énekkara is. Karácsonyi műsorunk keresztény dalbetétekkel átszőtt előadás, fő momentum a Jézus megajándékozása, születésének ünneplése.

– A szülőknek készülnek műsorral?

– Igen, de nemcsak gyermekeink szüleit, nagyszüleit várjuk szeretettel. Nagyon fontosnak tartjuk, hogy gyermekeink már ilyenkor megtanulják az idősek szeretetét, a velük való törődést. Ezért betlehemes műsorunkra mindig meghívjuk városunk idős, egyedül élő lakóit, akik örömmel jönnek hozzánk. Gyermekünk műsora után meghitt szeretetvendégségbe várjuk vendégeinket, ahol közös beszélgetés közben süteménnyel kínáljuk meg őket, és az óvónők által készített ajándékokkal kedveskedünk, ezzel enyhítve ünnepi magányukat.

– A magyar hagyományok szerepet játszanak a készülődés során?

– Természetesen igen. Karácsonyra való hangolódás kezdetén nagycsoportos óvodásaink részt vesznek a lucázásban, végigjárják a többi csoportunkat, ellátogatnak a városunkbeli Idősek Klubjába, ahol a Luca napi legjellemzőbb szokást, a kotyolást elevenítik fel – „Luca, Luca, kitty, kotty!” – leseprik a rontást, cserébe szalonnával, hagymával, kenyérral vendégelik meg őket. Karácsonyi műsorunkban is megjelenik egy népszokás, a betlehemezés. Ekkor a dalokat ötvözzük pásztorjátékkal és a „három királyok” (napkeleti bölcsek) beszédével.

– Befolyásolják a gyermekek reakciói a következő évi készülődést, a programokat?

– Mivel már 11 éve hagyomány óvodánkban, ezért nincs olyan momentum, amit ne várnának, ne készülnének rá izgatottan. Nagy büszkeség, boldogság gyermekeinknek, de szüleiknek is, hogy jelmezbe öltözve állhatnak a színpadra a közönség elé.

– Hogyan vonják be a szereplésbe azokat a gyerekeket, akik félénkek, vagy nem annyira lelkesek?

– Fontos, hogy minden gyermekünk szerephez juthasson. Azok a gyerekek, akik zárkózottabbak, esetleg beszédhibásak, csoportos szövegekben, énekekben, táncokban felszabadultan szerepelnek, így juttatjuk őket sikerélményhez.

– Az ünnepek elmúltával mi a legfontosabb, amire kiemelten figyelnek egész éven át?

– A régióban, köztudott, hogy magas a munkanélküliség, ez a hozzánk járó gyermekeink szüleire is igaz. Óvodánk a környezetében élő családokból kikerülő gyerekek számára elsősorban a családi nevelés kiegészítésére törekszik, de tudomásul kell venni, hogy a hátrányos helyzetű családok esetében hangsúlyosabbá vált az óvó, védő, gondozó funkció, és előtérbe került a prevenció. Nagy hangsúlyt fektetünk a szülők iránti nyitottság folyamatában a mintaadásra. A családdal való kapcsolattartásunk során fontos a kölcsönös bizalom kiépítése, hogy a szülők merjenek bátran hozzánk fordulni problémáikkal, osszák meg velünk gyermekeikkel kapcsolatos gondjaikat, örömeiket.

Fotó: Nagy Gábor

Ajándékhegyek helyett odafigyelés

Az adventi időszakban és karácsonykor nem elsősorban az ajándékokra kellene helyezni a hangsúlyt, hanem a kellemes együttlétekre, beszélgetésekre, hiszen az ünnep hangulata, a szokások így tudnak generációkon keresztül továbbélni, segítve gyermekeinket identitásuk alakulásában. Az ünnepeket megelőző feszültségekről K. Németh Margit pszichológussal beszélgettünk, aki arra is felhívta a figyelmet: azok a fiatalok, akiknek családjában az ünnep csak egy megoldandó feladat, nem szívesen maradnak a szülők társaságában.

Mizsei Bernadett

– Mit adhat számunkra az adventi időszak?

– Az adventi időszak a várakozást, az Úr eljövételét jelenti. A felkelő Napra, a világ világosságára mutat, ezért a legfontosabb jelképe a fény. Az adventi fény annak a Jézusnak a jelképe, aki az élet gazdagságát, színét, fényét és szépségét adja. A liturgikus szokások között szerepel az adventi koszorú készítése, a lakások, házak kivilágítása fénydíszekkel. De ezek is csak akkor szólnak a ráhangolódásról, ha nem azért és annyi világot teszünk házunkra, hogy mindenki azt csodálja, feltűnjön az arra járóknak. Természetesen a karácsonyt nem csak a hívő, keresztény emberek ünneplik meg, hiszen ez az ünnep a szeretet ünnepe is, s ha kellőképpen rá tudunk hangolódni, az ünnep beköszöntéig ez az érzés fel tud erősödni, el tudjuk engedni haragunkat, odafordulóbbá, adakozóbbá válunk. Sajnos azonban ebbe sokszor a büntudatunk is belejátszik, amelyet az adakozással csökkentünk. Talán éppen emiatt— leszünk az ünnepek után kevésbé odafigyelők, adakozók, megértők, vagyis féltő, hogy visszaállunk a mókuserékbe.

– Köztudott, hogy többen keresik fel ebben az időszakban a pszichológusokat, gyakrabban hívják a segítségvonalakat a magányos emberek.

– Míg korábban a karácsony szinte kizárólag családi körben zajlott, ma egyre elfogadottabb barátokkal is ünnepelni. Ez talán azért jó, mert így kevesebben maradnak egyedül. Statisztikailag igazolt, hogy ünnepek tájékán nő az öngyilkosságok száma, illetve a segítségvonalakat is gyakrabban hívják. Ebből is látható, hogy nem elsősorban az ajándékokra kellene helyezni a hangsúlyt, hanem az egymásra figyelésre, a kellemes együttlétekre, beszélgetésekre. Az ünnep hangulata, a szokások így tudnak generációkon keresztül öröklődni, továbbélni, segítve gyermekeinket identitásuk alakulásában. Az ilyen együttlétek erősíthetik meg a családi, baráti kapcsolatokat, adhatnak mintát az idősekkel való bánásmódra.

– Elvesz valamit a karácsony bensőségességéből, a saját ritmusú felkészülésünkben az, hogy az üzletekben, a médiában

már november elejétől reklámokkal bombáznak minket, és karácsonyi zene szól mindenütt?

– Sajnos a ma fogyasztói társadalma, a november elejétől csábító reklámok nem segítik a csendes várakozást, a nyugodt készülődést, hiszen azt érezzük, hogy már mindjárt itt van, s még nem vettünk semmit, nem intéztünk el semmit. Így fordulhat elő, hogy még az utolsó napon is ajándékért rohannak az emberek, tülekednek, s a végén már mindegy is lesz, hogy mit, csak vegyenek valamit. Nem kellemes ráhangolódás lesz, hanem ideges feszültség, mely rendszerint a családon csapódik le. Sok esetben ez vitákhoz, veszekedésekhez vezet, s így válik az ünnep egy fenyegető, vitákkal, rohangálással terhelt időszakká, mikor szinte „beesünk” a fa alá, s már alig várjuk, hogy vége legyen.

– Mit tehetünk ez ellen?

– Ne engedjük, hogy ezek a külső feszültségforrások ennyire befolyásoljanak minket. Igyekezzünk a saját ritmusunkban készülni és ráhangolódni az ünnepre. Ha sikerül a lecsendesedés, a befeléfordulás, az ünnep hangulata is más lesz.

– Problémát okozhat egy családban, hogy a pár más-más szokásokat hoz otthonról az ünneppel kapcsolatban. Hogyan lehet ezeket áthidalni?

– Ha ifjú házaspár vagyunk, hangoljuk össze, alakítsuk ki a két család szokásaiból a sajátunkat, amelyet majd a mi gyerekeink visznek tovább. A népi hagyomány szerint annál a családnál jönnek össze a családtagok, ahol a legkisebb gyermek, vagy újszülött van. Ez a szokás utalhat a kisdéd Jézus születésére.

– Honnan tudjuk, hogy elérkezett a megfelelő pillanat arra, hogy elmondjuk a gyermekeknek: nem a Jézuska hozza az ajándékot? Vagy hagyjuk, hogy magától rájöjjön?

– Erre nem lehet jó választ adni, mert ez gyermek, család, hagyomány kérdése, hiszen van, ahol nem is azt mondják, hogy a Jézuska hozza. Itt felmerül egy újabb kérdés: mivel azt mondjuk, hogy a karácsony elsősorban családi ünnep, kell-e, szükséges-e, hogy az óvodákban, iskolákban is rendezzenek a pedagógusok

karácsonyi ünnepélyt, műsort, ráadásul úgy, hogy ez megelőzi az otthoni, sok esetben meglepetés fenyőfát. Lehet, hogy valóban meg kellene hagyni a családnak az ünneplést, és sokkal inkább a ráhangolódásban kellene segíteni a gyermekeket, hogy ők is lecsendesedve, nyugodtan várják az ünnepet.

– Akkor mi lehetne az óvodák, iskolák szerepe az adventben?

– Lehetne közösen adventi koszorút készíteni, segíteni őket zenehallgatással, verssel, a nagyobbakat bevonni az ajándékkészítésbe. Ilyenkor lehetne adományokat, felajánlásokat gyűjteni, hogy minél előbb megtapasztalják, és részesei legyenek gyermekeink is a szegényebbek megsegítésének. A szülőket is érdemes bevonni a készülődésbe, a gyűjtőmunkába. De természetesen ezt megszabni nem lehet, sőt, van, ahol maguk a családok igénylik az intézményi karácsonyi ünnepséget.

– Milyen a jó karácsonyi ajándék?

– Ami ténylegesen annak szól, akinek szánjuk. Az életkorának, érdeklődésének megfelelő, amire tudjuk, hogy vágyott. Nem a mennyiség a fontos, hanem a minőség.

– Karácsonykor talán jobban előtérbe kerülnek a serdülők is. Rajtuk esetleg már nem annyira látszik, mint a kicsiken, hogy nekik is fontos ez az ünnep, ami talán arra is figyelmeztet minket, hogy a problémáikkal is foglalkozzunk, ne csak azzal, milyen ajándékokkal halmozzuk el őket. Mire kell figyelnünk szülőként, pedagógusként?

– Ne felejtjük el, hogy ez az ünnep, ha már nem is mutatják ki, mennyire fontos a számukra is! De hogy mennyire válik valóban azzá, attól függ, hogy a család milyen hagyományokat őriz az ünnepeket illetően. Azok a fiatalok, akiknek családjában az ünnep csak egy „megoldandó feladat”, nem sok örömet fognak benne lelteni, nem szívesen maradnak a szülők társaságában. Azoknak a gyermekeknek sem lesz öröm a karácsony, akiknek családjában a szülők, a családtagok között kapcsolati feszültség van, hiszen senki nem érzi jól magát olyan társaságban, ahol „áll a kés a levegőben”. Ezek a gyermekek gyakrabban válnak csellengővé, szívesebben töltik idejük nagy részét, s még talán az ünnepeket is „házon kívül”.

„... a ráhangolódásban kellene segíteni a gyermekeket, hogy ők is lecsendesedve, nyugodtan várják az ünnepet.”

– Sok száz éve hangzik a nagy sóhaj: „ezek a mai fiatalok!”. Mindig csak az előző generáció számára furcsák ők, vagy valóban folyamatosan változik a fiatalság?

– Tény, hogy a fiatal generáció mindig megkapja ezt a minősítést, de valójában ez így természetes, hiszen minden kornak más a társadalmi-kulturális értékrendje, normája. Minden kor kitermeli a szubkultúráit, amikhez csatlakoznak a fiatalok, s minden serdülő életében fontosabbá válnak a kortársak, mint a család. A serdülőkor fejlődési feladata a családról való leválás, s ehhez elengedhetetlen a kortárs kapcsolatok fontossága, háttérbe szorítva a család elsődlegességét, mindenhatóságát. Vannak olyan szubkultúrák, amelyek „zászlajukra” furcsa jelmondatokat tűznek, ami ijesztő lehet, hiszen devianciára szólítja követőit, s emiatt is fontos, hogy mind a szülők, mind a pedagógusok ismerjék ezeket a csoportokat.

– Meddig tekinthető mindez normálisnak?

– A szubkultúrákhoz, különböző közösségekhez kapcsolódás az identitáskeresés része, mely szintén serdülőkori feladat. Amennyiben gyermekünk, tanítványunk hosszú ideig nem vált stílust, közösséget, érdemes szakemberhez fordulni. Sok esetben a serdülőkori nehézségek megoldásáért folyó „küzdelemben” megjelenő viselkedést, magatartást a felnőtt társadalom devianciának címkézi. Ez a fajta viselkedés inkább lázadás. A serdülőkor lezárultával, a feladatok megoldása után csak azok futnak be deviáns pályát, akik feladták a változásra való törekvést, nem tudtak új viszonyokat, viselkedésmódokat kialakítani.

– Csak a hangos lázadók viselkedésére kapjuk fel a fejünket, pedig a lázadásnak lehet más módja is.

– Sajnos igen, és a lázadókra sokkal jobban figyel a felnőtt társadalom, mint azokra, akik szoronganak, pedig ezek a fiatalok legalább annyira veszélyeztetettek! Ugyanígy veszélyeztetettek a kiközösített, bántalmazott gyermekek. Körükben gyakoribb a depresszív magatartás, az öndestrukció.

– Hogyan érhetjük mégis el, hogy gyermekeink számára a családi karácsonyok a legszebb emlékeik sorába kerüljenek?

– Elsősorban attól válik csodás emlékké számukra a családi karácsony, ha a szülőknél is azt érzik: számukra is az a fontos, hogy áldott, békés, boldog legyen az ünnep. Figyeljünk arra, hogy ne csupán egy kötelező, ajándékosztó nap legyen az évben.

Fotó: Nagy Gábor

Csend a lelke mindennek

Aczél Petra

A csend nem a hang hiánya. És nem is a beszéd ellentéte. Nem üresség, ott, ahol szó lehetne. Nem némaság a dallam helyén. A csend sokkal kevesebb és több is ennél.

Ma, amikor otthonaink, utcáink, munkahelyeink magától értetődő környezete lett a zaj, a csöndben a zajtalanságot értékeljük legjobban, mert áhítozunk a nyugalom perceire. Pedig a csend is kommunikáció. Kifejez, üzen, megmutat. Nincs nagyobb fegyelmező erő, mint a csend. A felbolydult osztályteremben ahelyett, hogy felemelnénk a hangunkat, a csennel feltűnővé váló jelenlétünk körül lassan, de biztosan alakítjuk ki a ráébredő figyelem egyre növekvő szigetét. A csend kifejezheti a hatalmat, amely a kimondás eltagadásában mutatkozik meg. Gondoljunk csak a tehetségkutatók eredményhirdetéseinek idegtépő megvátatásaira, a csend (nem szólás) hosszával növekvő versenyzői kiszolgáltatottságra és kétségbeesésre. De a csend lehet az emberi együttlétek biztonsága is: amikor már nem kell folyton 'szóval győznünk', hanem a beszélés kötelező rítusai nélkül élvezzük egymás társaságát.

A csend lehet fojtó és feszítő, mint a tömött liftek egymásra nem néző, nem köszönő utasainak némaságában, vagy a zsúfolt járművek egymáshoz szorított emberi sokaságának elcsigázott érdektelenségében. A csend lehet tervekkel telített és bizakodással övezett, mint az első vizsgakérdést megelőző pillanatban, vagy egy fontos kérést követő pillantásban.

A csenndtől sokszor félünk. Sietve bekapcsoljuk a rádiót, a televíziót, a számítógépet; telefonálunk, és szóval tartjuk magunkat-

másokat. Mintha tartanánk a csennel megnyíló tágasságtól, a kapcsolattól, amelyhez csak a csennel keresztül vezet az út. Pedig valódi várakozás és megérkezés – amúgy, Pilinszkysen – csak az igazi csennelben lehetséges. Nem a pályaudvarokon a késésért mentegetőző, torz hangosbeszélő zajában, nem a postai sorban állás ideges, sziszegő türelmetlenségében. Az igazi várakozás, a csennel várakozás nyugalmat és reményt tanít.

Ünnepre készülünk. A fények erősek és villódnak, a hangszórókból már november vége óta – figyelmeztető hangerővel – az ismerős, globális karácsonyi dallamok szólnak, az utcákon siető kocsik és sétáló bevásárlószatyrok okoznak szűnni nem akaró, ideges tumultust.

Ünnepre készülünk. Íratjuk a témazárókat, kihúztuk a neveket a karácsonyi ajándékozashoz, szervezzük az osztályünnepséget (ki veszi a fát, ki hozza a díszeket, a süteményt, az üdítőket?...). A szülők is szervezkednek, és a decembernek így lesz valamiféle sietős, hajszás, jókedvű, mégis feszült kifulladásig-hangulata. Akár a hosszútávfutók, mi is a végére akarunk érni. Azt várjuk, hogy végre csend legyen.

Persze a diákjainkat sok mindenre megtanítjuk. Mindenre, ami hang, beszéd, írás, kifejezés, bizonyítás. A csennelre sokszor nem jut már időnk. A figyelemre, amiben a másik tisztelete, a saját emberségünk sokszorosan fejeződik ki. Pedig csend a lelke mindennek.

Legyen az idej karácsony csennel. Igazi, fontos várakozás, termő türelem, ajándékozó együttlét. Legyen benne a szavakkal ki nem fejezhető ígéret, és a nyelvtan szigorát nem ismerő, ölelő bizalom. Legyünk benne mi, tárgyak helyett. Szeretet, kívánságok helyett.

Pilinszky János: Advent

Advent a várakozás megszentelése. Rokona annak a gyönyörű gondolatnak, hogy meg kell tanulnunk vágyakozni az után, ami a miénk. Gyermekkorunkban éltünk így. Vágyakoztunk arra, ami biztosan megjött. Télen az első hóesésre. És várakozásunk ettől semmivel sem volt kisebb, erőtlenebb. Ellenkezőleg, nincs nagyobb kaland, mint hazaérkezni, hazatalálni, beteljesíteni és fölfedezni azt, ami a miénk. És nincs gyengébb és jogosabb birtoklás se, mint szeretnünk azt, ami a miénk, akít szeretünk és akí szeret minket. Csak a szeretetben, csak az ismerősben születhet valódi „meglepetés”; lehetséges végeérhetetlenül várakoznunk és megérkezni, szakadatlanul utaznunk és szakadatlanul hazatalálnunk,

Fotó: Nagy Gábor

A nyelv ünnepi ruhája

Balázs Géza

Van-e a nyelvnek ünnepi ruhája? Hogyne lenne, ezt nevezük emelkedett, igényes nyelvhasználatnak. És nemcsak ünnep idején használatos. Van-e a karácsonynak ünnepi nyelvi ruhája? Természetesen van, s ez a karácsonyi ünnepi nyelvi hagyomány; jórészt népnyelvi hagyomány. Pillantsunk bele!

A karácsony előkészületi ideje az advent, majd következik karácsony vigíliája (előestje), december 24-e, a karácsonyest. E napot hívják még karácsony szombatjának is, szenvedje estjének, Ádám és Éva napjának. Karácsony másnapja, december 25-e nagykarácsony, majd következik István és János napja: e napon jártak, járnak a regőlők köszönteni, ez a már korábban kitalált „összevont” névnapozás ideje is. Az újév napját néhol kiskarácsonynak nevezik, valószínűleg egy korábbi naptári ünnepkeveredés maradványaként. A karácsony és újév közti időszak pedig a karácsonyköz, Szlavóniában karácsonyhét.

Mi minden lehet karácsonyi? A nyelv ebben is árulkodik. Például az ajándék. Ezt egyes helyeken karácsonyfíának mondják, bár a vásárfiát jobban ismerjük. A karácsonyi báránka agyagból, vattából

és színes papírból készített játékbáránnyal, melyet (Szegeden) a karácsonyi köszöntő után kaphatnak meg a gyerekek. Van azután a karácsonyi abrosznak: a karácsony este leterített abrosz a hiedelem szerint különös ereje van. Meg a morzsa: a karácsonytól szilveszterig étkezés után összegyűjtött morzsa (Palócföldön: morzsalék) babonás gyógyításra alkalmas. Zilah környékén karácsonyi butyónak nevezik azt a nagy fatuskót, amellyel ekkor tüzelnek. Tudni kell, hogy a tűznek „beszédkiváltó” szerepe van. Ma is megtapasztalhatjuk őseink örömbeszédét, ha gyertyát gyújtunk. A Luca napján tányérban csíráztatott, karácsonyra már zöldellő búza a karácsonyi búza. A karácsonyi csilagjárás a betlehemezéshez hasonló köszöntő népszokás (kántálás). Arra is figyelmeztetnek: „Késő karácsony után kántálni!” (Akkor kell a segítség, amikor rászorul valaki.)

A karácsony a népi időjósítás és időszámítás szempontjából is kitüntetett alkalom. Ha Katalin kopogós, karácsony locsogós, és fordítva: ha Kati locsog, karácsony kopog. Illetve messzebbre tekintve: fekete karácsony, fehér húsvét és fordítva: meleg karácsony, hideg húsvét. A melegebb idő, a hosszabb nappalok iránti vágy már karácsonykor megfogalmazódik: karácsony után egy kakasléppel nyúlik a nap (karácsony után lassanként elkezdnek hosszabbodni a nappalok).

A karácsonyi emelkedett hangulat, a szellemi (s benne a nyelvi) töltkezés egész évre szól – ezért fontosak az ünnepek.

Minden egyéb kaland, minden egyéb megismerés és minden egyéb várakozás véges és kérdéses. Így értem azt, hogy a karácsony a szeretet és advent a várakozás megszentelése.

Az a gyerek, aki az első hóesésre vár, jól várakozik, s már várakozása is felér egy hosszú-hosszú hóeséssel. Az, aki szeretni tudja azt, ami az övé – szabad és mentes a birtoklás minden görcsétől, kielégíthetetlen éhétől – szomjától. Aki pedig jól várakozik, az időből épp azt váltja meg, ami a leggépiesebb és legelviselhetetlenebb: a hetek, órák, percek kattogó, szenttelen vonulását.

Aki valóban tud várni, abban megszületik az a mélységes türelem, amely szépségében és jelentésében semmivel se kevesebb annál, amire vár.

Fotó: Marton József

„Ne engedjétek, hogy az emberektől elvegyék a zenét!”

Rév Líviáról évekkal ezelőtt jelentettem meg kis beszélgetőkönyvecskénket. „A jó tanár – idézte akkor Szókratészt – fölöslegessé teszi magát.” Azóta több mesterkurzusán figyelhettem meg, miként adja át tudását zeneiskolásoknak, zeneművészeti szakközepeseknek és művésznövendékeknek a „Liszt-dédunoka”, a világ egyik legelső zongoraművésze. Mérheterlen beleélési készséggel. Minden diák fölkészültségére azonnal ráhangolódik. Éleslátó, mégsem bánt meg soha senkit. És – tegyenek eléje bármit – minden darabot új fénybe helyez, rávilágítva az értelmezés és a technika sarkalatos pontjaira. Lénye csupa muzsika, zenéje pedig színültig tele emberséggel.

Marton Árpád

Egyvalamit azonban sokáig nem értettem. Miként lehetséges, hogy az első világháború idején született kislányt, akinek családja szegénységi bizonyítvánnyal „dicsekedhetett”, az egyik legelőkelőbb, kísérleti pedagógiájáról nevezetes iskola fogadta növendékei közé? Aztán ez is megvilágosodott. A kis Rauchwerger Lívia nem sokkal első zongoraleckéje után fölhívta magára a figyelmet. A tehetséges gyermekek zeneakadémiai koncertjén készült képen együtt látható Solti Györggyel. A szegénysorú kislány „bezongorázta” magát a Göllner Mária-féle kissvábhegyi magániskola jómódú növendékei közé...

Tanári oklevelének átvételét követően idehaza sohasem taníthatott hivatalosan. Párizsi és hazai mesterkurzusai mégis muzikusnemzedékek mesterévé teszik az elragadó, 97 esztendő művésznőt.

– Néha az az érzésem, mi magyarok a nyelvünknek köszönhetjük, hogy érezzük a zene hangsúlyait, azokat a pilléreket, amelyek előreviszik a zenei folyamatot. Itt egy kérdés – és Mozart a következő periódusban meg is válaszolja. Ha egyhangúan játszom, arra hivatkozva, hogy nincs kiírt utasítás, elsikkad az egész mű jelentése. Borzalmas dolgokat hallani emiatt még sztárzongoristáktól is.

Schubert is mindig énekel, és habár ő, tekintettel arra, hogy nem volt valami jó zongorista, mindent aprólékosan kiírt, sokan mégsem törődnek vele. Hogy hány zongoristától hallottam az Esz-dúr impromptut úgy játszani, mint valami ujgyakorlatot! Minden fátyolos finomsága elvész, ha így játsszák, márpedig az domborítja ki a mű mélységes fájalmát. Schubertnél olykor a

részletes utasításokkal is óvatosan kell bánni: a mi gazdag tónusú zongoráinkon eltúlzottnak hat, ha anélkül, hogy értelmeznénk a zene mondanivalóját, egyszerűen csak követjük az ő bejegyzéseit, amelyek a fortepiano adottságait veszik tekintetbe. Azt hiszem, ha egyetlen jelzés sem lenne egy Beethoven- vagy Chopin-műben, az embernek, ha elmélyülten értelmezi a darabot, akkor is egészen hasonló következtetésre kellene jutnia, mint magának a komponistának.

Amikor tehát tanítok, arra törekszem, hogy a növendékeim megtanuljanak látni és érteni. Ha csak egy bizonyos darab egy bizonyos helyét javítom ki, attól nem lesznek jobb muzsikusok. Szerintem az emberek sokkal, de sokkal boldogabbak lennének, ha valaki megtanította volna őket meglátni a részletek és az összefüggések szépségeit. A profizmus megtanulható, de a művészet nem. Igaza volt Lisztnek: az ember választhat magának mindenféle mesterséget, de a művészet az a hivatás, amely maga választja az embert! Mesterem, Varró Margit úgy szokta volt mondani: egy gramm tehetség annyit ér, mint egy kilogramm tanítás. Magam ezért nem hiszek a tanítási „módszerben” sem. Egy tanárnak átadnivalója, közlendője legyen, ne módszere –, s hogy a tudását a lehető legjobban adhassa át, minden egyes tanítvány számára külön „módszert” kell kidolgoznia!

Jassinsky, a lengyelek nagy zongoraművésze azt mondta nekem egy kurzusom után: „Akármilyen lelkiismeretesen készítjük is fel őket, a művész hatása mégis megváltoztatja a játékukat. Amikor pedig a művész ül mellé, olyankor még a zongoránk is megváltozik!” Semmi különöset nem csináltam, de úgy látszik, a muzsika valahogy megérinti azokat, akikben van rá fogékonyság.

– Sok tanítvány kérte már Lili nénit, foglalja írásba a zenei elveit.

– Valóban mondták nekem többen, de mindig azzal térek ki: fogassák Varró Margit kitűnő könyvét. Olyan én sohasem tudnék írni, és minden, amit a tanítványaim tőlem hallhatnak, valójában Varró Margitra vezethető vissza. Aki a Liszt-növendék Szendy Árpád tanítványa volt. Nem csak a pszichológiai és a zenei elvei voltak rendkívül helytállóak, de részletes anatómiai megalapozását adta például a zongorajáték során kifejtett mozgásoknak.

Az ostrom alatt vagy egy évig jóformán nem is láttam zongorát. Volt azonban egy remek kéztornám, amely segített – ezt a mai napig tanítom a növendékeimnek. Miután Bécsből hazatértem, épp kötelezővé tették a tanárképzőt. Ott a magyar zongoristák legjava összeverődött, köztük egy Gát József nevezetű koncertzongorista, akit az orvosai egy súlyos ínhüvelygyulladás miatt két évre eltiltottak a zongorázástól. Ez a szegény ember teljesen nekikeseredett, és fölkutatta az összes pesti könyvtárat, hátha talál valami megoldást a betegségére. Talált is egy réges-régi könyvet, amely kártyatrükkökhöz meg illúziómutatványokhoz szükséges kéztornákat mutatott be. Az ember nem is gondolná, hogy ezek a bűvészek naponta hét meg nyolc órát gyakorolnak! Készített ebből a könyvből egy kivonatot zongoristákra alkalmazva. Az volt az én tornám, amikor nem volt zongora. Ez segített a csuklótörésemet követően, és ma is ezzel tornáztatom az ujjaimat – meg persze a Chopin-etűdökkel: próbálja ki egyszer, hogy ha jócskán lassított tempóban játssza őket, mennyire zseniálisan mozgatják meg a kéz összes izmát és ízületét. Erre akkor jöttem rá, amikor a háború után közvetlenül koncertezni kezdtem Erdélyben. A sok kihagyás miatt úgy éreztem, megmerevedett a kezem. Elkezdtem az első, C-dúr Chopin-etűdöt a lehető leglassabban játszani. Tartott úgy harmincöt percig – és a nagy mozdulatok teljesen kilazították az ujjaimat. Sebők Gyuritól pedig a rugalmasság elérésére tanultam egy fogást: úgy kell megütni egy hangot, hogy kétszer szóljon meg a hang. A triolás f-moll etűd nagyon alkalmas erre (triola: a zenében olyan három hangjegyből álló kisebb zöngecsoport, amely nem rendszeres értékére támaszkodik – a Szerk.). Azt azonban nem győzőm eleget mondogatni: a zongorista nem a zongorán játszik, hanem a termen, nem a kezével, hanem a fülével.

– A kezek mégsem kevésbé fontosak a fülnél...

– De még mennyire nem! Liszt még Chopinnél is jobban megdolgoztatja a bal kezét. És vannak persze adottságok is, amelyekkel a zongoristának számolnia kell: nekem például a kezem méretei egyszerűen lehetetlenné teszik, hogy az összes Chopin-etűdöt játszhassem. Ted Perry, aki a Hyperion-lemezeim menedzsere volt, egyszer meg is sértődött, mert nemet mondtam rá, hogy a Prelűdök után a két etűdciklust is lemezeire vegyük. Persze, nem akart tudatlannak látszani, és közölte, hogy biztosan a Gesz-dúr etűd tart vissza – csak hogy azt én éppenséggel rendszeresen játszom. Nem a darabok okoztak nehézséget, hanem a kezem mérete. Vagy vegyük Bach csodálatos d-moll chaconne-jának Brahms-féle átíratát. Sokáig műsoron tartottam, de mivel csak a bal kézre íródott, végül minden virtuozitása ellenére le kellett róla mondanom, mert mialatt játszottam, a jobb kezem teljesen megmerevedett. Varró Margit arra tanított: az ember sose fássza túl a kezét – de az ellenkező véglet sem jó a koncertezés szempontjából.

Amikor tanítok, arra törekszem, hogy a növendékeim megtanuljanak látni és érteni. Ha csak egy bizonyos darab egy bizonyos helyét javítom ki, attól nem lesznek jobb muzikusok. Az emberek sokkal, de sokkal boldogabbak lennének, ha valaki megtanította volna őket meglátni a részletek és az összefüggések szépségeit.

A legmeglepőbb tapasztalatot kislány koromban, a játszótéren szereztem. Próbálja csak ki: ha merev ujjakkal üt meg valamit, abban sokkal kevesebb az erő, mint ha ellazult kézzel. Ez a zongorázás titka is.

– A maiak?

– Remekül és nagyon gyorsan tudnak zongorázni. De hol marad a muzsikálás? Olyan gyorsan játszanak, hogy azzal megölik a zenét. Én is tudok gyorsan zongorázni, de az még nem muzsikálás. Rendkívül szórakoztató például, ha az ember próbát tesz mondjuk az opus 10. második Chopin-etűdjével: igen tanulságos, ha az egyforma nyolcadokat gyakorlásként különféle ritmusképletekkel cseréljük fel: ha nyújtott ritmusokkal és éles ritmusokkal is el tudjuk játszani, az remekül kiegyensúlyozza az ember ritmusát. De ilyenkor gyakorlunk, és nem Chopint játszunk!

Ha olyan emberek kapnak lehetőségeket, mint amilyeneknek a lemezeivel találkozik az ember, ötven év múlva senki sem fogja tudni, ki volt Bach, ki volt Mozart! Ezért mindig azt kötöm elsőként lelkére a tanítványaimnak: „Ne engedjétek, hogy az em- ▶

Rév Lívia 1916-ban Budapesten született. A modern zongorapedagógia megalapítójaként számon tartott Varró Margit tanítványaként kilencévesen bekerült a különlegesen tehetséges csodagyerekek közé. Tizenkét évesen Mozart Esz-dúr kétféle zongorázás versenyművének egyik szólistájaként már zenekarral lépett fel. A budapesti Zeneakadémia elvégzése után két évig Robert Teichmüllernél tanult Lipcsében, majd a Bécs megszállását követően Budapestre menekült Paul Weingartennél tökéletesítette tudását. 1946 óta Párizsban él.

A londoni Wigmore Hallban adott szólóestjét zenekari fölkérések sokasága követte, több mint két évtizeden keresztül. A kor szinte minden nagy karmesterével fellépett: Malcolm Sargent, Sir Adrian Boult, André Cluytens, Eugén Jochum, Jascha Horenstein, Josef Krips, Rafael Kubelik, Walter Susskind, Hans Schmidt-Isserstedt és mások koncertjeinek ünnepelt szólistájaként.

A hatvanas évek óta az aktív koncertezés mellett egyre nagyobb hangsúlyt kap munkájában a pedagógusi hivatás. Világszerte mesterkurzusokat tart a leghíresebb zenei egyetemeken (Bloomington, Chicago,...), ritka koncertfellépéseit és lemezfelvételeit mind a szakma, mind a közönség felsőfokokban méltatja. Mendelssohn-, Beethoven-, Schubert-, Ravel-, Debussy- és Chopin-lemezeit számos rangos díjjal tüntették ki, a szaklapok a világelsőik között emlegetik játékát. Chopin összes noktürnjének felvételét a BBC kritikásai minden idők legjobb felvételének választották.

Zenei nevelés

berektől elvegyék a zenét!” Zene nélkül nincs emberhez méltó létezés! Az embert a művészet teszi emberré!

Így hát a versenyekre koncentrálni zenei képzésben nem hiszek. A zene lényege mérhetetlen. Mozart d-moll koncertjét játszottam egyszer Josef Krips dirigálásával Londonban. Akármekkora Mozart-specialistának számított, kértem, hogy ne hajszoljon végig a harmadik tételre. Persze a koncerten rám kényszerítette a saját elképzelését. Tudja, mit írt a kritika? „Remek előadás volt, csak a harmadik tételt nem lett volna szabad így végigszáguldaní.” Tulajdonképpen nem is értem, egy karmester, aki a szót soha életében nem játszotta el, miért érzi úgy, hogy jobban érzi a zenét annál, aki a zongoránál ül.

Mínt hogy Chopin tanár is volt, az etűdjeiben fölfedezhetjük, hogy rávezeti a muzsikust, mit miért és hogyan akart, és mit másként. Minden darabnak megvan a saját kulcsa, amitől minden a helyére kerül. Az első prelűd például mindjárt egy szünettel készletetett triolával indul. Ezt legtöbbször nagyvonalúan egyszerre játsszák a bal kéz indításával. Csak hogy pár ütemmel később maga Chopin hozza ezt a változatot, majd újra az eredeti kerül elő. Lehet ez merő véletlen? Vagy nézze az opus 25. második, f-moll etűdjét. Miért írt Chopin triolákat a jobb kéznek, és miért nem írta 6/8-ban? Ami a legérdekesebb az egészben: a lüktetése teljesen elvész, ha nem helyesen olvassuk és játszunk! Csak épp el kell olvasni, mit is akart a komponista.

Weinertől kaptam életem egyik legnagyobb elismerését. Egyszer odahajolt hozzám, és azt mondta: „Szépen muzsikált.”

Valaki egyszer azt mondta: a helyes interpretáció nem más, mint hogy minden hang a kellő időben szólal meg. Holott a zene leginkább a színházhoz hasonlít, ahol nincs két egyforma előadás, hanem ezerféle inspiráció. Ettől van, hogy a muzsikálás kicsit mindig improvizáció. Növendékkoromban Dohnányi előtt játszottam egyszer a „Feketebillentyűs” etűdöt. Odajött hozzám, vállamra tette a kezét, és azt kérdezte: „Azt a rubatót miért csinálta?” Megszépen feleltem: „Nem tudom.” Erre Dohnányi megveregette a vállamat, és azt mondta: „Akkor bravó!”

Egyszer egy zongorista eljött, hogy koncert előtt megmutassa nekem Beethoven harmadik zongoraversenyét. Volt ott egy rubato, ami nekem nagyon nem tetszett (rubato: zeneeladási művészet, a. m. tetszés szerint; leginkább az időmértékre vonatkozik – a Szerk.). Amikor rákérdeztem, sértődötten közölte, hogy az márpedig Barenboim rubatója. Mit válaszolhat erre az ember? Lehet, hogy Barenboimnak jól áll ott az a rubato, de annak a művésznek nagyon nem állt jól.

Weinertől kaptam életem egyik legnagyobb elismerését. Zenei dolgokban rettentő szigorú ember volt. Egyszer odahajolt hozzám, és azt mondta: „Szépen muzsikált.” Ennél nagyobb dicsőretet elképzelni sem lehet. Weiner fantasztikus muzsikos volt. Senki sem tudta, milyen hangszeren játszik, ha játszik egyáltalán valamelyiken, de mindegyiket úgy ismerte, hogy világhírű karmesterek jártak hozzá átiratokat készíttetni. És semmi mással nem törődött, csak a muzsikálással. Tanárképzős koromban láttam, hogy két vonósnyeggel éjt nappallá téve dolgozott egy szereplés előtt. Soha senkinek nem jutott volna eszébe, hogy megkérdezze: mivel tartozunk?

Az alábbi megjegyzéseket Rév Livia óráin jegyeztem föl. Nem csupán a muzsikosok, minden tanár meríthet belőlük: egy kivételes életpálya tapasztalatai és egy kiválasztott művész megérzései összegződnek bennük. A „régik nagyk” utolsó képviselőjének válasza mindarra, amit a mai zongoristák játéka megválaszolatlanul hagy. Szemezgesse nekem szeretettel ebből a szeretetteljes testamentumból, és képzeljék maguk mellé a zongorajáték egyik legendáját, amint minden idegszálával játékokat figyel.

„A jó csukló olyan, mint a futóbajnok. Az az érzésünk, hogy nem is ér a földhöz. Az erő belemegy a zongorába, a lendület kijön belőle!”

„Amikor Bach muzsikált, mindig énekelt, bármilyen hangszerre írt is!”

„A két kezünk: egy kéz!”

„Bachnál minden szólam egyformán muzsikáljon! A legatókat mindkét kéznek külön-külön ki kell dolgoznia: mindegyik a saját szólamában legatózik, nem keresztül-kasul!”

„Tanulja meg egyenként a szólamokat, azután játssza őket kettesével, az elsőt a másodikkal, a másodikat a harmadikkal – mindegyiket mindegyikkel!”

„Lassú tételben az ékítés is lassú!”

„Ne csúszszanak össze a zenei mondatok! Ennek itt vége van, közben előkészíti a következőt, de ehhez az kell, hogy érezzem, hogy vége.”

„Ne legyél erőszakos Mozarttal, mert azt nem szereti.”

„Haydnak nagyon szép élete volt a hercegi udvarban. Minden reggel megkapta a tejeskávéját. És akkor még gyorsvontok sem voltak. Hát akkor hová siet?”

„Keressék a szépet! Manapság mindenben a csúnyát keresik...”

„Debussynél amennyire lehet, kézzel kötni. Ne számíts a példára!”

„Azt a mozdulatot kell használni, amelyik hozzásegít a kifejezéshez, és nem azt, amelyik hozzátesz!”

„Debussynél a felszínen kell lenni, Bachnál mindig a mélyben.”

„Különböző harmóniakat nem szabad összepedálozni.”

„Úgy kell megtanulni a basszust jobb kéz nélkül, hogy abban minden kifejezés benne legyen már!”

„Ha a crescendo a legmagasabb hangig megy, mindig kap egy rossz hangsúlyt. Előbb meg kell csinálni, és 'le kell vágni a fejét'.”

„Lényeg, hogy a harmónia ott legyen, ahol a dallamnak szüksége van rá.”

„Mindig valahová mennie kell a repetálásnak. Minden megy valahová, és meg is kell érnie!”

„A forte nem azt jelenti, hogy gyorsabban!”

„Szélesíts, ne gyorsíts!”

„Haragszik maga arra a zongorára? Akkor miért püföli?”

„Ott kell leengedni a csuklót, ahol a hangsúly. Nem lehet föl-felé esni!”

„Ezt így írta, mert így akarta. Ha nem így akarta volna, nem így írja le!”

„A zongorista a fülével muzsikál.”

„A jobb kezükkel hegedüljenek, a ballal csellózzanak! Ennyi az egész!”

Egy évad a mélységben

Vigasztaló történetek egy tanár naplójából (2.)

Sózser-Pápai Zsuzsánna

Betlehemi csillag alatt

December közepe. Az előadás időpontja a téli szünet előtti utolsó tanítási nap. A karácsonyfa teljes díszben áll az ebédlő egyik szögletében. Az iskola népe kíváncsian tódul az ebédlőbe, a színpad elé.

Csak reménykedni tudok abban, hogy mindenki itt van, és senki sem felejtette el a már unalomig gyakorolt szövegét. A kellékek a helyükön vannak. A *Melyiket a kilenc közül?* történetéhez az árusok portékái, az ezer pengős bankó, a kis faládikó meg egy pár piros topánka. Az *Egy csupor zsír*hoz a piros pöttyös bögre (benne zsír), kenyérhéj, nagyapó kucsmája, bundás mellény, petróleumlámpa.

A szereplők mind megvannak, ám az egyik énekes madaram kisére berekedt. Hall's Cukorkával kezeljük.

A másik primadonnámon még reggel kitört a hiszti. Otthon felejtette a „fellépőruháját”, és ugye nem gondolom komolyan, hogy ő amolyan közönséges utcai ruhában fog énekelni. Egy percig sem mertem ezt komolyan gondolni. Csak egy erőtlen próbálkozás volt részemről a felvetés. Tehát reggel még volt egy fuvarom a szomszéd faluba, hogy elhozzuk az énekléshez nélkülözhetetlen ruhadarabot.

Az informatikus kollégám a helyzet magaslatán áll az erősítéssel, minden műszer, minden mikrofon és egyéb technikai eszköz működik.

Úgy tűnik, mindenki tudja a helyét. Sőt mi több, nemcsak tudja, de a helyén is van. Kezdődhet a show!

Meglepett, hogy a máskor kezelhetetlen diáksereg, a nézőközönség szinte pissenés nélkül figyelte végig az egyórás előadást. A színészpallántáim hozták a próbákon megszokott formájukat. Amit eddig is magabiztosan tudtak, az most is ment. Amit a próbákön vétettek, szinte ugyanazok a bakik most is előjöttek. De ezek apróságok voltak. Ezeket a hibákat csak mi, a beavatottak vettük észre. Egy összenézéssel meg is beszéljük. Igazából a közönségre olyan hatást tett a műsor, amire számítottunk. Szem nem maradt szárazon. Nemcsak a nézők, hanem a szereplők is megtanulták, megtapasztalták, mit jelent a katarzis. És mit jelent értéket létrehozni vagy közvetíteni.

Ezzel a műsorral kívántak a gyerekek áldott karácsonyt mindenkinek. És a szívüket „feltűzték” a karácsonyfánk tetejére. Így gyúlt újabb fény a mélységben. Megláttuk a betlehemi csillagot.

Viszály, avagy „Griffendél-ház kontra Mardekár-ház”

Februártól új feladattal bővült a palettánk. A március 15-i műsor előkészületei kötötték le figyelmünket, minden fölösleges energiánkat. A műsorkészítés már-már rutinná válhatott volna számunkra, ha a szervezés forgatókönyvébe nem kerül új elem. Ez az új elem lényegesen megnehezítette küldetésünk teljesítését. A helyzet megértése érdekében, a mi Tisza-parti Végvárunkról tudni kell még néhány dolgot. Iskolánk többcélú intézmény telephelye, amelynek a székhelye a végvárunktól 7 km-re van egy kisvárosban. A székhelyen gimnáziumi és szakközépiskolai képzés zajlik. Bár egy intézmény vagyunk, a két telephely diákjai csak ritka alkalmakkor találkoznak. Ám ezek a találkozások sohasem zökkenőmentesek.

Ez alkalommal az ünnepi műsort a két telephely egyesített csapataival kellett megoldanom. Az volt a cél, hogy a két diáksereg közötti képzeletbeli szakadékot csökkenteni próbáljuk.

A közös feladattal lehetőséget kaptak, hogy mutassák meg magukat, ismerjék fel egymás értékeit.

Az összeállított műsor szerepeit arányosan osztottam el a két telephelyen. 10-10 fő képviselte saját háza táját. A szerepeket a csoportok képességeihez szabottan osztottam ki. Február folyamán külön foglalkoztam a csoportokkal. Minden zökkenőmentesen haladt. Mindenki a maga képességeinek megfelelően sajátította el a szerepét.

Márciusban a tavasz első fuvallata magával hozta és széthintette a viszály magvait. Eljött az ideje a közös próbáknak. Egyszer az egyik telephelyre szerveztem a próbát, aztán a másikra.

A korábban megszokott idilli hangulat egyszeriben szertefoszlott. Érezni lehetett a puskaport a levegőben. A „Griffendél” és a „Mardekár-ház” között csak úgy pattogtak a szikrák: gúnyos megjegyzések, lesújtó pillantások, kakaskodás formájában. Az én végvári vitézeim úgy érezték, hogy a gimnazisták lenézik őket. Valóban volt némi lekezelés és fölényesség a viselkedésükben. Ám magasabb színvonalú volt a teljesítményük. A végváriak ettől zavarba jöttek, sokat hibáztak, amit a gimnazisták nem hagytak észrevétel nélkül. Erre hiszti, duzzogás, makacskodás volt a válasz.

Mindaz, ami külön-külön működőképes volt az egyes házak esetében, a közös próbán kudarcba fulladt. Két közös próbánk tapasztalata lesújtó volt. ▶

Napló

Mindkét csapattal próbáltam külön-külön beszélni. A gimnazistákat támogató együttérzésre és együttműködésre bízattam. A végvári vitézeimtől azt kértem, hogy próbáljanak a feljük irányuló előítéleteken túllépni, sőt felülkerekedni rajtuk. Kemény munkával, komolysággal, színvonalas teljesítménnyel ki lehet vívni kortársaik elismerését is. A feladatra kell koncentrálni, nem a rájuk szegeződő kritikus tekintetekre. A közös próbákon tanúsított viselkedésükkel sajnos csak alátámasztották az előítéleteket. Itt a nagy alkalom, hogy megcsillantsák igazi képességeiket, amelyeket én már jól ismerek, de a testvérháznak még nem mutattak meg.

Bánt a viselkedésük, de nem csak ők okolhatók a problémáért. Viszálykodásuk, intrikáik jól modellálják a felnőttek társadalmát. Görbe tükröt állítanak elénk.

Szorogásokkal teli hangulatban, igen vegyes érzelmekkel várom a március 15-ét. Forrong a mélység ideleenn.

A jégzakállú herceg vára

Március jámbor szándékkal köszöntött be. Hétágra sütött a nap, egyre kellemesebbre fordult az idő, kicsalogatta a rügyeket. Az emberek már feledni készültek a hosszú, kimerítő telet.

De március 14-ére, a forradalom 165. előestéjére, a megemlékezések napjára a már-már búcsút intő tél megrázta még egyszer jégzakállát. Fagyot prüszkölő, elemi erővel száguldó szél söpört végig a vidéken. Belekapaszkodott mindenbe, amit újjában talált. Ellenállást nem tűrt. Fákat tördelt, villanyoszlopokat fektetett le vagy tört ketté. Fagyott könnycseppjeit szétszórta a fákra, beborította velük az utakat, a mezőt. Hátborzongatóan szép volt. És pusztító. A kipattant rügyekkel teleaggatott fákat a jég-briliánsok körülölelték, átlátszó jégkapszulába zárták. Ugyanígy formában telepedtek rá a magasfeszültségű villanyvezetékekre is. A fák néma ellenállással tűrték. A gyengébb vezetékek viszont látványosan kapituláltak, és sorra elpattantak, akár a hegedűhúr.

E napot megelőző időszakban még azt gondoltam, hogy csupán a műsor sikere miatt van okom aggodalomra. Még nem sejtettem, hogy az elkövetkező napok eseményei mellett eltöpreml majd a műsor kimenetele miatti feszültség.

Műsorunkat három helyszínen kellett előadnunk. Reggel 9-kor a Tisza-parti Végvárban, 11 órakor az intézmény székhelyén, délután 6-kor pedig a kisvárosi ünnepségen. A műsorban szereplő 20 gyereket az intézmény kisbuszával és személygépkocsival szállítottuk egyik helyszínről a másikra. Már ekkor kaptunk egy kis ízelítőt az időjárás haragjából.

A vitézeim izgalomukban elfelejtettek acsarkodni, csúnyán nézni, lesújtó tekintetekkel ostromolni egymást. Végre sikerült kizárólag a feladatra koncentrálniuk. De így sem úsztuk meg bakizás nélkül. Az első helyszínen a gyönyörűen szavaló vitéz kihagyott egy szakaszt a Nemzeti dalból. A másik helyszínen a 12 pont egyike maradt ki. De sikerült *Landerer* nevét helyesen ejteni, és nem lett belőle a sokkal szebben és értelmesebben hangzó *Landerer*, ahogyan a próbákon emlegette az egyik lány.

Az összbenyomás egészen jó volt, az iskola közönsége figyelmesen nézte végig a műsort. A forgatókönyvet kissé átiró szereplők aggódalmas kérdésére, hogy: „Nagyon elszúrtuk, tanárnő?” – igyekeztem megnyugtató választ adni. Mondtam nekik, hogy hibáik házon belül, iskolai családjukon belül maradnak. Tekint-

sék a két szereplést főpróbának, illetve a főpróba főpróbájának. Minden maradék energiájukat, egészséges lámpalázukat tartalékolják az esti szereplésre, amely a kisváros előljárói és érdeklődő közönsége előtt fog zajlani.

Eredeti terv szerint a városi megemlékezés egy rendezvény-sorozatból állt volna, amelynek egy része a mi műsorunk. Minden mozzanata a szabadba volt tervezve. A 6 órakor kezdődő fellépésünket megelőzte volna a református kisiskolások műsora a templomkertben, amelyet fáklyás felvonulás követett volna.

Ám közbelépett a jégzakállú herceg. Már reggel megmutatta magát, ezért a két előző mozzanatot törölték a programból, a mi fellépésünket pedig áthelyezték a kisváros művelődési központjába.

A 20 fellépőm közül 8 nem helyi lakos, hanem a környező településekről való. Tanítás után ők nem mentek haza, hanem a székhely kollégiumában maradtak, egy kollégám felügyelete mellett. TV-nézéssel, illetve internetezéssel próbálták kitölteni a várakozási időt. De nem sokáig. Délután fél háromkor megszűnt az áramszolgáltatás. Csak a tűzriasztó szirénája hasított bele az áramszünet okozta csendbe. A tűzriasztó ugyanis mindig megszólal áramszünet esetén.

A 8 vitézem nem bámulhatta többé a képernyőt, nem merülhetett el a facebook nyújtotta örömeikben. Kénytelenek voltak egymás felé fordulni, egymást szóraztatni. Amikor négy órakor megérkeztem hozzájuk, éppen egy hagyományos társasjátékot játszottak. Hoztam nekik uzsonnát, amit a lányok nagyon rutinosan osztottak szét. Evés végeztével elmosogattak, rendet raktak, még ki is takarították a teakonyhát. Mintha egy család lettek volna.

Az áramszolgáltatás még 4 órakor sem állt helyre. Ekkor a város vezetőisége intézkedett, és egy aggregátort vittek a művelődési központba. Elkezdték szerelni a fény- és hangtechnikát.

Ekkorra már elterjedt a hír, hogy a kísérteties időjárás földre kényszerítette a villanyoszlopokat, leszaggatta a jégkönyekkel megnehezített vezetékeket. Az utakat tükrörjég borította, több busz is árokba csúszott a környéken.

Hat órára, mire a megemlékezés elkezdődött, a kisváros és az egész környék teljes sötétségbe burkolózott. Csak a művelődési központból szűrődött ki némi fény. Az épület előterét és galériás részét sikerült megvilágítani. Zöldes színű hangulatvilágítás vett körül minket. Meghittséget, otthonosságot árasztott. A hangtechnika is működőképes volt, de a műsorunk záró részét képező kivetítés nem volt megoldható. Nem bírta az aggregátor a laptop és a projektor párhuzamos működtetését.

A galéria volt a színpadunk, itt álltak mikrofon elé a szereplők. Intézményünk igazgatója itt mondta el ünnepi beszédét. A közönség lent az előtérben a „lábaink előtt hevert.” Sokkal több ember gyűlt itt össze, mint amennyi ilyen ítéletidőben elvárható volt. Úgy tűnik, a baj jobban összehozza a magyar embert, mint a túlzott jólét.

A szereplők vitézül helyálltak. Előkerült a Nemzeti dal elveszett szakasza, a 12 pontból nem spóroltak ki egyet sem, Landerer sem lett átkeresztelve. Talán a követelések sikerültek kissé erőteljesebbre, mert elfáradtak a vitézek.

Összességében úgy érzem, hogy méltóképpen ünnepeltünk. Majdnem '48-as technikai körülmények között.

Úgy szerveztük meg a vitézek hazajutását, hogy a szomszédos településeken lakó 8 gyereket az intézmény sofőrje szállítja haza a kisbusszal. A megemlékezés végeztével hívnom kellett

telefonon, de a mobilszolgáltatás akadozott az áramszünet miatt. Végül sikerült kapcsolatba lépniük, és hosszas várakozás után meg is érkezett a sofőr a busszal. Az utakat jégpáncél borította, ezért csak lépésben, hússzal tudott idefelé haladni. A kisbusz tolóajtaja befagyott, jégoldóval kellett permetezni, hogy ki lehessen nyitni. Amikor végre beszállhatott a kissé viharvert társaság, megkönnyebbülve intettem utánuk. Négy, helyben lakó vitézt magam szállítottam haza. Vegyes csapat volt: fele Griffendéles, másik fele Mardekáros. Abból, ahogyan a nap élményeit elemezték útközben, úgy éreztem, hogy a két ház megbékélt egymással. Az egyik házból való megdicsérte a másikat a szerepléséért, mire az boldogan újságolta, hogy tud ám másik verset is. Ugyanis ezzel párhuzamosan a költészet napjára is készülünk. És nem kis büszkeséggel, elkezdte szavalni az Óda Mellékdalát.

Amikor a vaksötétben végre hazaértem, azt gondoltam, hogy a hosszú, mozgalmas nap véget ért, de a megtapasztalt zord útvisszonyok nem hagytak nyugodni. A sofőrnek három településre kellett szállítania a gyerekeket. Valamennyiért aggódtam. Este 10 óra körül hívtam fel a sofőrt, megnyugtató híreket remélve. Ám kiderült, hogy három kislánnyal nem tudott célba érni, mivel az adott település egy, az úttestre dőlt villanyoszlop, valamint az úttesten keresztben heverő villanyvezeték miatt megközelíthetetlen. Oda se bemenni, se a településről kihajtani nem lehet. Ezért visszafordult, és szülői engedéllyel, a három gyereket egy negyedikhez vitte éjszakára. A Griffendél-ház lakója befogadott három Mardekár-házból valót. Lehet, hogy ez lesz egy gyönyörű barátság kezdete.

Arra gondoltam, talán a '48-as hőseink küldték intő jelnek ezt a félelmetes időjárást. Azt üzenik a tíz vagy inkább tizenötmillió magyarnak: itt az ideje az összefogásnak.

*„A harcot, amelyet őseink vívtak,
békévé oldja az emlékezés
s rendezni végre közös dolgainkat,
ez a mi munkánk; és nem is kevés.”
(József Attila: A Dunánál)*

(Megjegyzés: Ezt a fejezetet eredetileg papírra rögzítettem, gyertyafény mellett. Ezután még két napig nem volt áramunk.)

Végjáték

Az iskolai év végéhez közeledve, műsorszervezői feladataim lassan elfogytak. A március 15-i megemlékezéssel párhuzamosan kezdtem dolgozni részben ugyanazzal, részben másik csapattal a Költészet Napi műsoron. Vannak olyan állandó szereplők, akik még eddig minden eseménynek aktív résztvevői voltak. De vannak olyanok is, akik menet közben bátorodtak fel, kaptak kedvet a szerepléshez. A tanórai rutin mellett üdítően hatott az én lelki világomra is a közös munka, az elért sikerek.

A próbákon már úgy tűnt, hogy rendben lesz minden. Az előadás napján viszont 4 szereplőnk hiányzott. A műsor csak a teljes repertoárral volt kerek és koherens. 9 órától terveztem a próbát, 10-től volt a fellépés. A hiányzók verseit gyorsan szétosztottam a jelenlévők között. A verseket megtanulni nem volt idő, de rövid gyakorlás után sikerült kifejezően felolvasniuk.

A műsort úgy állítottam össze, hogy az első felében a gyermekek kedvenc verseiket mondták el. Az egyik kilencedikes fiú már korábban jelezte, hogy ő maga is szokott verseket írni, ezekből szeretne felolvasni. Két nagyformátumú spirálfüzetnyi, kalligrafikus betűkkel megírt verset hozott el nekem. Ő írta valamennyit, és azért adta ide, hogy válasszam ki belőlük azt a néhányat, amit felolvasásra érdemesnek tartok. Két napomba telt, míg átrágtam magam a köteteken. Roppant jólesett a bizalom, amellyel felém fordult, rám bízva titkait. A versek olvasása közben tárult fel előttem a fiú valódi énje. A látszólag flegmatikus külszín mögött megbújó kis költőnk mindenre érzékeny, sérülékeny lelkébe nyertem betekintést. Nemes gondolatok, mély érzelmek tárháza volt a két kötet.

A stílus és a költői megformálás viszont fejlesztésre szorul. De majdnem minden versében található olyan rész, amelyben egy-egy értékes gondolat szép költői formát ölt. Kiválasztottam egy kis gyöngyszemet, amelyet maga a büszke szerző adott elő.

Érdekes volt a tanulóközönség viszonyulása: amikor bekonferálták, hogy a fiú saját versét adja elő, akkor lekicsinylő moraj fogadta. A vers elmondását azonban vastaps követte.

A műsor további részében József Attilára emlékeztünk. Olyan verseket válogattam ki, amelyekből életpályájának, költői fejlődésének egyes állomásait követhettük nyomon.

Bizonyos verseket – a már korábban ismertetett látható költészet módszerével – képekben megjelenítve vetítettünk ki a közönségnek. A végvári lányok nagyon szívesen énekelnek, most is kaptak erre lehetőséget.

Az előadás vége egyben a búcsút is jelentette számunkra. Amilyen hirtelen váltással kerültem szeptembertől az intézményünk székhelyéről a telephelyre, ugyanolyan hirtelenséggel kaptam egy nagyon kecsegtető ajánlatot más munkakörbe, amit el is fogadtam.

Ezt a döntésemet akkor és ott, a műsor után mondtam el a tanítványaimnak. A döbbeneten kívül érezhető volt a felém sugárzott szeretetük is. Búcsúdalt rögtönöztek nekem, én pedig ott álltam közöttük a könnyeimmel küszködve. Akárcsak Antoine de Saint-Éxupéry Kis hercege a rókát, én is megszelídítettem a végvári vitézeimet. Örökre felelős leszek értük.

Ezeket a dolgokat azért írtam le, mert arra gondoltam, rajtam kívül még nagyon sokan küzdenek olyan problémákkal a mai közoktatásban, amilyenekkel én küzdöttem. Igen, voltam a mélyben. Odalenn néha még sötétebb a helyzet, mint amilyenek felülről látszik. De az esetek többségében apró lámpásokat tudunk gyújtani a mélyben, amelyek mutatják az utat, a helyes irányt. Szeretettel és emberséggel szeretetre és emberségre tudunk nevelni. A túlélésünket segíti, ha naponta apró sikereink morzsáit gyűjtögetjük össze, és ezekből építkezve próbáljuk megalapozni a következő lépést. Egy iskolában ez a stratégia csak akkor működőképes, ha a kollégák egymást mindenben segítik, ha az intézmény vezetősége támogatja az innovációt. Én köszönettel tartozom kollégáimnak a segítő támogatásukért, példamutató kitartásukért, és az iskola vezetőségének a bizalomért, biztatásért, valamint azért, hogy lehetővé tette számunkra az életünket színesítő programok szervezését, új módszerek, ötletek kipróbálását.

Ibrány, 2013.04.12.

Fotó: Molnár Attila

„A legfontosabb: érteni és szeretni a gyerekeket, és érteni a tudományt!”

Dr. Baranyi Károly tanár úr portréja

Már tanulmányai során rendkívül széles volt dr. Baranyi Károly érdeklődési köre, hiszen matematikát, fizikát tanult az Eötvös Loránd Tudományegyetemen, teológiát és filozófiát teológiai főiskolán. Relativitáselméletből doktorált. Honlapja szerint foglalkozik többek között matematikával, fizikával, vallásfilozófiával, pszichológiával, kozmológiával...

Sallai Éva

– Minden érdekel. Az érdeklődés iránya az életem során jellegzetesen alakult. 1963-ban úgy iratkoztam be a középiskolába, hogy én történész leszek. Az első órán kaptam a matematika-tanáromtól egy ötöst, és a második órán is, pedig ő szigorú ember volt. Ettől kezdve én matematika-fizika tanár akartam lenni. Elkezdtem egyedül tanulni, s megtanultam a középiskolai matematikát néhány hónap alatt. Közben diáktársaimat is tanítottam, az első tanítványom akkor érettségizett, amikor én az első osztályt fejeztem be. Tanári szakra készültem, de megszületett bennem a vágy, hogy pap legyek.

A katonaság után elkezdtem az ELTE-t, de egy év múlva beköltöztem a kolostorba, beöltöztem ferencesnek. Itt három évet töltöttem, teológiát, filozófiát tanultam. A 2012-ben kiadott *Serpentinén a magasba* című könyvemben leírtam, hogy miért döntöttem így, hogyan alakultak az események, miként és miért szakadt meg ez a folyamat. 1973-ban családot alapítottam és megkaptam a diplomát.

Akkor ilyen múlttal nem lehetett tanárnak menni, így kerültem az orvosi egyetemre. Tíz évig dolgoztam itt kutatóként, oktatóként, és sokat tanultam. Ebben az időben kerestek meg az egyetemen, hogy tartsak fizikából egyetemi előkészítő órákat. Igent mondtam, és valami nagyon érdekes dolog bontakozott ki, egy igen népszerű, jól működő kurzus kezdődött, amely évtizedeken keresztül tartott.

– **Harminchárom éven keresztül tartott ingyenes fizikafelkészítőt a SOTE-n az orvosi egyetemre, műszaki és természettudományi karokra jelentkező diákoknak.**

– Megkaptam én ezért a béretem: az Isten sok ajándékot adott, először is a családomat. Az is nagy ajándék, hogy szellemi téglákat építhettem szellemi toronyba, azt tanítva, amit jónak láttam. De van ennek a dolognak egy másik, óriási értéke. 1985-től kezdve egyre gyakrabban megszólítottak a tanítványaim: Tanár úr, Ön vallásos? Igen – válaszoltam, és azt is megmondtam, miért. Egyéni beszélgetések voltak ezek, melyeknek mindig az lett a vége, hogy „én be is fejeztem, és ha te keresel meg, akkor foly-

tatom. De vigyázz, mert onnantól kezdve enyém az irányítás”. Mindenki azt kérte, hogy folytassuk...

Fizikából pedig, amit tanítottam, azt folyamatosan megbeszéltem egyetemi tanárommal, *Matolcsi Tamással*. Nem tanítottam semmi olyasmit, amit vele ne vitattam volna meg. Így alakult ki egy koherens tananyag, amelyet a Magyar Tudományos Akadémia kiadója 1992-ben három kötetben megjelentetett.

– **A fizikai gondolkodás iskolája című három kötetes rendhagyó tankönyvről beszélünk.**

– Igen. A szerkesztőm 1990-ben azt mondta, hogy ez egy nagyepikai mű. A tantermi előadások hangulatát idézi fel, olyan, mint az élő beszéd. 1994-re elfogyott, és amikor tavaly észrevettem, hogy fájlcsereelő oldalakra feltöltötték, felajánlottam a Magyar Elektronikus Könyvtárnak, így most mindenki számára hozzáférhető.

Ha nevelésről beszélünk, akkor azt mondom, figyeljetelek a fiatalokra, és szánjatok rájuk időt!

– **Milyennek szeretné látni a jövő iskoláját?**

– Van ideje a szólásnak és van ideje a hallgatásnak. Most nincs ideje a szólásnak, annak van ideje, hogy folytatódjon, amit elkezdtek, és azt javítsák. Az oktatáspolitikusok nézzenek szembe a hibákkal, amiket korábban ők vagy elődeik elkövettek, és ne térjenek vissza azokhoz.

Határozott véleményem van az erkölcsstan-oktatásról, a hittan-oktatásról, nem beszélve a matematikáról, fizikáról, irodalomról és az énekről.

Meg kell vizsgálni, hogy mit tanítunk, miért tanítjuk, és hogyan! Felül kell vizsgálni a tanterveket, és nagyon meg kell vizsgálni a tankönyveket. Ha végiggondolom gyermekkorom óta a tan-

könyveket, egyetlen könyvre emlékszem, édesanyám 1933-as elemi iskolai könyvére. Hat éve nekifogtam *A fizikai gondolkodás iskolája* című könyvem újraírásának; jó, hogy Matolcsi Tamás tanárom és barátom folyamatosan ellenőrzi. Remélem, gyakorlatilag hibátlan.

– **Felhasznál-e ehhez azokból a feladatokból, amelyeket a honlapján (www.baranyi.hu) folyamatosan megjelentet?**

– Igen. Az egyik ok, amiért felteszem, hogy felhasználjam, beépítem a könyvembe. A másik ok, amiért a honlapot fenntartom, hogy a fizika mellett metafizikai írásokat helyezzek el itt. Itthon vagyok, sokat nem járhatok el, mégis sok a dolgom, többek között fiatalok járnak hozzám. Egyik jön a másik után, egymást küldik, ahogyan ez 1985 körül elkezdődött. Így szólnak: „Tanár úr, nekem kérdésem van. Fogja meg a kezem”. Kész vagyok rád figyelni – mondom –, de locsogásra nincs időm. Ezért tűzzük ki azt a célt, amiért érdemes, és ez az éltszentség. A másik: „Most mondd ki, hogy átlátszó vagy és szót fogadsz!” – ez felel meg a keresztény lelki vezetés sok évszázados hagyományának.

– **Mi ennek a forrása? Honnét ez a ritka tudás?**

– Személyes példák is. Felső tagozatos matematikatanárom, Szalmon József úgy beszélt velem, mint felnőttel. Ha nevelésről beszélünk, akkor azt mondom, figyeljete a fiatalokra, és szánjatok rájuk időt! De más tapasztalataim is voltak.

Háromszor találkoztam Istennel, három kognitív istenélményem volt. Az első 9 éves koromban, amikor felismertem, hogy én Isten lábnyma, az Isten gondolata vagyok. Ha nem volna Isten, akkor én nem lennék. De ott állt előttem a kérdés: tudom, hogy van Isten, de milyen? 35 évesen jött a második élmény. Rájöttem, hogy a bibliai Jézus tényleg Isten Fia: Isten a keresztények istene.

A harmadik racionális istenélménnyel később, 60 évesen találkoztam, az után egy évvel, hogy levágták a lábam. A műtétre – valóságos csoda – ígert mondtam, viszonyom az Atyaistennel „ideális” volt. De sokat tépelődtem, kérdeztem: ki nekem a Fiúisten, ki nekem Jézus. Ekkor megéreztem annak az immanenciának ízét, amiről János evangéliuma beszél a 13–15. fejezetben, Pál apostol a leveleiben és Avilai Nagy Szent Teréz írásaiban.

Ezután fogtam hozzá a *Serpentinén a magasba* című könyvemhez. Nem életrajzi könyv ez, hanem belső fejlődéstörténet, így jellemezte *Erdélyi Zsuzsanna*. Bédekker, mondta a könyvhöz írt előszóban *Aczél Petra*. A könyv témája a racionális keresztény misztika, ahogy a modern kor embere megérti. Nem könnyű rangsorolni, de mindkét könyvről azt mondom: életem fő irodalmi műve. Egyik is, másik is.

– **Felesége dr. Laboda Edit, orvos. Neki mi a véleménye az Ön tanítványokkal töltött idejéről, hiszen van saját családjuk, négy gyermekük, unokáik?**

– Együtt vittük el 25 évvel ezelőtt azokat a diákjaimat a tempomba, akik megkeresztelkedtek. Ma már nem tudom megszámolni a keresztgyerekeim számát. Ez bizony közös munkánk. Nem mondom, hogy a feleségem részéről ez nem áldozat, de szívesen vállalt áldozat. Nagyon szeretik, tisztelik őt a tanítványaim, sokan példaképnek választják.

– Isten nagy adománya, hogy sok fiatalnak – akik eljönnek hozzám – a lelki vezetője lehetek, és a feleségem ebben is társam.

Gondolatok

Baranyi Károly 1988-tól a Kodály Zoltán Magyar Kórusiskola igazgatója volt. 2000-től szakmai főosztályvezetőként az Oktatási Minisztériumban dolgozott, ahol fő feladata a Nemzeti alaptanterv munkálatainak irányítása volt; ezt követően a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen, a Nemzetközi Pető Intézetben, majd a Szegedi Hittudományi Főiskolán tanított.

Kezdetektől felemelte szavát a Bologna-folyamat ellen, melyet a nemzetközi nagyvállalatok és a piac nyomására vezettek be. Szerinte ez mind a képzésben, mind a hallgatók életében sok kárt okozott.

A kétszintű érettségiről pedig így vélekedik: „Nincs középszintű. Ha két szint van, akkor van alacsonyabb szint, meg magasabb szint. A középszint, az eufemizmus. Nem jó, ha megengedjük a tanulónak, hogy alacsonyabb szinten tanuljon egy tárgyat, mert megéri.”

A MI KÜLDETÉSÜNK,
HOGY FELKÉSZÍTSÜNK
KÜLDETÉSEDRE.

TANÁROKNAK TOVÁBBKÉPZÉSI LEHETŐSÉGEK
A SAPIENTIA FŐISKOLÁN

MESTERFOKOZATTAL ZÁRULÓ TANÁRKÉPZÉSEK

- ▶ **Etikatanár (erkölcsstanár)**
- ▶ **Hittanár-nevelő tanár**
- ▶ **Család- és gyermekvédő tanár**

Szakmai bemeneti feltételek megléte esetén pedagógusoknak 2-3 féléves képzési idővel megszerezhető szakképzettségek.

SZAKIRÁNYÚ TOVÁBBKÉPZÉS

- ▶ **Gyakorlatvezető mentortanár**

Mentori munka ellátására hittanári és etikatanári területen 2, illetve – az ELTE-vel együttműködésben – szakvizsgára felkészítő 4 féléves formában is.

PEDAGÓGUS-TOVÁBBKÉPZÉSI PROGRAMOK

- ▶ **Erkölcstan oktatására felkészítő**

Tanároknak 60 órás, tanítóknak 30 órás képzés. Erkölcstan oktatására és az osztályfőnöki munka segítésére.

- ▶ **Bibliai kultúra**

Elsősorban magyartanároknak ajánljuk. A 40 órás képzés a kerettantervben szereplő bibliai ismeretek és szövegek tanításához nyújt segítséget.

KÉPZÉSEK HELYSZÍNE:
A belvárosban, a Piarista köz 1-ben.
RÉSZLETEK:
www.sapientia.hu

ÉRDEKLŐDNI LEHET:
tanulmanyi.osztaly@sapientia.hu;
tel: (+36-1) 486-4484
cím: 1052 Budapest, Piarista köz 1.

Süppedő hóban, tükörjégen, frissen ropogó sípályákon

Test- és jellemfejlődés a téli szabadtéri sportokkal

Norvégiában úgy szokás, hogy télen a szülők kiteszik a kertbe a gyerekeket játszani. Amikor már csak egy-egy hóember látszik belőlük, visszahozzák a lakásba a gyerkőcöket, és az előszobában hagyják kiengedni őket a fagyott állapotból. Vannak országok, ahol nem kérdés, hogy szeretni kell a hideget és a havat. Nálunk, ahol extrém az éves hőingás, vannak, akiket csak a plusz fokok képesek kimotozni a szoba komfortjából. Olyanról keveset hallani, hogy egyesek csak a mínuszokban lennének aktívak. Az alábbiakban segítünk pár tippel, hogyan legyünk négy évszakos kültéri kalandorok, feltéve, ha a korábbi nyári ötleteinkkel már sikerült kicsábítani tanárt és diákjait a friss levegőre.

Szöveg és fotók: Nagy Gábor

Pontosan fél évvel ezelőtt írtunk a nyári szabadtéri közösségi sportokról, és most elérkeztünk a Földpálya ellentétes pontjára, amikor menetrendszerűen meg kell érkeznie a hidegnek hazánkba. Apóóó hőmérséklet! Ha valakit a hideg ráz a téli testmozgás hallatán, az első feladat, hogy meggyőzzük, a téli sportok során melegedünk ki csak igazán! Mielőtt elbizonytalanítanánk bárkit, jó hír, hogy van csodaeszköz, a neve: *aláöltöző*, és szinte minden téli sporthoz kötelezően ajánlott. A kétrészes aláöltöző ruha lényege, hogy bokától a nyakig a testre simul, mégsem szorít, az izzadságot a testtől „elszívja”, így folyamatos száraz komfortérzetet biztosít a viselőjének. Ettől fogva nincs ellenvetés, irány mozogni a szabadba, lehetőleg mínuszban!

A tél esszenciája a hó, a napsütés, a friss levegő, mely trió a legjobb immunerősítő, és boldogságot adó gyógyszer. A havat ugyan nem lehet garantálni télen, de jó, ha tudjuk, hogy még hazai viszonyok között is előfordul középhegységeinkben 100 napos hóborítottság. Amíg az alacsonyan fekvő településeinkre gyakran csak szmog és szürkeség jut, addig nem ritka eset, hogy

pár kilométerrel odébb, és 500 méter felett egyszerre fürödhetünk hóban és napfényben! A téli sportoknál még jobban érvényes az arany szabály, mint az egyéb évszakokban, hogy minél messzebb a várostól, és lehetőleg magasba is menjünk mozogni! A következőkben végigjárjuk a téli mozgási lehetőségeket az egyszerűtől az eszközigényesig, hogy ezek után már alig várjuk a telet, és a most felnövekvő gyerekek ne az „Utálok a hideget!” érzést szokják meg.

A hó mint kreatív játékszer és művészi kifejezőeszköz

Az első hónap nemcsak hóember vagy angyal formájában lehet emlékművet állítani, hanem építhetünk **hó-világítótornyot**. Ha például egy napközis osztályt meglep a hóesés, csak menjünk ki az iskolaudvarra, és hányjuk a havat egy cukorsüveg formájú toronyba. Ennek egyfelől az iskolagondnok is örülni fog, másfelől kiváló meglepetés lesz a szülőknek. A recept nagyon egyszerű. Hozzávalók: hó, egy lelkes osztály, és annyi teamécse, ahány gyermek van az osztályban. Tétélezzük fel, hogy ebédidőre megérkezik a havazás. A csendes pihenő után jól felöltözve irány az iskolaudvar, ahol a gyerekek minden irányból elkezdik összehordani a havat, és felépíteni a már említett tornyot. Amikor elkészül, akkor minden gyermek kezével belefúr egy-egy alagutat úgy, hogy egy kis kanyarral érjen véget a 20-30 cm-es alagút. Ezt követően mindenki elrejt az égő teamécseket a kanyarban úgy, hogy a mécses ne látszódjon. A teamécsesek működésük egy-két órájában pont annyira megolvastják a havat az üregekben, hogy a hótorny külső falára közben egyre nagyobb narancssárga körorok vetítenek. Mivel decemberben-januárban már 4 óra körül sötét van, ezért a szülők érkezésekor lesz a legszebb látványban részünk. Szerencsés esetben a sok teamécse belülről egy összefüggő narancsszínben „izzó” tornyot hoz létre. Abszolút tűzbiztos, hiszen a gyertyákat teljes egészében hó veszi körül, és a gyertyák fognak előbb kialudni, mielőtt a torony elolvadna. Az alkotás az egyik legegyszerűbb csapatépítő játék eredménye is egyben.

A hó mint békés, de ütős ágyúgolyó

Ha megint váratlanul éri az osztályt a hóesés, és jó a levegő a településen, akkor bevállalhatunk egy kimelegedést a játék hevében az iskolaudvaron. Vegyünk elő egy strandlabdát a nyári szertárból, lehetőleg kettőt, hogy alkothassunk két csapatot. A játék pofonegyszerű. A két felfújott strandlabdát lehelyezzük a hóra, ugyanazon a rajtvonalon, egymástól pár méter távolságra. A két csapatnak hógolyózáppal kell mozgásba hozni a saját labdáját, és eljuttatni a pár méterrel előrébb lévő célvonalra. A kimelegedés, a jókedv és a csapat összekovácsolása garantált, és minden korosztálynak ajánlott!

Az orosz minta budapesti adaptációja

Tőlünk keletebbre divat átúszni egy befagyott tavon egy nagyobb léket. Erre nem szeretnénk ismeretlenül biztatni senkit, de ha érezni szeretnénk, hogyan korbácsol mozgásra a hideg közel száz embert egyszerre, összeszorított fogakkal, akkor a középiskolás korosztálynak már ajánlhatjuk az évente megrendezésre kerülő mikulás-kocogást, és az elszánt testneveléstanárok, akik elviszik erre az eseményre a legstrammabb diákjaikat, bizton növelhetik népszerűségük indexüket. (www.mikulaskocogas.hu)

Vessük bele magunkat a hóba!

A fejesugrástól tartózkodjunk, de az örömeinket ne fogjuk vissza. Eredendően a kisgyermek élvezzi a hóban való hancúrozást, de ha a serdülő nem kapott kellő impulzust kisebb korában, akkor a 14-16 éves korosztály gyakran közömbös vagy tartózkodó a téli környezettel szemben. Tüntetőleg (!) képesek direkt alulöltözni, látványosan kilátszó nyakkal, hogy minél hamarabb hangoztathassák: „unom már a hideget”! „Ágyazzunk meg” néhány jól eltervezett kirándulással az eljövendő sítábor sikeréért, vagy csak egyszerűen a téli kirándulás örömeért. Még a hazai középhegységeinkben is előfordul nem ritkán fél méteres hóvastagság, amibe öröm behuppanni. Élvezzük, hogy magasan a városok felett télen is leburnulhatunk, kristálytisztá levegőn vagyunk, szikrázik a nap, csípi orrunkat az egészséges hideg, gőzölög a tea a termoszból kiöntve. A téli túráknak lehet expedíciós hangulata, ami még jobban motiválhatja a diákokat. Készítsünk térképet, a pihenőidőbe illesszünk kincskeresést a

hóban, építsünk hófalat, hókunyhót szél ellen, gigantikus hógolyót! Vagy egyszerűen csak sétáljunk, gyönyörködve a tájban, és eközben rendszeresen lebegtessük meg a célt, ahol egy menedékházban újra „felmelegedhetünk” egy zsíroskenyér/tea/rétes mellett. És ha a hátizsákunkra egy lapos „popsi-sít” is felerősítünk, akkor lejtmenetben akár csúszkálhatunk is, amikor csak kedvünk tartja.

Éljünk nagy lábon a téli erdőben

Amikor már a bakancs nem elég a hóban való járáshoz, van megoldás, és nem igényel semmilyen komolyabb előkészületet, speciális képességet. Az eszköz neve hótalp. Ezt a sportszert ma még jellemzően bérelni szokták Magyarországon, habár, ha beleszeretünk ebbe az élménybe, akár meg is vásárolhatjuk magunknak az eszközt. A hótalpas túrák előtt a parkoló környékén rövid idő alatt el lehet sajátítani a technikát. A sportot azoknak ajánljuk, akik eleve szeretnek téli túrázni, van közösségi tudatuk, és lábméretük legalább 37-es. A sport hazánkban is űzhető, de jellemzően a szomszédos országok közeli magashegységei az igazán izgalmas helyszínek, ahol biztonságosan bejárhatók azok a fennsíkok vagy főgerincek, amelyek önmagukban nem veszélyesek, de a magas hó miatt esélytelen lenne rajtuk túrázni normál bakancsban. Legkedveltebb közeli célpontok, akár egy napos túrára is: Donovaly Szlovákiában, a Rax-fennsík Ausztriában, illetve a Bihar-hegység Erdélyben. Egy budapesti belvárosi hótalp-kölcsönző 3500 forintért kínálja a felszerelést egész hétvégére, úgy, hogy nagyobb csoportok esetén a hótalpakat kora reggel kiszállítja a busz kiállási helyére, és a túra végén elhozza. Hétköznapokra csoportoknál még kedvezményt is kaphatunk.

Totyogástól a piruettig, két élen nem kétéltűeknek

A korizás olyan, mint az angol nyelv. Alapszinten nagyon könnyű elsajátítani, de azt követően a továbblépésért nagyon meg kell küzdeni. A korcsolyázás még igencsak az egyszerűbb téli sportok közé tartozik, hiszen valóban csak egy pár korcsolyát igényel, és szinte az utcai ruhánkban is űzhető. Köszönhetően a technikának, már réges-régen nem kell mínusz a korizáshoz, de azért egész más élmény egy természetesen befagyott tavon csúszni, főleg, ha azt a koripályát mi magunk lapátoltuk tisztára ▶

Sportajánló

a rátelepedett hótól. Apropos, egy hólapáttal korizni nemcsak jó támasztékot jelent a kezdőnek, hanem integrált pedagógiai eszközt is. Hólapáttal egyfelől könnyű a korin maradni, másfelől létrehozunk egy addig érintetlen saját korcsolyapályát közös munkával, harmadrészt pedig elintézzük az oly szívesen elsumákkolt bemelegítést a sport előtt. Ezek után csak azt kívánhatom, hogy minél több természetes tavunk fagyjon be télen, hogy minden lelkes fiatal korcsolyázó megtapasztalhassa, milyen libabőrös érzés az első karcokat megrajzolni a tükörjégen. A privát koripályán való korcsolyázás közben elhagyhatjuk „saját” terepünket a számtalan ösvény bármelyikén, és látogatást tehetünk akár mások terepein is. Valahogy ilyen hangulat uralkodik az egyik legnépszerűbb hazai tavunkon, a befagyott Velencei-tavon is. A forró tea pedig vár a parton, amihez kicsúszhatunk bármikor, vagy bízva abban, hogy nem olvasztja el a jeget maga alatt, behozhatjuk a jégre, és pokrócon ülve az általunk összehordott hókupacon szürcsölhetjük, miközben a gőze felmelegíti lefagyott orrunkat is.

Ha a tél nem kegyeskedik befagyasztani a tavainkat, akkor maradnak a hazai műjégpályák: <http://www.sielok.hu/rovat/korcsolya/cikk/hazai-mujegpalyak/>

A téli sportok királya a síelés

Hazánkban is egyre népszerűbbek a sítáborok a síszünetekben, aminek az idejét a legtöbb iskola a hivatalos szünetekkel ellentétben maga határozhatja meg. Kiváló befektetés egy sítábor, mert életre szóló élményt ad. Az osztrák példa: nagyon korán kezdik a síhez szoktatást. Nyugati szomszédunknál gyakori, hogy 3–3,5 éves kortól, még szinte cumival a szájukban tanítják a gyerekeket csúszni. Az vitathatatlan, hogy a közösségi élményt nyújtó mozgás a hegyen rendkívül hasznos már óvodás kortól,

ugyanakkor az óvodás és iskolás gyermekek síoktatásába befektetett energia között fényévnyi a különbség: az óvodás korú gyerekek felé a verbális kommunikáció hatástalan, mert nem tudják az oktató utasításait mozgássá váltani. Például a hóeke beprogramozása szinte csak úgy lehetséges, ha a gyerekek léceinek a csőrét az oktató, hátrafelé síelve összefogja, miközben a gyermek térdeit folyamatosan egymástól „elpofozza”, hogy meglegyen a hóeke. Ezzel szemben egy 7-8 éves iskolás már képes pontosan utánozni, és ha nem használunk bonyolult kifejezéseket, akkor az egyszerű verbális kommunikációt is képes mozgásra váltani. Tehát a magyar diákok, ha másodikos, harmadikos koruktól kezdik el a sízést, semmivel nincsenek lemaradva a példaként felhozott osztrák gyermekektől. Amit egy óvodás gyermeknél el lehet érni egy hét munkával, arra a szintre a tízéves gyermek akár 2 nap alatt eljut.

A síoktatás a legideálisabb 5-8 fős csoportokban, hiszen ekkora csapatban már működik az egészséges rivalizálás, ami még jobb eredményre sarkallja a gyerekeket. Továbbá nem kell a csoport tagjait egyenként lehozni, mint sok esetben az óvodásokat, hanem folyamatosan egy sorban, kanyarívekkel lehet suhanni a völgybe, miközben mindig beépítünk egy stílusgyakorlatot a csúszásunkba.

A síiskolában az animációnak legalább akkora szerep jut, mint a szigorú tankönyvnek, mely már egyre inkább elkopik, hiszen eleve új korszakban van a sísport már évek óta, ami a carving-technikára épül. A gyerek síoktatásba is számos alternatív módszer tört be, de a cél egy és ugyanaz. Élvezze a gyerek a sízést, miközben biztonságban, és mindig a pályának megfelelően tudjon változatos kanyarteknikákkal lejönni a hegyről. Nincsen gyerek sítábor háziverseny nélkül, ahonnan ideális esetben nem hiányozhat a szurkoló közönség sem, és az utolsó nap végén minden (!) gyermek megjutalmazásával zárul a sítábor.

A sízés esetében a bemelegítés létfontosságú. Kisgyermeknél általában bejön az úgynevezett lavinafutás játéka, ami hasonlóan a „zenés székfoglalóhoz” minden körben egy gyermek kiesésével jár. A játék során a síoktató játssza a lavinát, és üldözőbe veszi a gyermekeket. A cél, hogy a gyerekek befussanak a biztonságot jelentő „házba”, ami nem más, mint egy sílécekkal határolt terület. Az utolsó kiesik, de tovább játszik, csak innentől a lavina része lesz, és megfogva az oktató kezét, együtt üldözik be a gyerekeket a házba. A játék során a menekülők száma egyre kevesebb lesz, míg a lavina szélessége egyre nő. Ennek a játéknak az a legnagyobb érdeme, hogy minden gyerek folyamatos mozgásban van, a kiesők nem érzik magukat vesztesnek, csupán szerepet cserélnek. A győztesre viszont kiemelt figyelem jut a végén!

Reméljük sikerült tippeket adnunk az elkövetkező három hónapra, és azt kívánjuk, hogy akár kóstolják végig az egész étlapot, hogy márciusra az maradjon a télből, hogy „imádom a hideget”!

HASZNOS TIPPEK:

- A téli iskolai kirándulásokat érdemes lehet az egyik hazai utazási irodával megszervezni, amelyik a napokban jelentette be, hogy az idei téli szezonban garantáltan minden nap (!) indít buszjáratot egy közeli szlovákiai síközpontba, oda-vissza. Például iskolai projekthét keretében is lehet gondolkodni, mert a síterepen nem csak kihelyezett környezetismeret-órákat lehet tartani, hanem a fent részletezett téli sportok, közösségformáló játékok közül szinte mindegyik kipróbálható egy helyen.
- A téli túráknál kifejezetten figyeljünk a védő- és biztonsági felszerelésekre. Megfelelő kesztyű, napszemüveg, a rövid nappalok miatt fejlámpa, illetve jeges terepen a bakancsok aljára felhelyezhető szögceses gumitalp használata ajánlott.
- Téli túrák minden ízlésre és távra, forró teával útközben, jutalommal a végén: <http://www.teljesitmenyturazoktarsasaga.hu/naptar>

Diákok az Akadémián

Rigóczy Csaba

(Mérei Ferenc Fővárosi Pedagógiai Intézet)

A tudomány ünnepi hónapja számos rendezvénye közül az egyik legnagyobb érdeklődéssel kísért a *Diákok az Akadémián* előadássorozat.

Sok éves hagyomány szerint akadémikusok várják a diákokat az MTA dísztermében, és mutatják be közérthető nyelven a legfrissebb kutatási eredményeket. Az érdeklődés 2011-ben volt a legnagyobb, amikor a kamaszkor pszichológiája, etológiája, genetikája volt a téma *Csépe Valéria*, *Csányi Vilmos* és *Kosztolányi György* előadásában. Akkor hatszáz fiatal vonult a tudomány templomába, a díszterem kívül a szomszédos nagytermet is megtöltve, ahol kivétlenül lehetett követni az eseményt. „Valószínűleg még sohasem volt egyidőben ennyi gyermek az MTA épületében” – említi büszkén *Tánczos Erzsébet*, a fiatalokat szervező *Nemzeti Geográfia* szakszolgáltató munkatársa. „Felemelő érzés, hogy százak látogattak el hozzánk, s figyelmükkel, kérdéseikben is megnyilvánuló aktív részvételükkel további munkánkat inspirálják” – mondta akkor *Csépe Valéria* főtitkárhelyettes. Tavaly *Trócsányi Zoltán* részecskefizikus *Az isten-részecske* című előadása töltötte meg a dísztermet, idén pedig már két rendezvényt is szerveztek, első az InnoDiákok Fóruma, a második pedig *Stépán Gábor*, Széchenyi-díjas tanszékvezető professzor előadása volt.

„InnoDiákok”

Az „InnoDiákok” olyan tizenévesek, akik már középiskolás korukban kiemelkedő kutatási eredményeket értek el, akikről már most „borítékolhatjuk” valamikori akadémikus tagságukat. *Pálinkás József* erről így fogalmazott: „A világ megismerésére fordított szervezett erőfeszítést, amit jelölhetünk tudomány szóval, szokás a felnőttek dolgának említeni. Pedig ez nagyon nem a felnőttek dolga. Az a kíváncsiság, ami a gyerekekben megvan – és reméljük, hogy az iskola nem csökkenti azt –, az minden tudományos tevékenység alapja.” A 17–19 éves kutatók előadásukkal erősítették ezt meg. „Számomra a biológia az a téma, amelyben nem elég, ha elolvasom a tankönyveket. Nekem kell válaszokat találnom a kérdésekre” – fogalmazott a 17 éves *Fehér Norbert*.

A kutató gyerek csodabogár?

„A leendő kutató arról ismerhető meg, hogy többet és mást kérdez, mint társai” – mondja *Csépe Valéria*. Azért mégse gondoljunk a hollywoodi filmekből ismert csodabogár-gyerekekre. Ahogy *Fehér Norbert* mondja, „Mi, »innodiákok« tulajdonképpen nem csinálunk mást, mint a kortársaink: azzal foglalkozunk, ami érdekel bennünket.”

Az InnoDiákok 15 perces előadásai azoknak jelentettek sokat, akik szeretnék sokra vinni. „Haboztam, hogy milyen pályát válasszak – mondta a hallgatóságból az egyik nyolcadikos fiú –, de most már tudom, hogy a biológia felé fordulok.”

„Velünk élő tudomány”

A *Magyar Tudomány Ünnepe* központi témájául szolgáló „Velünk élő tudomány” gondolatához illeszkedett *Stépán Gábor*

előadása. Közel 200 középiskolás hallgathatta meg a professzor gondolatmenetét arról, hogy mi a közös egy motorbaleset, egy pohárból kilöttyenő víz, a robot kézfogása és a forgalmi dugók között. A hallgatók közül a 17 éves *Kis Krisztián* szerint „csodálatos volt látni, hogy minden mindennel összefügg”. „Az ember nem is gondolná, hogy a tankönyv mondatai mögött ilyen izgalmas dolgok vannak” tette hozzá egyik osztálytársa.

Eljutni az iskolákhoz

A vendégek többsége iskolai csoportokban érkezett, ezért sarkalatos kérdés, hogy a pedagógusokhoz eljusson a rendezvény híre. „A szaktanároknak szóló közvetlen levelek és telefonhívások sokasága szükséges ahhoz, hogy túlkiabáljuk a médiazajt” – magyarázza *Tánczos Erzsébet*, és hogy ez nem hiábavaló, azt *Matusné Szaniszló Katalin* tanárnő is megerősíti: „Diákjaim nevében is köszönöm, hogy e-mailben értesítették iskolánkat. (...) Remélem a következő tanévben is lesz lehetőségünk részt venni ezen a rendezvénysorozaton”.

Ebben az évben a *Mérei Ferenc Fővárosi Pedagógiai Intézet* honlapján is lehetett regisztrálni a rendezvényre. „Rendkívül értékes program ez a középiskolások számára – mondja *Südi Ilona*, az intézet megbízott igazgatója –, ezért örömmel ajánlottuk levelezőlistánkon is, honlapunkon is a pedagógusoknak, hogy hozták el érdeklődő tanítványaikat.”

A Könyves Kálmán Gimnázium intézményvezető-helyettese, *Barton Zoltán* is megerősítette, hogy „Nagyon hasznos, hogy a diákok hallanak magasabb szintű előadást az ő nyelvzetükön, különösen akkor, ha kitűnő az előadó. Arról nem is szólva, hogy a szakórán lehet folytatni a beszélgetést, elemzést. (...) Fontos az is, hogy láthatják az MTA épületét belülről, valamint, hogy találkozhatnak az Akadémia vezetőivel.”

A pedagógusok érdeme

Pálinkás József a diákjait elhozó tanárokról is szólt: „A tanárok munkája nélkül az ország sehol sem tartana. Mindaz, amit az iskolákban megtanulunk – de kedvem szerint azt mondanám: amit tanárainktól ellessünk – az segít minket ahhoz, hogy közös nyelvet beszéljünk, közös kultúrát képviseljünk. Köszönjük meg a tanároknak, amiért a közösségeinket, lehet az osztályközösség, lehet az nemzet, kialakítják.”

Tanári pályánknak talán legszebb része a tehetséges diákokat felkarolni. Erről mondja a főtitkárhelyettes asszony, hogy „a tehetség csupán szükséges, de nem elégséges feltétel a tudományhoz. A mégoly tehetséges fiatalok előrejutása is elképzelhetetlen az őket segítő mentorok támogatása nélkül. A mentor nélkül, aki választ, vagy akit személyisége okán választanak.” Ugyanerről *Kovács Péter*, az MTA TTK kutatója azt mondja: „A mentor feladata kettős: egyrészt kijelöli pártfogoltjának a kutatás reálisan elérhető célját, másrészt biztosítja számára a szellemileg inspiráló, új eredményekre ösztönző közeget”.

Diáktudósokat tüntettek ki

Beszámoló a XXXI. OTDK záróüléséről

Csókás Adrienn

A Magyar Tudományos Akadémia Dísztermében rendezték meg november 18-án a hazai felsőoktatási tehetséggondozás idei legnagyobb seregszempléjének, a XXXI. Országos Tudományos Diákköri Konferenciának ünnepélyes záróülését. A rendezvényen Balog Zoltán, az emberi erőforrások minisztere arról beszélt, hogy tudomány nélkül sem a gazdaság, sem az ország, sem a kormány nem lehet sikeres. Hozzátette: a tehetség nem érdem, hanem azért adatik, hogy jól sáfárkodjunk vele. – Érdemes többet akarni, mint az átlag, ha ez így van, akkor abból nem csak személyesen lehet profitálni, de profitál a nemzet is – emelte ki a tárcavezető, aki üdvözölte, hogy a tehetséggondozás támogatására egyre többet áldoznak a magáncégek is. Pálinkás József, az MTA elnöke a diákköri munka legfontosabb elemének nevezte a mester és tanítvány közötti személyes kapcsolatot, „együttmunkálkodást”.

Az idei versenyben 16 szekció 494 tagozatában összesen 4615 pályamunkát mutattak be a diákok, akik közül 1482-en értek el valamilyen helyezést. A tagozati első helyezettek pályázhattak a záróünnepségen átadott Pro Scientia Aranyéremre. Az elismerésre összesen 303 hallgató pályázott, közülük 45-en kapták meg, további két diák pedig kimagasló művészeti tevékenységéért Pro Arte Aranyéremben részesült.

A tehetséggondozásban kimagasló munkát folytató oktatók elismerésére szolgáló Mestertanár Aranyérem kitüntetésre 111 felterjesztés érkezett az idén, ebből 52 oktató, kutató vehetett át díjat. Átadták a Honoris Causa Pro Scientia Aranyérmet, a Máriás Antal Emlékérmét és az OTDT Arany Kitűzőjét is, így a díjazottak száma megközelítette a 200 főt.

Az esemény után néhány díjazottal beszélgettünk.

REGULY ÁGOSTON

– **Melyik szekcióban nyújtott be pályamunkát az idei OTDK-ra?**

– Országok gazdasági rendszerével – makroökonómiával – foglalkozom, amely igen tág terület. Ezen belül az OTDK-munkáimat a nyugdíjrendszerekről írtam: hogyan lehetne fenntarthatóvá tenni a nyugdíjrendszereket, ha a közép-pontba az embert állítjuk? A dolgozat amellett érvel, hogy

a különböző nyugdíjrendszerek különböző társadalmi csoportoknak – eltérő jövedelemmel és preferenciával rendelkezőknek – kedveznek.

– **Középiskolásként is vonzották már a gazdasági kérdések?**

– Nem, elsősorban az egyetemen kezdtem el érdeklődni a gazdaság iránt. Az egyetemválasztásnál még nem igazán merült fel, hogy én ezzel szeretnék foglalkozni. Elsőévesként fogott meg a tantárgy, elsősorban az előadónak, Meyer Dietmarnak köszönhetően, utána pedig elragadtak a megválaszolatlan kérdések. Az első nagyobb megerősítést másodéves koromban, az OTDK-n kaptam.

– **Milyen korábbi eredményekkel büszkélkedhet?**

– Az élethez való hozzáállásról sokat tanultam, amikor versenyszerűen vitorláztam. Ebben az időszakban több országos bajnokságot is megnyertünk. Szakmai eredményeket az egyetemen értem el először. Másodévesben TDK-ra intézményi díjat és különdíjat, majd a 2011-es OTDK-n is első helyet kaptam, különdíjjal. Igazából itt indult meg egy lavina, és utána már si-

keresen tudtam pályázni más egyetemi (kari, köztársasági stb.) díjakra, valamint később szintén készítettem TDK-ás dolgozatokat, amikkel eljutottam az országos konferenciára. A TDK-mat később publikálhattam, ennek külön örültem. Legfontosabb, azt hiszem, az, hogy az élet összehozott *Martinás Katalinnal*, akivel szívesen dolgozom együtt a mai napig is. Ennek a közös munkának több publikációt is köszönhetek.

– **Jelenleg mivel foglalkozik?**

– A BME GTK közgazdasági elemző szakon vagyok mesterszakos hallgató, valamint az Államadósság Kezelő Központban gazdasági elemzőként dolgozom, és az állampapírokhoz köthető kockázatokkal foglalkozom. Ez rendkívül izgalmas, főként a 2008-as és 2011-12-es európai adósságválság miatt, minden a feje tetejére állt, és láthatóan a gyakorlat mérföldekkel jár az elmélet előtt.

– **Jut ideje azért kikapcsolódásra is?**

– Igen, a szabadidőmet sportolással töltöm, illetőleg barátaimmal igyekszem minél többet találkozni. Emellett a Balaton teljeseen ki tud kapcsolni, mintha másik univerzum lenne.

– **Mik a szakmai tervei a jövőre nézve?**

– Szeretném tovább folytatni a kutatást, úgy érzem, ez olyan flow-élményt ad, amely közelebb visz a boldog élethez. Szeretnék PhD-t szerezni a jövőben, akár külföldön is, de nem elsődleges cél. Hosszú távon szeretnék Magyarországon maradni, persze azt gondolom, hogy egy-két évre – világlátás céljából – érdemes lehet más országokban tapasztalatot szerezni.

– **Milyen üzenettel buzdítaná tudományos munkára a mostani elsőéves gólyákat?**

– Nekem sokat segített, hogy igyekeztem nyitott lenni, nem csak emberek iránt, hanem különféle irányzatokra is. A sok hatásból pedig szépen lassan kialakult a saját véleményem. ▶

Tudomány

SCHUTH GÁBOR

– Mi a fő kutatási területe?

– Sporttudományi területen kutatok, azon belül elsősorban sportbiomechanikájú vizsgálatokat végzek. Az OTDK Testnevelés és Sporttudományi Szekciójában mutatam be a pályamunkámat. A lányoknál serdülőkortól (a fiúkhoz képest) 3-8-szor gyakoribbá váló, igen súlyos

elülső keresztszalag-sérülés rizikófaktorainak diagnosztikája és lehetséges prevenciója állt érdeklődésem középpontjában. Az edzésprogram hatékonynak bizonyult, jelenleg labdarúgók bevonásával teszteljük.

– Sportolói múltból ered ez az elhivatottság?

– Korábban a nemzetközi kapcsolatok érdekelték. Aztán 16 évesen, Dániában élőben tekinthettem meg a női kézilabda Bajnokok Ligája döntőjét. Az esemény azonnal magával ragadott. Szerencsésnek mondhatom magam, mert a TF-en a kezdetektől pozitív visszajelzéseket kaptam a munkámmal kapcsolatban. Három oktatómat ki kell emelnem: *dr. Ökrös Csaba* indított el a tudományos pálya felé, immáron harmadik éve dolgozom *Prof. Tihanyi József* témavezetése alatt biomechanikai vizsgálatokban, a mentorom pedig a TF jelenlegi dékánja, *Prof. Radák Zsolt*.

– Mi mindent ért már el pályafutása során?

– A TF-en négyszer nyertem meg a házi TDK-t, továbbá kétszeres OTDK és kétszeres nemzetközi TDK győztesnek mondhatom magam. Az idei OTDK-n prezentációs díjra jelöltek, emellett háromszor nyertem el a Köztársasági Ösztöndíjat. Büszke vagyok rá, hogy megkaptam a Semmelweis Egyetem Kiváló Diákköröse Díjat, továbbá a Kerpel-Frónius Tehetséggondozó Program Tagjának mondhatom magam. A Nemzeti Kiválóság

Program Eötvös Loránd hallgatói ösztöndíjának első kiírásakor a két sporttudományi foglalkozó ösztöndíjas egyike lehettem. A legnagyobb rangú díjam talán a most kapott Pro Scientia Aranyérem. Fontosnak tartom, hogy Erasmus ösztöndíjjal egy évet tanulhatok Angliában, ami nagyban segítheti a szakmai előremeneteletem.

– Jelenleg is kint él?

– Sunderlandben tanulok egy évet, illetve a TF-en is folytatom tanulmányaimat humánkineziológia mesterképzésen. A kutatás mellett igyekszem minél több gyakorlati tapasztalatot is szerezni, itt Angliában elsősorban a labdarúgás területén.

– Az ösztöndíj lejárta után tervezi, hogy külföldön maradjon?

– Nagy lehetőségnek tartom a külföldi tanulmányutamat, ahol már az eltöltött két hónapban is számtalan új impulzus ért, bővült a látóköröm. Hosszabb távon azonban Magyarországon szeretnék dolgozni. Nagyon bízom benne, hogy itthon is elindul egy kedvező folyamat, és a sporttudomány nagyobb mértékben tud bekapcsolódni a mindennapi edzői munkába. Ehhez elsősorban arra van szükség, hogy a kutatási eredményeket az edzők számára a gyakorlatba ültessük át, hiszen a kutatás nem válhat öncélúvá. Elsősorban a labdajátékok utánpótlásában szeretnék dolgozni, de szívesen foglalkoznék élsportolókkal, vagy oktatnék az egyetemen.

– Milyen lehetőségeket nyit meg Ön előtt a Pro Scientia Aranyérem?

– Szinte minden ösztöndíjnál nagy előnnyel indulok az Aranyéremnek köszönhetően, reményeim szerint a PhD-felvételimnél is segít majd. Külön kiemelném az élményt és megtiszteltetést, ahogy a Magyar Tudományos Akadémia Dísztermében a Himnusz nekünk, díjazottaknak szóló díjátadó ünnepségen. Örömmel léptem be a Pro Scientia Aranyérmesek Társaságába, ahol már az első találkozáskor intelligens és motivált fiatal kutatókkal ismerkedhettem meg.

MOLNÁR SZANDRA

– Mely területen kutat?

– Elsősorban pszichológiai területen folytatok kutatást, a XXXI. OTDK-n a Pedagógiai, Pszichológiai, Andragógiai és Könyvtárgyományi Szekció, Pedagógiai Pszichológia tagozatában mutatam be pályamunkámat.

– Miről szól ez a pályamunka?

– A dolgozat címe: *Pedagógusok munkahelyi elégedettségének vizsgálata protektív faktorok tükrében. Segít-e a flow-élmény és az erények birtoklása?* Vizsgálatunkkal elsősorban arra szeretnénk volna választ kapni, hogy napjainkban a pedagógusok számára mennyiben jelent örömforrást a hivatásuk, miként biztosíthatja a jóllét élményét.

– Milyen eredményt hozott a vizsgálat?

– A 435 fő aktív pedagógus részvételével készült nemzetközi vizsgálat eredményei szerint a pedagógusok boldogságszintje a hazai vizsgálatokkal azonos képet mutat: 75,4 százalék vallja magát

általában boldognak, 72,4 százalékuk pedig a munkahelyén is boldognak érzi magát. A válaszadók az anyagi, társadalmi presztízs hiányát tekintik a leginkább problematikusnak elégedettségük szempontjából, míg pozitív élményeket a kapcsolatrendszerből adódó hatások nyújtanak számukra. A regresszió-elemzés alapján azok a pedagógusok bizonyultak a legelégedettebbnek a munkájukkal, akiknek általános és munkahelyi boldogságélményük is magasabb. Emellett lényeges, hogy a munka során minél kevesebb antiflow-élményt, szorongást és apátiát éljenek meg. Vizsgálatunk szerint a pedagógusok munkahelyi elégedettségének növekedéséhez nem az járul hozzá igazán, hogy birtokolnak-e a tanárok erényeket, hanem az a fontos, hogy munkájuk során legyen lehetőségük ezeket akti-

vizálni. Az erények közül különösen az emberiség és szeretet gyakorlásának lehetősége javítja az elégedettséget.

– **Mikor kezdett el először érdeklődni a pszichológia iránt?**

– Mindig érdekelt a pszichológia, ám nem gondoltam, hogy a kíváncsiság és az érdeklődés megfelelő alap lehet egy tudományos munka megvalósításához. 2009-ben tagja lettem az Egyetem Pszichológia Tudományos Diákkörének, ahol a Diákkör vezetői meggyőztek róla, hogy talán ezek a legfontosabb dolgok. Ezúton is köszönöm *dr. Gáspár Mihálynak* és *Holecz Anitának*, hogy irányt mutattak tudományos érdeklődésemnek, és akik nélkül ezt az elismerést soha nem sikerült volna elérnem.

– **Milyen sikereket ért már el a mostani elismerést megelőzően?**

– A 2011-es OTDK Személyiségpszichológia szekciójában különdíjban részesültem, társammal, *Kassai Istvánnal*. Emellett hét konferencián tartottam előadást, amelyek közül a Magyar Pszichológiai Társaság XXII. Országos Tudományos Nagygyűlése

volt számomra a legjelentősebb, ahol témavezetőmmel, *Holecz Anitával* közös előadást tartottunk. Megjelent három publikáció, háromszor nyertem el Köztársasági Ösztöndíjat, Rektori Dicséretben is részesültem.

– **Mennyi lemondással járt a diákevek alatt ez a nagyon komoly szakmai elkötelezettség?**

– Kívülről szemlélve úgy tűnhet, hogy mindez lemondással jár, én viszont egyáltalán nem érzem ezt. Életem eddigi legszebb időszaka volt az elmúlt néhány év, mert azzal foglalkozhattam, ami igazán érdekelt, és úgy érzem, ez az, amiben kiteljesedhettem.

– **Van mottója?**

– Goethe szavait idézve: „Bármibe, amit megtehetsz vagy megálmodsz, fogj hozzá! A merészségben zsenialitás, erő és varázslat rejlik.”

SULI A VÁROS FELETT

Tanulás és játék, avagy múzeumpedagógia

*Melyik az eredeti, melyik a hamis Petőfi-kézirat? Hogy nézett ki Drakula? Tényleg mosható a papír? Hogyan készültek a térképek Kolumbusz korában? Ilyen izgalmas témákat járhatunk körbe az Országos Széchényi Könyvtár tananyaghoz kapcsolódó múzeumpedagógiai foglalkozásain. **Sebestyén Lilla** múzeumpedagógussal, a program egyik kidolgozójával beszélgettünk.*

Gősi Lilla

– **Szép és hangzatos, napjainkban egyre felkapottabb kifejezés a múzeumpedagógia. Mit takar valójában a szó?**

– A múzeumról, könyvtárról többnyire mindenkinek az jut eszébe, hogy ott nem lehet beszélni, játszani, a tárgyakat nézni csak az üveg mögül szabad. A hangoskodókra rászólnak, és ilyenkor a gyerekekben sokszor az marad meg, hogy nem érezhetik jól magukat. Számunkra nagyon fontos, hogy a diákok eljőjenek, megismerjék a nemzeti könyvtár gyűjteményének kincseit, és lássanak olyan műveket, amelyekről az iskolai órákon csak hallanak. Ilyen például az *Anyám tyúkja* című vers Petőfi saját kézírásával, az első nyomtatott Magyarország-térkép, egy kézzel készített óriás földgömb vagy a kézzel írott könyvek. Ugyanilyen fontos azonban az is, hogy közben élményeket szerezzenek. A múzeumpedagógiai foglalkozás nálunk nem kiállításlátogatás, hanem interaktív folyamat. A gyerekek büszkék magukra, amikor Petőfi-kéziratokat hasonlítanak össze, és meg tudják különböztetni az eredetit és a hamisítványt. Élvezik, amikor saját, hazavihető földgömböt vagy kis könyvet készítenek, vagy éppen igazi stúdióban próbálhatják ki, hogy milyen rádióbemondók lettek volna a Szabad Európa Rádióban 1956-ban... Így sikerül közelebb hoznunk a könyvtárat a diákokhoz, sőt akár később a felnőttekhez és a nyugdíjasokhoz is. Egyelőre a foglalkozás fiataloknak szól, de később tervezünk az idősebb korosztálynak is hasonló programot.

– **Hogyan ültették át ezt az elméletet a gyakorlatba?**

– Az előkészületek során átnéztük a tankönyveket. Kifejezetten olyan foglalkozásokat terveztünk, amelyeket a pedagógusok tudnak kapcsolni a tananyaghoz. Így háttértudást és olyan plusz élményt adunk, amellyel könnyebb lesz tanulni. Az egyes foglalkozások mellett feltüntettük az ajánlott életkort is.

– **A program 2013. szeptember óta működik. Milyen eredménnyel?**

– Az első tájékoztató leveleket augusztus végén küldtük ki az iskoláknak. Országszerte megkerestünk intézményeket, és külön koncentráltunk a közelebbi, például első kerületi iskolákra. Reméltük, hogy a program hamar felkelti az érdeklődést, és az első csoport október elején meg is érkezett. Tíz foglalkozást tartottunk eddig, van olyan pedagógus, aki már a második osztályt hozta el, de még nem próbáltunk ki minden foglalkozástípust. Eddigi tapasztalataink szerint a többséget a restaurátor-műhely foglalkozása fogta meg, mások a Térképtáras és a Petőfi-foglalkozásra jelentkeztek.

– **Készítettek egy tájékoztató kiadványt, illetve az OSZK honlapján is elérhetőek az információk, hogyan és mikor lehet jelentkezni.**

– A feltüntetett időpontokat rugalmasan kezeljük, és ha a csoportnak külön kérése van, ettől el tudunk térni. Az a fontos, ►

Múzeumpedagógia

hogyan lehet, hogy a tervezett óra előtt két héttel jelentkezzenek. Mivel több foglalkozáson tárgyalkotás folyik, az anyagbeszerzéssel a csoportoknak megfelelően kell készülnünk. Az OSZK honlapján (www.oszk.hu) a szolgáltatásokon belül az oktatás, illetve a múzeumpedagógia menüpont alatt található egy formanyomtatvány, amit ki kell tölteni és e-mailben elküldeni.

– Elsősorban kiknek ajánlott egy ilyen foglalkozás?

– Változó, de alapvetően minden osztálytípusnak 5–12. évfolyamig. Az eddigi csoportok nagy részénél a pedagógus döntése volt, a tanár szerette volna elhozni az osztályt. De előfordult, hogy egy szakkör keretében jöttek, vagy jutalomként hozták el a jó teljesítményt elért tanulókat. Volt, aki órát váltott ki ezzel, az utolsó órán jöttek el, de olyan is volt, aki reggel kilenckor érkezett, szintén egy tanóra keretében. A foglalkozások díja 500 Ft/fő, a hátrányos helyzetű tanulóknak és a kísérő pedagógusoknak biztosítjuk az ingyenes részvételt.

– Kik tartják a foglalkozásokat?

– Az adott témák szakértői múzeumpedagógussal együttműködve. A csoportok igény szerint részt vehetnek könyvtári kör-sétákon is, majd a foglalkozáson megismerhetik a kiválasztott könyvtár vezetőjét. A tár vezetője vagy egy ott dolgozó kolléga tartja az elméleti háttérrel kapcsolatos részt, majd következhet az ismeretek kipróbálása (drámajáték, vetélkedő, könyvkötés, kottarajzolás, papírszínház-készítés stb.), így a gyerekek általában egy-egy kedves emléktárgyat is hazavihetnek.

Foglalkozástípusok

- 1956 – Kémvilág és propaganda a hidegháborúban. A Szabad Európa Rádió – *Történelem, 11–12. évfolyam*

- Égre rajzolt történelem – Összeesküvések, gyilkosságok, politikai propaganda a középkorban és a korai újkorban – A régi magyar irodalom klasszikusai közelről – *Történelem, irodalom, művelődéstörténet, 11–12. évfolyam*
- A világ Kolumbusz szemével – *Történelem, földrajz, 5–8., 9–12. évfolyam*
- A török hódoltság térképész szemmel – Magyarország a 16–17. század idején – *Történelem, földrajz, 5–8., 9–12. évfolyam*
- Térképezd fel városod! – *Történelem, földrajz, helytörténet, 5–8., 9–12. évfolyam*
- A kulisszák mögött – Színház a könyvtárban: Építs papírszínházat, készíts jelmeztervet, próbáld ki magad színháztörténész-ként! – *Irodalom, művészettörténet, történelem, művelődéstörténet, 5–8., 9–12. évfolyam*
- Bánk, Csongor és Ádám a színpadon – Három romantikus nemzeti drámánk előadás-történetéről – *Irodalom, művészettörténet, történelem, művelődéstörténet, 5–8., 9–12. évfolyam*
- Mindennapok történelme – Élet a régi Magyarországon a 20. század első felében – *Művészettörténet, irodalom, történelem, 5–8., 9–12. évfolyam*
- Petőfi forradalma és szerelme – *Irodalom, történelem, 9–12. évfolyam*
- Anyám tyúkjá – *Irodalom, történelem, 5–8. évfolyam*
- „Magyarok Istene, rontsd a labanc hadát” – A Rákóczi-induló története – *Ének-zene, irodalom, történelem, 9–12. évfolyam*
- Muzsikusiélet – Joseph Haydn az Esterházy hercegek szolgálatában – *Ének-zene, művelődéstörténet – 9–12. évfolyam*
- „Hazám, hazám...” – Ki írta Erkel Ferenc Bánk Bánját? – *Ének-zene, irodalom, történelem – 9–12. évfolyam*
- Hogyan mosható a papír? – A restaurátor-műhely rejtelmek – *Történelem, irodalom, technika, művelődéstörténet, művészettörténet – 5–8., 9–12. évfolyam*

A Nemzeti Alaptantervhez
Illeszkedő tankönyv-, taneszköz-,
és Nemzeti Közoktatási Portál fejlesztése
TÁMOP-3.1.2-B/13

ÚJ SZÉCHENYI TERV

Indul a TÁMOP 3.1.2-B/13

az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézetben

Az Új Széchenyi Terv keretében megjelent a TÁMOP 3.1.2-B/13 jelű, „A Nemzeti Alaptantervhez illeszkedő tankönyv-, taneszköz-, és Nemzeti Közoktatási Portál fejlesztése” című kiemelt projekt végrehajtására a szaktárca az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézetet jelölte ki.

A projekt célja a köznevelés minőségi megújításának elősegítése a köznevelés tartalmi kínálatának megújításával, bővítésével a Nemzeti alaptantervhez és a kerettantervekhez illeszkedő új típusú tankönyvek, tananyagok és egyéb taneszközök fejlesztésén keresztül.

A TÁMOP 3.1.2-B/13 a tankönyvek új generációjának fejlesztését kívánja megvalósítani, illetve létrehozni azt a közoktatási portált, amelyen keresztül minden pedagógus felhasználóbarát módon, közvetlenül juthat majd hozzá az eddig elkészült és a későbbiekben elkészítendő digitális tananyagokhoz. Ennek a programnak köszönhetően a tankönyvek és a taneszközök fejlesztésében egyszerre fog részt venni a papíralapú tankönyvfejlesztő módszertani szakember, a digitális tananyagfejlesztő és a pedagógus. Ezek az új generációs tankönyvek és taneszközök igazodni kívánnak az elmúlt évtizedek alatt lezajlott információrobbanás és technológiai fejlődés következtében megváltozott tudásfelfogáshoz, illetve az információszerzés és -tárolás megváltozott módszereihez, azaz a diákok új tanulási szokásaihoz.

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
www.ujszechenyiterv.gov.hu
06 40 638 638

MAGYARORSZÁG MEGÚJUL

A projektek az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósulnak meg.

Mit olvassunk a karácsonyfa alatt?

Ha nem is olyan divatos könyvet ajándékozni, akkor is ez az a dolog, ami a fa alól sosem kerül ki vesztesen. Mert olvasni jó, bárhol, bármikor, villamoson, vonaton, ágyban és kádban, reggel és este, vagy akár ebéd közben. De mit olvassanak a gyerekek, akiknek általában a felnőttek veszik a könyveket? És mit olvassanak a felnőttek gyerekeiknek, akik gyakran felolvassák ezeket a könyveket? Hiszen együtt olvasni jó, mert lehetőséget ad arra, hogy a szürke hétköznapiakat kiszínezzük, megváltoztassuk...

Szekeres Nikoletta

Bármilyen meglepő, a gyerekekről sok különös dolgot állítanak manapság: alig lehet őket levakarni a számítógépről, és már csak akkor „téphetjük ki” a kezükből a kutyüket, ha véletlenül észrevesszük, hogy lemerült bennük az elem vagy az aksi. Ám legyünk őszinték, sok esetben nem bennük keresendő a hiba. Ha könyvet adunk egy gyerek kezébe, pontosan akkora örömet szerezhetünk vele, mint amikor időt töltünk velük. Ugyanis a gyerekkönyvnek egy bizonyos kor alatt (és felett is) megvan az a csodás misztériuma, hogy közösséget teremt, mondjuk úgy, családi programként is képes funkcionálni, főleg a ma már egyre igényesebb vizuális külsővel megjelenő kiadványok esetében. Emellett arra is képes egy könyv – más intenzitással, de sokrétűbben, és a mélységekre talán több időt hagyva, mint a kutyük –, hogy egy gyerek magában „játsszon” vele, így észrevétlenül tölt el időt, egyedül, de nem magányosan, és közben szellemi kapacitásait is igénybe veszi.

Összegyűjtöttünk pár könyvet az ünnepi időszakra, s bár én azt vallom, ünnepre bármilyen könyvet lehet és érdemes ajándékozni, de most a teljesség igénye nélkül, leginkább a karácsonyi és mikulásos könyveket tekintettük át.

A kisebbeknek a magyar kortárs piacon is találunk nagyon jó kis könyveket, gondoljunk például az évtizedek óta alkotó, mégis modern (úgy szövegében, mint illusztrációs technikájában), világszerte ismert, Marék Veronikára. A **Kippkopp karácsonya** (2-5 éveseknek) című részben a gesztenyegyerek egy kis cinkével nekivág a városnak, és kilesik, ahogy az emberek karácsonyoznak, hogy aztán az erdőben nekik is hasonló élményben lehessen részük.

Bartos Erika **Bogyó és Babócaját** (2-4 éveseknek) gondolom, senkinek nem kell bemutatnunk, bár van, aki „rosszul van” a két, kissé sematikus figurától, és a szájukba adott kevésbé bonyolult mondatoktól, de valljuk meg, az egyszerű szövegezés és a mindenre kiterjedő tematikai szálak mégis alkalmasak arra, hogy a gyerekek mindennapjaik történéseire ismerhessenek. Így van ez a karácsonyos részben is, ahol persze kisebb bonyodalmak, mint például Bogyó ajándékának eltűnése után minden rendbe jön, és Babócaék boldogan ünneplik barátaikkal a karácsonyt.

Berg Judit Panka és Csiribi sorozatának az ünnepekkel foglalkozó részében (**Tündérenaptár**, 3-6 éveseknek) is találunk karácsonyi mesét, ahol még a hóval is majdnem gond lesz, de aztán egy kis furfang és ügyetlenkedés után énekléssel, finomságokkal és az erdő összes lakójával jó kis karácsonyi bulit rendeznek a tündérgyerekek. A könyv jó befektetés, mert a farsangtól kezdve a Szentivánéjón át sok-sok ünnep megtalálható benne egész évre szólóan.

Ajánló

Idei „új termés” Mészöly Ágnes mesekönyve, a **Hófehér Karácsony** (5-8 éveseknek), ahol kisebb balesetet szenved a bakonyi faluba, a nagyihoz induló család, de azután találkozik az ajándékokat szállító, szintén defektet kapott karácsonyi angyalokkal. Szerencsére egy szánkó és egy kis csillagfénypor segítségével a világvégi faluba eljutnak az ajándékok, és nagymama is családjával töltheti az ünnepeket. Rófusz Kinga, a könyv illusztrátora sejtelmes és érzékeny festményeivel ismét egy varázsos világba kalauzol minket, ahol minden apró motívum többletjelentést ad a történetnek.

Sven Nordqvist svéd író Pettsen és Findusz sorozatában egy egyedül élő öregembernek és macskájának, a fékezhetetlen Findusznak kalandjait kísérhetjük nyomon. Olyan képeskönyvsorozat ez, ami részletgazdag és dinamikus illusztrációival interaktív olvasásra sarkallja a gyerekeket. A történetek pedig az élet enyhén groteszk helyzeteit is kiemelő, azokat nagyon kedves, tipikus északi humorba ágyazó nyelven szólnak. A **Pettsen karácsonya** (3-7 éveseknek) című részben „hőseink”, azon kívül, hogy saját készítésű fát állítanak, egy lábtörés és egyéb szerencsétlenkedés után végül az egész falut összehozzák, és kis házukban egy igazi baráti, mégis családias, nagy karácsonyt rendeznek.

Tekintsünk ki külföldre is, mert érdemes! A klasszikus francia sorozatnak, a Babarnak is van karácsonyos része, illetve Télapós, hiszen az egy magyar szokás, hogy mi külön ünneplünk Mikulást is, karácsonyt is. A **Babar és a Télapó** (3-6 éveseknek) című könyvben Babar király útnak indul, hogy megkeresse a Télapót. A finom franciás érzékenységnek és humornak köszönhetően a Télapó a nagy utazás után megpihen, és még arra is marad ideje, hogy egy kicsit élvezze a királyi élet adta lehetőségeket.

Végül, de nem utolsósorban következék személyes kedvencem, a kicsit nagyobbaknak szóló (6-10 éveseknek), **Rover megmenti a Karácsonyt** című könyv. Roddy Doyle ír származású íróként az abszurd humor képviselője, szereplői viccesek és hihetetlenek. A családban az apa kekszekkel kereskedik, az anya körülbelül olyan, mint egy szuperhős (mint minden rendes anyuka), a gyerekek közül pedig kedvencem Kajla, aki általában csak egy szót bír kinyögni, de ettől még mindenki elfogadja őt a családban. A vicces alapszituáció szerint Rudolf, a Mikulás rénszarvasa bedobja a törülközőt, beteget jelent, így Rover, a család kutyája, egy rakás ír gyerek és pár személyiségzavaros gyík siet a Mikulás segítségére, hogy az ajándékok időben ott lehessenek a csizmákban. A könyvben izgalmas műfaji ugrásokat és betéteket találunk (a reklámszövegek parodizálásától kezdve a verseken át a lexikon szócikkig), Brian Ajhar zseniális rajzaival, és mindenképpen patosz és erőltetett didaktusság nélkül nyer értelmet a szeretet, a család és a karácsony fogalma.

Programajánló

Mikulásfesztivál

Nagykarácsony, december 22-ig

Bár a Mikulás 6-án már bepakolt kifényesített csizmáinkba, Nagykarácsonyban még találkozhatunk vele! Mikulásfalván színes programok, Szeretet-posta, megyék karácsonyfái mellett a Jóság Kútja is vár bennünket, ahová bedobhatjuk titkos rossz cselekedeteinket! „Gyertek el a dolgozószobámba, ahol várlak Titeket minden nap, felülhettek a Csillagjáró szánra, megetethettek a Szánhúzó szarvasokat!” – üzeni a Nagyszakállú kis vendégeinek.

www.mikulasfalva.com

Magyarok Karácsonya

Ópusztaszer, december 20.

Magyarok Karácsonya címmel hagyományörző rendezvényt tartanak az Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékparkban. A „magyar nemzet jelképes, közös karácsonya” évről évre hiteles egyházi, közéleti szereplőkkel, előadóművészekkel, népi betlehemesel várja a látogatókat. Idén kiemelt figyelemmel fordulnak a nagycsaládosok felé. Az ünnep díszvendége Kárpátalja lesz.

www.opusztaszer.hu

Advent Óbudán

Budapest III., Fő tér, december 22-ig
Az ingyenes jégpálya február 2-ig üzemel!

A karácsonyi vásárok sorából kiemelkedik az óbudai, mert itt valóban minden program ingyenes. A kézműves kirakodóvásár mellett hétvégenként reggeltől estig, bábszínháztól a koncerteken át a mézessütő műhelyig tartalmas programokkal várják a kicsiket és nagyokat. Az ingyenes jégpálya (korcsolyabérlési lehetőséggel) akár testnevelésóra keretében is látogatható.

www.adventobudan.hu

Téli Ünnepi Napok

Vác, február 27-ig

A Madách Imre Művelődési Központ hagyományos téli rendezvénysorozata karácsonyi és szilveszteri kulturális programokkal, újévi koncerttel, színházi előadásokkal és gálaműsorokkal egészen tél végéig színesíti a fagyos napokat.

<http://www.mimk.vac.hu>

A történelmi Magyarország népviseletei – képeslap-kiállítás és vásár

Kiskunhalas, Végh-kúria, január 10-ig

A karácsonyi vásárok és a szilveszter után csendesebb programra vágyóknak igazi múltidéző program a Bánffyhunad, Pöstyén, Mezőkövesd, Torockó, Eszék, Gyula és még sok tájegység és település népviseleteit bemutató, 1920 előtti képeslapokból álló gyűjtemény megtekintése.

<http://www.halasmaedia.hu>

XXX. Országos Faragópályázat és Kiállítás, vásár

Magyar Népi Iparművészeti Múzeum, Budapest, január 8-ig

Szintén csendesebb kikapcsolódást ígér a Hagyományok Háza által rendezett kiállítás megtekintése, mely idén először látható Budapesten. Több mint ötven művész mutatkozik be legszebb tárgyival, hogy a közönség megismerhesse, hol tart ma a népi iparművészeti fafaragás.

muzeum@hagyomanyokhaza.hu

Önköltséges disznóvágás a pusztán

Jakabszállás, február 28-ig

Hagyományörző program keretében, ökrös fogatozás, lovas szánkózás, vidám népi játékok mellett saját kezűleg készíthetünk finomságokat, ha szeretnénk tudni, valójában mi kerül az asztalunkra, kamránkba. „Szállással vagy anélkül, disznóval vagy anélkül” vehetünk részt a programon.

www.gedeonfarm.hu

Hófesztivál

Mátraszentistván, január 17–19.

Magyarország legnagyobb havas fesztiválján több helyszínen, bemutatókkal, ügyességi versenyekkel, mesés családi kincskereséssel, ingyenes sí- és snowboardoktatással, esténként neves fellépőkkel várják a téli sportok kedvelőit 0–99 éves korig – aktív kikapcsolódás nemcsak a pálya ördögeinek! Az élmény – és a hó – garantált!

www.sipark.hu

Összeállította:
Gyimesné Szekeres Ágnes

December

December

Összeállította:
Indri Gyula

KARÁCSONY

December 24-én és 25-én ünnepli a világ Jézus születését.

A Krisztus élettörténetét megörökítő négy evangélista közül Máté és Lukács emlékezett meg a nevezetes betlehemi éjszakáról, de a pontos dátumot ők sem írták meg. Hogy mégis éppen december 25-ét tartja a hagyomány Jézus születésnapjának, az nem véletlen.

Az ókori kultúrákban ekkor ünnepelték a téli napfordulót, s hozzá kapcsolódóan az egyes mitológiák napisteneit: az egyiptomiak Oziriszt, a perzsák Mithraszt, a rómaiak Apollót, a germánok pedig Freyát.

A Római Birodalomban a 3. században terjedt el a kereszténység, s a pogány szaturnáliák és a Mithrasz-kultusz hagyományait lassanként felváltották az új valláshoz fűződő szokások. Ekkor határozták el, hogy a fény ünnepén ezentúl a Megváltó születéséről fognak megemlékezni.

A karácsonyt hivatalosan 325-ben a niceai zsinat vette fel a jeles napok közé. Az első betlehemet azonban már korábban felállították: 308-ban Szent Hieronymus készített jászol-makettet a betlehemi Krisztus születése barlang fölött, melyben élőképszerűen, kis figurákkal ábrázolta a bibliai történetet. Ezen a helyen építették fel később a Születés bazilikáját, amely népszerű zarándokhelyé vált.

A betlehemezés csak a 16. században terjedt el széles körben, s akkor vált általánossá az ajándékozás is. Az első karácsonyfát 1605-ben, Strasbourgban állították fel, de igazán csak a 19. században kezdett hódítani. Magyarországon például 1825-ben láthattak először feldíszített fenyőt, akik ellátogattak a Podmaniczky család palotájába.

A karácsonyfa valójában nem is Jézus születéséhez kapcsolódik, hanem Ádám és Éva ünnepéhez. A középkorban nagyon népszerűek voltak a misztériumjátékok, amelyekben felidéztek az első emberpár történetét. Mivel télen nem tudtak lombos fát szerezni, fenyővel jelenítették meg a tudás fáját, és almákat aggattak rá.

A karácsony sokat változott az évszázadok során, hagyományai pedig országonként is különbözőek. Egy azonban mindenhol azonos: az egész világon a szeretetet és a békét ünneplik ezeken a napokon.

HILD JÓZSEF

December 8.

A Hild család neve már a 18. század közepén jól csengett a bécsi építészek körében, de a leghíresebbé a pesti Hild József vált közülük, aki 224 éve, december 8-án született.

Apja, Hild János akkor települt át Pestre, amikor megbízták a későbbi rosszemlékű börtön, az Új-épület tervezésével. 1805-től pedig, mint a Szépítő Bizottság vezetője, ő dolgozta ki a főváros rendezési terveit is.

Fia mindenhová elkísérte, és lassanként elleste az építés fortélyait. Később a bécsi akadémiára járt, de apja halála miatt félbe kellett szakítania tanulmányait, hogy átvegye a családi iroda vezetését.

1816-ban itáliai körútra indult, s annyira elbűvölték a római építészeti emlékek, hogy csak évek múlva tért haza. A legjobbkor érkezett, hiszen akkor vált nálunk is népszerűvé az ókori hagyományokat felújító klasszicizmus: Hild pedig már nagy tapasztalatokat szerzett ebben a stílusban.

Eleinte kisebb megrendeléseket kapott, 1828-tól azonban már a nagy csillag, Pollack Mihály nevével együtt emlegették az övét is. Akkor építette meg ugyanis Pest legszebbnek tartott épületét, a Lloyd-palotát a mai Roosevelt téren. Ma már sajnos nem áll, pedig ez volt a népszerű Nemzeti Kaszinó otthona, ahol Jókai és Mikszáth is gyakran tarokkozott a szabadelvű politikusokkal. Ettől kezdve a szó szoros értelmében elárasztották munkával: az 1838-as árvíz akkora károkat okozott, hogy a belváros nagy részét újjá kellett építeni. Hild egymaga 917 magán- és középület tervét készítette el, és ezzel oroszlánrészt vállalt a reformkori Pest arculatának kialakításában. Duna-parti palotáinak külföldről is csodájára jártak, például a nagy dán mesemondó, Andersen is el volt ragadtatva tőlük.

A templomépítészet terén is maradandót alkotott: ő készítette a Józsefvárosi templom főoltárát, s az egri székesegyházat és az esztergomi bazilikát is az ő tervei alapján építették fel.

A történelem viharai sajnos jó néhány épülete elpusztult, de a megmaradottakból is kiténik tehetsége, mellyel fél évszázadon át gazdagította a magyar építőművészetet.

BÁTHORY ISTVÁN

December 12.

Az erdélyi fejedelem 427 éve, december 12-én halt meg. A család somlyói ágában született, István vajda fiaként. Későbbi pályafutását tekintve talán furcsa, de a Habsburg udvarban nevelkedett. Később a padovai egyetemen tanult, amelynek padjait korábban Janus Pannonius is koptatta.

Első politikai szereplésére 23 éves korában került sor, amikor megbízták, hogy ő fogadja a határon a Magyarországra visszatérő Izabella királynét, Zápolya János özvegyét. Három év múlva már erdélyi főkapitány volt.

Amikor az akkori király és erdélyi fejedelem, János Zsigmond 1571-ben meghalt, az országgyűlés Báthoryt választotta meg fejedelemnek. A trón elfoglalása ugyan nehézségekbe ütközött, mert a Habsburg udvar Bekes Gáspárt akarta a fejedelmi székbe ültetni, de Báthory kegyetlenül megtorolta a támadást. Ekkor nevezték el „terror hostium”-nak, vagyis az „ellenségek rémének”.

Későbbi sikereit is rendkívüli határozottságának és jól szervezett zsoldos hadseregének köszönhetete. 1575-ben a lengyel rendek Habsburg Miksával szemben királynak választották. Csak egy feltételük volt, hogy vegye feleségül a nála 10 évvel idősebb Jagelló Annát, az utolsó lengyel királyi leszármazottat. Báthory kénytelen-kelletlen beleegyezett a házasságba, bár nem volt ínyére a frigy. Gyerekek nem is született, róla pedig az terjedt el, hogy nőgyűlölő.

Tizenegy évig ült a lengyel trónon. Sikeres hadjáratokat folytatott, küzdött Magyarország, Erdély és Lengyelország egyesítéséért és a Habsburg terjeszkedés meggátolásáért.

Nagyszabású terveinek végrehajtását korai halála hiúsította meg. 1586-ban egy vadászat során a tője beszakadt a kocsija alatt, s ő kis híján belefulladt a vízbe. Sokáig azt hitték, az akkor szerzett meghülés okozta halálát, azóta azonban kiderítették, hogy ifjúkora óta kízó cukorbaja és egy vesegyulladás vetett véget életének. Egy lengyel mondas szerint így vélekedtek róla kortársai: „Vagy meg sem született volna, vagy örökké élt volna!”

Báthory István valóban jelentős uralkodó volt, s ha tovább él, valószínűleg minden nagy tervét végre tudja hajtani. Hadvezéri erényeit minden korban elismerték: Zrínyi Miklós egyenesen példaképének tekintette, és ma is sokan emlegetik nevét Hunyadi János, Savoyai Jenő vagy Napóleon neve mellett.

JELES NAPOK, ÜNNEPNAPOK

December

Balatoni Kinga

December. Advent • Adventi koszorút készültem vásárolni. Szébbnél szebbek voltak a virágosnál: narancssárga gömbgyertyás, szárított narancsszeletekkel, fahéjjal és kisebb termésekkel; fehér színű, kockagyertyás fehér tolldíszel és nagyobb, áttetsző gyöngyökkel; csupazöld koszorú, az illatos gyertyák tövében zöld masnival. „Hagyományos színű nincs?” – kérdeztem. „Hagyományos?” – kérdezett vissza bizonytalanul. „Hát igen, tudja, három lila – egy rózsaszín.” „Ja!... Az most nem divat.”

December 1. A Magyar Rádiózás Napja • Míg a tévénél magam állíthatom be, hogy az egyes programhelyekre mely csatornák kerüljenek, addig az asztali rádiónál nekem kell igazodnom a horizontális leosztáshoz. De évek, évtizedek alatt megszoktam már: jobbról balra haladva hírek, esti jazzműsorok, komolyzene, régi slágerek, új slágerek, beszélgetések, zene.

S miközben a műsort keresve tekerek, a tévénél izgalmasabb montázs születik meg az éterben: ... férjemnek szeretném küldeni Charlietól a ... sose felejtünk el egy kis citromot tenni a narancsdzsembe, különben ... a gazdasági válság hatására több európai országban ... mínusz 4 fok várható ma estére. És eszembe jut Babits Mihály Rádió című verséből az a rész, hogy *„Ülj a rádió elé, s forgasd lassan a tárcsát; a hangok tolonganak minden kis vonal között, milliméterek milliméterein, és minduntalan fölhangzik a fütty – a csúnyahangú rigó füttye, aki a Rádióban lakik.”*

December 1. AIDS Elleni Világnap • Kutatók keresik az AIDS ellenszerét, s mindig hír, ha valami reménykeltőt találnak. Vajon, ha meglesz a gyógyszer – mely képes lesz meggyógyítani minden beteget –, vajon mennyiben teszi át majd az ember a felelősség terhét a sajátjáról az orvostudomány vállára?

December 3. Fogyatékos Emberek Nemzetközi Napja • Vajon fogyatékos-e az az ember, aki valamilyen testi hibával vagy hiányossággal született? Hiszen neki az a természetes, ő így nőtt fel, csak mi látjuk másnak, s mivel mi vagyunk többen, aggatjuk rá a címkét: „te hiányos vagy”. Pedig biztosan van olyan, amit mi tanulhatnánk tőlük: egy vak ember sokkal többet kihall az emberek hangjából – kedves-e a másik, jó-e a kedve; egy mozgássérült pedig nem engedheti meg magának, hogy rohanjon – az eseményeket talán jobban meg tudja figyelni, mint mi. – Ezekről az emberektől érzékenységet tanulhatunk.

Azoknak viszont, akik baleset vagy betegség miatt váltak fogyatékosná, nekünk kell segítenünk, hogy a veszteség közepette is megtalálják lelki békéjüket.

December 5. Az Önkéntesség Nemzetközi Napja • „Szeretnék önként jelentkezket kérni...” – kezdte a tanár nem egyszer az iskolában... és a jelentkezők száma mindig attól függött, hogy óra után kellett-e a szertárt kitararítani, vagy óra helyett elmenni valamilyen rendezvényre.

December 6. Mikulás • Míg a püspökruhás, mindig december 6-án érkező Mikulás Szent Miklós alakjával és legendájával hozható összefüggésbe, addig a – két részes, fehér szegélyű – piros ruhában megjelenő Télapó alakja egyrészt az orosz Gyed Marózból (Fagy apó) ered, aki Újévkor jön el Hópelyhecske társaságában, másrészt az amerikai Santa Claus ihlette, akit mindig Karácsony napján hoz el szánon Rudolf nevű rénszarvasa.

December 9. Labdarúgás Világnapja • A vasárnap délutáni focimeccs a haverokkal – játék; a tétre menő labdarúgó világbajnoki mérkőzés – munka.

December 10. Emberi Jogok Napja • Mihez van jogunk? Az élethez, a szabadsághoz és a biztonsághoz; a magántulajdonhoz; a művelődéshez; a gondolat, a lelkiismeret és a vallás szabadságához; a vélemény és kifejezése szabadságához. „Jogunk van a művelődéshez” – mennyire egyértelműnek tűnik. De vajon élünk-e vele emberhez méltón? Sokan azt mondják: színházba nem érünk rá menni, a könnyű drága, a komolyzenét nem értjük, a könnyűzene túl hangos, a kiállításához meg sokat kell sorban állni.

December 14. A Hűség Napja Magyarországon • A hűség nem érzelem, hanem elhatározás kérdése. – Ezt a soproniak is tudhatták.

December 16. A Magyar Kórusok Napja • Mindig szerettem énekelni, ezért is voltam kórustag valamennyi iskolámban. A legkedvesebb dal, amelyre mind a mai napig emlékszem, így kezdődik: *„A mi iskolánkban minden énekel, / a csengő kezd reggel, s az osztály rá felel, / énekel a tábla, hogyha kréta szántja, / Nálunk abból is muzsika fakad, / ha nyikorog a pad.”*

December 21. Téli napforduló; a csillagászati tél kezdete • Ha ezen a napon túl vagyunk, akkor már csak kifelé megyünk a sötétből, a fény felé.

December 24. Szenteste • Szeretem a személyre szabott ajándékokat gyönyörűen becsomagolni. A gondosan kiválasztott színvilágú, mintájú és anyagú papír, a pontos vagy épp laza hajtogatás, a szépséges szalag, az egyedi ajándékkísérő a metálszínű tollal megírt betűkkel és a megrajzolt figurákkal – már maga az odafigyelés.

December 29. Magyar Kártya Napja • A magyar kártyával játszott játékok közül a legismertebbek az ulti, a snapszer, a zsírozás, a makaó és a lórum. Ezeknek már online változata is létezik. De ez sosem fogja helyettesíteni a több kirándulást megélt paklit, a beszakadt kártyalapokat, a keverés izgalmát és a jókedélyű társaságot.

KARÁCSONYI HANGULAT.

I.

*Bellehemi csillag!
Ragygj be, ragygj be
A hideg, elfásult
Emberi szívekbe.*

*Gyújtsd föl nemes lánggá
Azt a piczi szikrát,
Mely minden emberben
Felebarátot lát.*

*Költsd föl azt a mélyen
Szunnyadó meleget,
Melytől megmozdul az
Isteni szeretet.*

*Hadd olvassza tüze
A kökemény fagyot,
Melyet a szívünkben
Az ömérdek hagyott.*

*Hadd szeressük egymást
Úgy, mint szeretnünk kell,
Mint Irásunk írja
Örökszép betűkkel!*

II.

*Kihült a föld, nincs melege,
Fázom, reszketek,
Verőfényes nyári napok
Isten veletek!*

*Érzem, érzem, itt van a tél,
A zord, fagyos tél.
Föld apó! te bohó öreg,
Mondd csak, mit tettél?*

*Mért nem hagytaél vénségedre
Egy kis meleget?
Felel a föld: éreztem én
Ifjan eleget.*

*Jobb én nekem kihült szívvel
Halni csöndesen,
Hiszen egykor úgy is minden
Hó és jég teszen . . .*

*

*Haltja az Ég a föld búját,
Megszállja legott,
És kirendel vigaszképen
Egy szép csillagot.*

*E szép csillag, pásztorcsillag
Annak jelképe,
Hogy az égi szeretetnek
Soha sincs vége.*

Sassi Nagy Lajos.

KARÁCSONY-EST.

Az öreg harang ünnepélyes kondulása rezeget át a téli légen. A fenyőfa tülevelű ágaira aggatott picziny gyertyák fényárral töltik meg a szobákat.

Karácsony estéje van.

Ezüsthajú, megtört alakú öreg tipeg-topog föl-alá a fényesen kivilágított szobákban. Egyedül van. Még hű cselédjét is elküldte haznról, hadd töltsen ez estét valamely rokona családi körében.

Az öreg bezárt minden ajtót s befüggönyözött minden ablakot. Azután remegő

kezeivel végig simított a függönyökön, nehogy rés találjon maradni, melyen a kíváncsiak bekandikálhassanak. Senkinek sincs köze ahhoz, a mit ő ma tenni akar.

A mikor e munkájával készen volt, a megalégedés mosolya vonult végig arcán. Aztán kezébe vett egy szál égő gyertyát s hosszasan keresgélt egy kulcsesomagban, míg végre ráakadt a szekrény kulcsára. Bizonyára nagyon ritkán szokta kinyitni, talán csak minden karácsony-estén, ezt a régi almáriumot.

OKTATÁSKUTATÓ ÉS FEJLESZTŐ INTÉZET

Az OFI kiadványainak megrendelése

ÚJ KÖZNEVELÉS

ÉRTÉKTEREMTŐ OKTATÁSI TÁJÉKOZTATÓ HAVILAP

Megjelenik évente 10 alkalommal

- egy lapszám ára: **600,-Ft**
- előfizetés egy évre: **6 000,-Ft**

ÚJ PEDAGÓGIAI SZEMLE

Megjelenik évente 6 alkalommal

- egy lapszám ára: **600,-Ft**
- előfizetés egy évre: **3 600,-Ft**

EDUCATIO

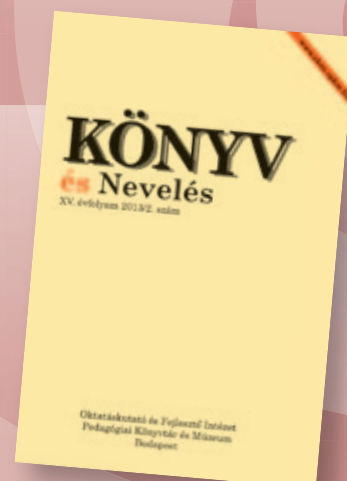
Megjelenik évente 4 alkalommal

- egy lapszám ára: **1 490,-Ft**
- előfizetés egy évre: **5 960,-Ft**

KÖNYV ÉS NEVELÉS

Megjelenik évente 4 alkalommal

- egy lapszám ára: **500,-Ft**
- előfizetés egy évre: **2 000,-Ft**

A kiadványokat online megrendelheti honlapunkon: www.ofi.hu